

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA A. A.
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

KARACADAĞ
KALKINMA AJANSI • DEVELOPMENT AGENCY

2018 YILI MALİ DESTEKLERİ PROGRAMLAMA BELGESİ

PLANLAMA PROGRAMLAMA VE KOORDINASYON BİRİMİ

27.09.2017, Diyarbakır

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	4
2. 2017 YILI İÇİN ÖNERİLEN MALİ DESTEK PROGRAMLARI.....	4
2.1 KOBİ'lerde Kalite ve İhracat Mali Destek Programı.....	6
2.1.1 Gerekçesi ve Amacı	6
2.1.2 TRC2 Bölgesi 2014-2023 Taslak Bölge Planı Öncelikleri İle Uyumu.....	19
2.1.3 Program Öncelikleri.....	20
2.1.4 Örnek Proje Konuları	20
2.1.5 Uygun Başvuru Sahipleri	21
2.1.6 Programın Uygulama Yeri ve Süresi	22
2.1.7 Programın Bütçesi ve Destek Miktarları.....	22
2.2 Kültür ve Turizm Rotaları Mali Destek Programı	22
2.2.1 Gerekçesi ve Amacı	22
2.2.2 TRC2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı Öncelikleri ile Uyumu.....	26
2.2.3 Program Öncelikleri.....	27
2.2.4 Örnek Proje Konuları	27
2.2.5 Uygun Başvuru Sahipleri	29
2.2.6 Programın Uygulama Yeri ve Süresi	30
2.2.7 Programın Bütçesi ve Destek Miktarları.....	30
2.3 Kentsel Tasarım ve Akıllı Şehirler Mali Destek Programı Programı	30
2.3.1 Gerekçesi ve Amacı	30
2.3.2 TRC2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı Öncelikleri ile Uyumu.....	35
2.3.3 Program Öncelikleri.....	36
2.3.4 Örnek Proje Konuları	36
2.3.5 Uygun Başvuru Sahipleri	38
2.3.6 Programın Uygulama Yeri ve Süresi	39
2.3.7 Programın Bütçesi ve Destek Miktarları.....	39
2.4 Okul Öncesi Eğitim Standartlarının Artırılması (Sosyal Kalkınma) Mali Destek Programı ...	39
2.4.1 Gerekçesi ve Amacı	39
2.4.2 TRC2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı Öncelikleri ile Uyumu.....	42
2.4.3 Program Öncelikleri	43

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

2.4.4 Örnek Proje Konuları	44
2.4.5 Uygun Başvuru Sahipleri	45
2.4.6 Programın Uygulama Yeri ve Süresi	45
2.4.7 Programın Bütçesi ve Destek Miktarları.....	46
2.5 Sanayi Altyapısı Mali Destek Programı	46
2.5.1 Gerekçesi ve Amacı	46
2.5.2 TRC2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı Öncelikleri ile Uyumunu.....	51
2.5.3 Program Öncelikleri	51
2.5.4 Örnek Proje Konuları	52
2.5.5 Uygun Başvuru Sahipleri	52
2.5.6 Programın Uygulama Yeri ve Süresi	53
2.5.7 Programın Bütçesi ve Destek Miktarları.....	53
2.6 Yazılım ve Tasarım Sektöründe Kapasite Oluşturma Mali Destek Programı.....	53
2.6.1 Gerekçesi ve Amacı	53
2.6.2 TRC2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı Öncelikleri ile Uyumunu.....	55
2.6.3 Program Öncelikleri	56
2.6.4 Örnek Proje Konuları	56
2.6.5 Uygun Başvuru Sahipleri	57
2.6.6 Programın Uygulama Yeri ve Süresi	57
2.6.7 Programın Bütçesi ve Destek Miktarları.....	57
3. GENEL DEĞERLENDİRME.....	58
KAYNAKÇA.....	59
EK 1: TRC2 BÖLGESİ STRATEJİK SANAYİ VE HİZMET SEKTÖRLERİ.....	60
EK 2: NACE Rev-2 SINIF. KODLARINA GÖRE DESTEK VERİLECEK SEKTÖRLER VE ALT SEKTÖRLER.....	61
EK 3: TRC2 BÖLGESİNDEKİ DİĞER KURUMLARIN DESTEKLERİ.....	74

2018 YILI MALİ DESTEK PROGRAMLARI İÇİN ÖNERİLER

1. GİRİŞ

08.11.2008 tarih ve 27048 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği’nin 6’ncı maddesinde belirtildiği üzere, Ajanslar tarafından söz konusu yönetmelik çerçevesinde sağlanacak desteklere ilişkin ilke ve kurallar; ulusal plan ve stratejiler, bölge planı ve programları ile Ajansın yıllık çalışma programında belirtilen öncelikler doğrultusunda oluşturulur.

Bu bağlamda, bu rapor; Karacadağ Kalkınma Ajansı’nın 2017 yılında ilan edeceği mali destek programlarının TRC2 (Diyarbakır-Şanlıurfa) Bölgesi (2014-2023) Bölge Planı hedefleri ve önceliklerine uyumlu olarak tasarlanması için hazırlanmış olup Ajans Yönetim Kurulu için öneri mahiyetindedir.

2. 2018 YILI İÇİN ÖNERİLEN MALİ DESTEK PROGRAMLARI

2014-2023 Bölge Planı ve Durum Analizi çalışmaları kapsamında yapılan analitik çalışmalar, katılımcı faaliyetler, bölgedeki kurum/kuruluşlarından temin edilen bilgiler ile Ajans mali destek programlarına dair görüş ve önerileri, ekonomik, sosyal ve mekânsal analizleri kapsayan TRC2 Bölgesi Mevcut Durum Raporu, Analiz ve Genel Değerlendirme Raporu ile TRC2 Bölgesi Bölge Planı (2014-2023) hedefleri doğrultusunda; Bölgede uygulanan/uygulaması devam eden program/projeler ile hibe ve/veya kredi desteği veren kurumların destekleri¹ de göz önüne alınarak;

Karacadağ Kalkınma Ajansı’nın 2018 yılında,

- a) ***KOBİ’lerde Kalite ve İhracat Mali Destek Programı***
- b) ***Kültür ve Turizm Rotaları Mali Destek Programı,***
- c) ***Kentsel Tasarım ve Akıllı Şehirler Mali Destek Programı,***
- d) ***Okul Öncesi Eğitim Standartlarının Artırılması Mali Destek Programı,***
- e) ***Sanayi Altyapısı Mali Destek Programı***
- f) ***Yazılım ve Tasarım Sektöründe Kapasite Oluşturma Mali Destek Programı***

¹ Bölgedeki kurum ve kuruluşların destekleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. EK-3.

Olmak üzere, **Ajans bütçesi de dikkate alınarak aralarında tercih yapılarak program sayısının azaltılabileceği, altı adet mali destek programı içinden önceliklendirme yapılarak** proje teklif çağrısına çıkması önerilmektedir.

2018 yılı için önerilen beş adet Mali Destek Programının TRC2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı hedefleri ve plan kararları uyumu, gerekçesi, program öncelikleri, örnek proje konuları ve uygun başvuru sahipleri ile ilgili ayrıntılı bilgiye aşağıda yer verilmiştir.

Bölgemizde 2009 yılında Diyarbakır pilot uygulamasının başlatılmasından bu yana Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı uygulanmaktadır. Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı'nın temel amacı; "az gelişmiş bölgelerde, büyüme ve çevrelerine hizmet verme potansiyeli yüksek kent merkezlerine sağlanan stratejik desteklerle, söz konusu kent merkezlerinin ekonomik kalkınmasına ivme kazandırılması ve kalkınmanın çevre merkezlere de yayılmasıyla kısıtlı kaynakların etkin değerlendirilmesi ve iç göçün kendi bölgesi içinde tutulmasıdır". CMDP kapsamında Diyarbakır ve Şanlıurfa'da 2008-2015 döneminde toplam 24 projeye **125.558.848,47 TL** destek sağlanmıştır. 2016 Yılı CMDP kapsamında Şanlıurfa ili için 3, Diyarbakır ili için 11 proje sunulmuştur. Değerlendirme sonucunda Şanlıurfa ili için Fuar Merkezi Projesi ile Ayakkabıcılar Sanayi Bölgesi Projeleri kabul edilmiştir. İki projeye toplam **25.215.814,00 TL** destek sağlanmıştır. Projelerin sözleşmeleri 2017 yılı başında imzalanmış ve projeler uygulanmaya başlanmıştır.

Ajansımız tarafından 2013 yılından bu yana 3 kez sanayi altyapısı programı uygulanmış, bu kapsamda 2013 yılında 5 milyon hibe desteği verilerek 11 proje, 2014 yılında 8 milyon hibe desteği verilerek 12 proje, 2015 yılında 4 milyon TL hibe verilerek 7 proje desteklenmiştir. 2016 yılında Ajans mali desteklerindeki bütçe kısıtı nedeniyle 2016 yılında Sanayi Altyapısı Mali Destek Programı proje teklif çağrısına çıkılmamıştır. 2018 yılında Sanayi Altyapısı Mali Destek Programı proje teklif çağrısına çıkılması önerilmektedir.

Bölgede hâlihazırda Ajansımızca 2015 yılında çıkarılan ve bölge kurum ve kuruluşlarından yüksek düzeyde talep almış olan Sosyal Etkileşim Programı, Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının çalışmaları, Sosyal Destek (SODES) Programı projeleri, GAP BKİ proje ve faaliyetleri, yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarının proje ve faaliyetleri uygulanmaktadır. Söz konusu programların içerikleri ve projeleri ile sosyal kalkınma alanında mükerrerlik oluşturmayacak şekilde ***Okul Öncesi Eğitim Standartlarının Artırılması (Sosyal Kalkınma) Mali Destek Programı*** çıkılması önerilmektedir.

Turizm ve kentsel altyapı programına 2015 yılında çıkılmış, belediyeler ve kamu kurum ve kuruluşlarından gelen 7 projeye finansman desteği sağlanmıştır. GAP Eylem Planında (2014-2018) yer alan GAP illerinde kent içi ulaşım sistemlerinin geliştirilmesine yönelik eylem kapsamında GAP Bölge Kalkınma İdaresi ve GAP Bölgesi ajansları ile birlikte kentsel ulaşım sistemleri, akıllı ulaşım sistemleri, alternatif toplu taşıma türleri, bisiklet yolları, yayalaştırma projeleri gibi ulaşım sistemlerini desteklemeye yönelik bir program uygulanması öngörülmektedir. 2017 yılında hem **Kültür ve Turizm Rotaları Mali Destek Programı** hem de **Kentsel Tasarım ve Akıllı Şehirler Mali Destek** proje teklif çağrısına çıkılması önerilmektedir.

Bunun yanında 2018 yılında proje teklif çağrısına çıkılacak diğer program da **“Yazılım ve Tasarım Sektöründe Kapasite Oluşturma Mali Destek Programı”**dır.

Bölge planı hedefleri, üst ölçekli diğer planlar ve politikalarda bölgeye yönelik öncelikler ve katılımcı süreçlerle elde edilen çıktılar ile belirlenen öneri programlara ilişkin bilgiler aşağıdaki bölümlerde açıklanmıştır.

2.1 KOBİ’lerde Kalite ve İhracat Mali Destek Programı

Bu program kapsamında, TRC2 Bölgesi Bölge Planında (2014-2023) belirtilen stratejik imalat sanayi sektörleri küçük, mikro ve orta ölçekli işletmeler ile kar amacı güden kooperatif ve diğer gerçek ve tüzel kişilere yönelik mali destek verilmesi önerilmektedir.

2.1.1 Gereçesi ve Amacı

Bölgenin öncü sektörlerde uzmanlaşması, ihracatını artırarak dışa açılması, KOBİ’lerde belgelendirme sistemi ve kalite altyapısı ile istihdam artışı, verimlilik ve ekonomik büyümenin sağlanması Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi, GAP Bölge Kalkınma Planı hedefleri, cazibe merkezleri/bölgesel büyüme odakları politikası ve Bölge Planı hedefleri ile belirtilmiştir. Yapılan bölgesel ekonomik analizler doğrultusunda bölge planında belirtilen stratejik sektörler hizmet sektörleri ve imalat sanayi sektörleri olarak belirlenmiştir.

a) İmalat Sanayi

Sanayi sektörü; ekonomilerde hizmetler ve tarım sektöründe gelişmeyi tetikleyen, yüksek miktarda katma değer üretebilen ve ekonominin rekabet gücünü artırması bakımından önem taşımaktadır. TRC2 Bölgesi, tarım ve madencilığe dayalı üretimde yüksek üretim potansiyeline sahipken, bu potansiyelini ikincil üretime yeteri kadar geçirememekte ve yeterli katma değeri yaratamamaktadır. Ancak son yıllardaki gelişmeler ve bölgesel teşviklerle birlikte imalat sanayide

pozitif yönde bir gelişme eğilimi görülmektedir. Bölgede, özellikle 2000’li yıllarla birlikte ve 2008 yılı sonrasında açılan sanayi işletmelerinin sayısında ciddi artışlar görülmektedir. Buna paralel olarak bölge ihracatı da hızlı bir yükseliş göstermektedir.

Bölge tarihi nitelikli bölgesel merkez olup çevresindeki birçok il ve ilçeye mal ve hizmet sunmaktadır. Ancak TRC2 Bölgesi illeri, Kalkınma Bakanlığınca hazırlanan 2011 yılı sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre, 81 il sıralamasında Diyarbakır 67’inci ve Şanlıurfa ili 73’üncü sırada yer almaktadır. Bölge illeri Türkiye’nin ilk 12 büyük kenti arasında olmasına karşın, nüfusun yığıldığı bu merkezlerde sosyo-ekonomik gelişmişlik *ve istihdam olanakları yetersiz kalmaktadır*. Bölgemiz Türkiye’deki toplam işgücünün yüzde 3,3’ünü, toplam istihdamın yüzde 3,11’ini ve toplam işsizliğin yüzde 5,26’sını oluşturmaktadır. Bu gösterge bölgemizin en büyük sorununun işsizlik olduğunu göstermektedir.

Tablo 1: TRC2 Bölgesi İşgücü ve İstihdam Göstergeleri (%) (TÜİK, 2016)

	İşgücüne Katılma Oranı	Sıralama	İşsizlik Oranı	Sıralama	İstihdam Oranı	Sıralama
	%		%		%	
2004	37	En düşük 1.	11,8	En yüksek 10.	32,6	En düşük 1.
2005	34,4	En düşük 2.	10,9	En yüksek 11.	30,7	En düşük 2.
2006	31,5	En düşük 2.	12,1	En yüksek 7.	27,7	En düşük 2.
2007	30,8	En düşük 2.	13,8	En yüksek 4.	26,5	En düşük 2.
2008	31,8	En düşük 2.	14,1	En yüksek 7.	27,3	En düşük 2.
2009	34,4	En düşük 2.	18,8	En yüksek 2.	27,9	En düşük 2.
2010	33,5	En düşük 1.	13,1	En yüksek 7.	29,1	En düşük 1.
2011	32,8	En düşük 1.	8,4	En yüksek 16.	30,1	En düşük 2.
2012	28,8	En düşük 1	6,9	En yüksek 18.	26,8	En düşük 1.
2013	37,9	En düşük 2.	17,5	En yüksek 2.	31,2	En düşük 2.
2014	42,3	En düşük 1.	17,4	En yüksek 2.	35,0	En düşük 2.
2015	43,7	En düşük 1.	17,5	En yüksek 2.	36,1	En düşük 3.
2016	45,2	En düşük 2.	17,2	En yüksek 2.	37,4	En düşük 2.

TÜİK 2016 yılı işgücü istatistiklerine göre, TRC2 Diyarbakır-Şanlıurfa Bölgesi yüzde 17,2 işsizlik oranı ile tüm bölgeler içinde Mardin Bölgesinden sonra ikincidir. Bölge işgücüne katılım ve istihdam oranı açısından da 26 Düzey 2 bölgesi içinde 25. sıradadır. 2013 yılında TÜİK tarafından açıklanan il bazında işgücü göstergelerine göre Diyarbakır ve Şanlıurfa istatistikleri ile Türkiye sıralamaları aşağıdaki tablodadır (Tablo 2). Bunun yanında, TRC2 Bölgesi'nin kadınların işgücüne

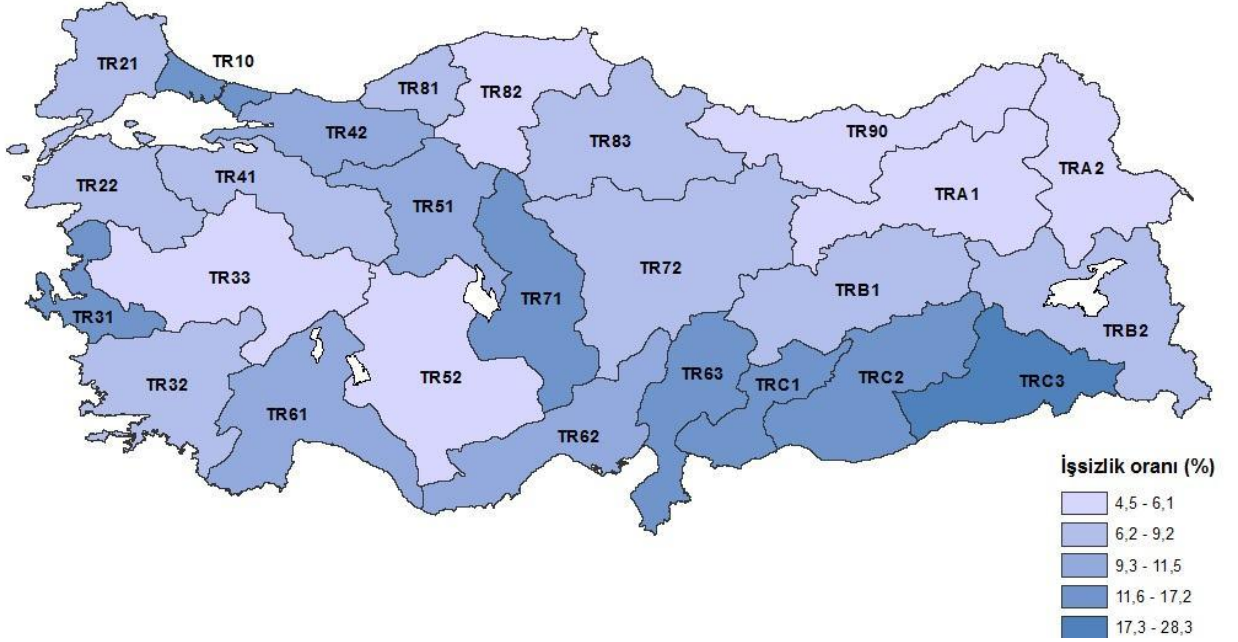

katılım oranının *da* en düşük olduğu bölgeler arasında olması, *ekonomik gelişme ve toplumsal refah için önemli sorun alanlarından birini* oluşturmaktadır.

Tablo 2: İl Bazında İşgücü Göstergeleri, Diyarbakır, Şanlıurfa (TÜİK, 2016)

	İşgücüne Katılma Oranı	Sıralama	İşsizlik Oranı	Sıralama	İstihdam Oranı	Sıralama
	%		%		%	
Diyarbakır	37,2	En düşük 2.	18,7	En yüksek 5.	30,2	En düşük 5.
Şanlıurfa	38,7	En düşük 6.	16,3	En yüksek 6.	32,4	En düşük 6.

Harita 1- İşsizlik oranı (%), İBBS 2. Düzey, 2016

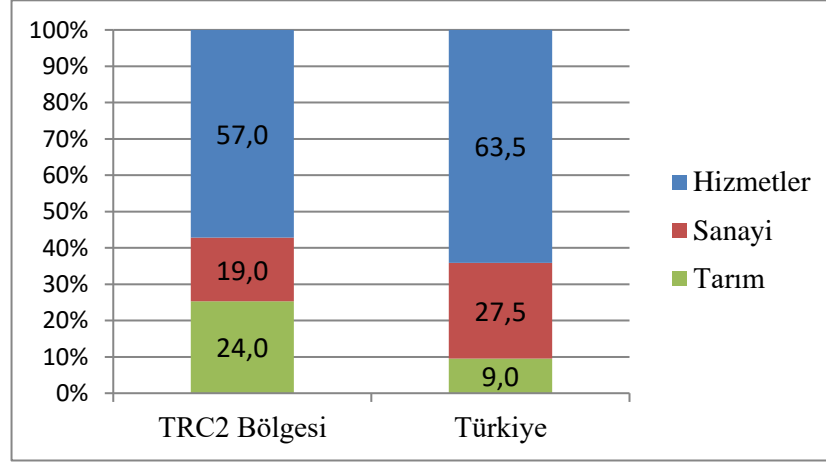
Kaynak: (TÜİK, 2016) kullanılarak üretilmiştir.

Bölge ekonomisinde hizmetler sektörü ülke ortalamasına yakın seyrederken, sanayi sektörü payı yetersiz kalmaktadır. Bölgede üretilen GSKD'nin sektörel dağılımı ve Türkiye ile karşılaştırıldığı tablo aşağıda görülmektedir.

Şekil 2-1: TRC2 Bölgesi Sektörlere Göre GSKD Payları (%), 2011 (TÜİK,).

TRC2 Bölgesi'nde yaratılan GSKD'nin sektörel dağılımı incelendiğinde; hizmetler sektörünün Türkiye ortalamasına yakın olduğu, tarım sektörünün ülke ortalamasının çok üstünde olduğu ve sanayi payının ise ülke ortalamasına göre düşük kaldığı gözlenmektedir. TÜİK verilerine göre, sanayi sektörünün payı içinde inşaat sektörü de sayıldığından imalat sanayinin payının oldukça düşük düzeyde kaldığı söylenebilir.

Türkiye ile TRC2 Bölgesi'nin sektörel yapılarına göre en büyük farkın imalat sanayi istihdamında olduğu görülmektedir. Ülke genelinde imalat sanayi istihdamı toplam sektörel büyüklüğün % 26,8'ini alırken, TRC2 Bölgesinde bu oran % 18,8'e düşmektedir.

Tablo 3: Türkiye'de ve TRC2 Bölgesinde İstihdamın Sektörel Dağılımı, 2016

NACE 2 Rev.2	Türkiye	TRC2
	%	
Tarım	19,5	35,3
Sanayi	26,8	18,8
Hizmetler	53,7	45,7

Kaynak: TÜİK, 2016.

Ancak son yıllardaki gelişmeler ve bölgesel teşviklerle birlikte özellikle imalat sanayide pozitif yönde bir gelişme eğilimi görülmekte ve sanayi işletmelerinin sayısı hızla artmaktadır.

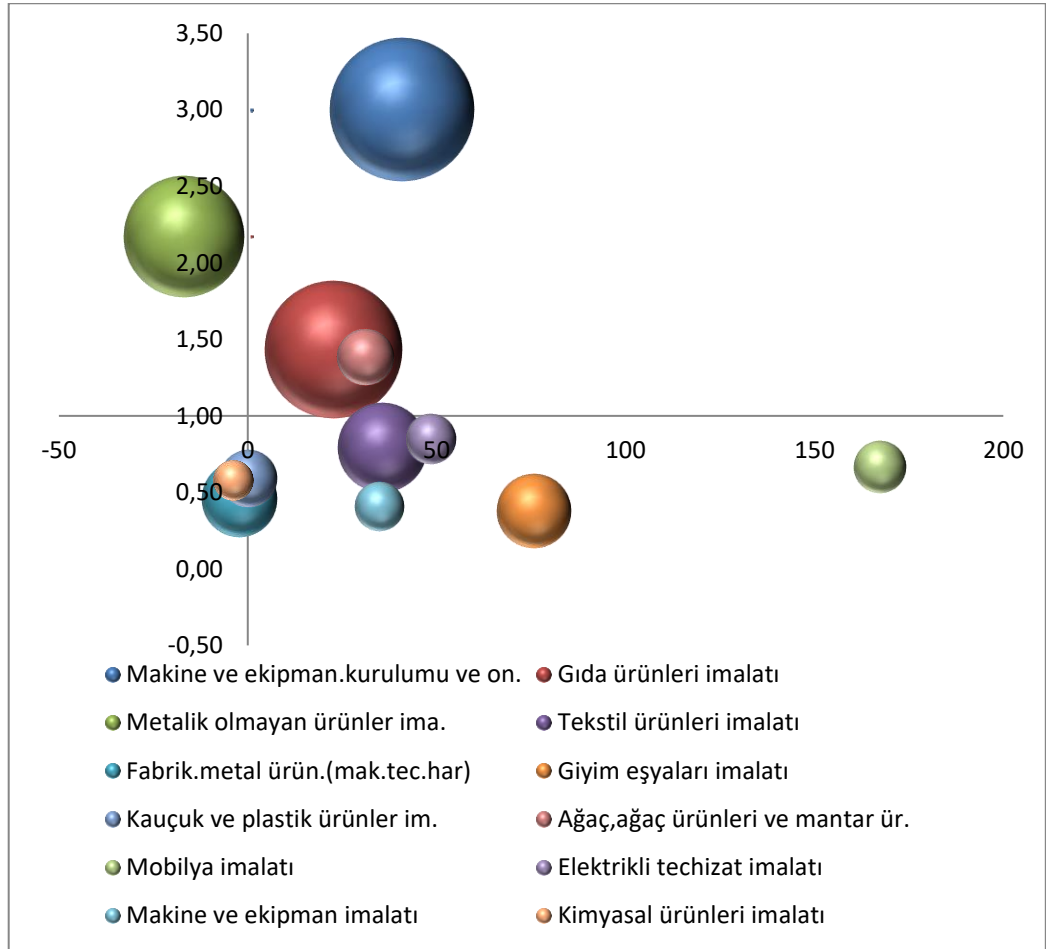
Bölge ekonomisinin gelişmesi ve güçlendirilmesi için bölgede imalat sanayinin gelişmesi, yaratılan katma değer artırılması ve ticaretin geliştirilmesi gerekmektedir. Bölgesel gelişmenin sağlanması ve gelişmişlik farklarının azaltılması için izlenen bölgesel politikaların başarılı olabilmesi

için, sınırlı kaynakların en büyük etkiyi yaratacak stratejik alanlara yönlendirilmesi ve bu alanlara odaklanması büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle 2014-2023 dönemini kapsayacak olan Bölge Planı çalışmaları kapsamında detaylı ekonomik analizler yapılmış, bölge ekonomisinin rekabetçi olduğu alanlar tespit edilmiştir.

Yapılan ekonomik analizler sonucunda; Diyarbakır ve Şanlıurfa illerinde yoğunlaşan sektörler, bu illerde rekabetçi potansiyele sahip sektörler ve bölgede üretilen ürünlerin ihracatta rekabetçilik durumları analiz edilmiş, bölgenin öncü sektörleri, rekabetçi sektörleri ve yükselen sektörleri tespit edilmiştir. Diyarbakır – Şanlıurfa illerinin ekonomilerinde stratejik sektörlerin belirlenmesi için yapılan Yoğunlaşma Katsayısı (LQ) Analizi sonuçları aşağıdaki tablolarda görülmektedir.

Grafik 2-1: Diyarbakır İmalat Sanayinde Uzmanlaşmış, Yükselen ve Durgunlaşan Sektörler

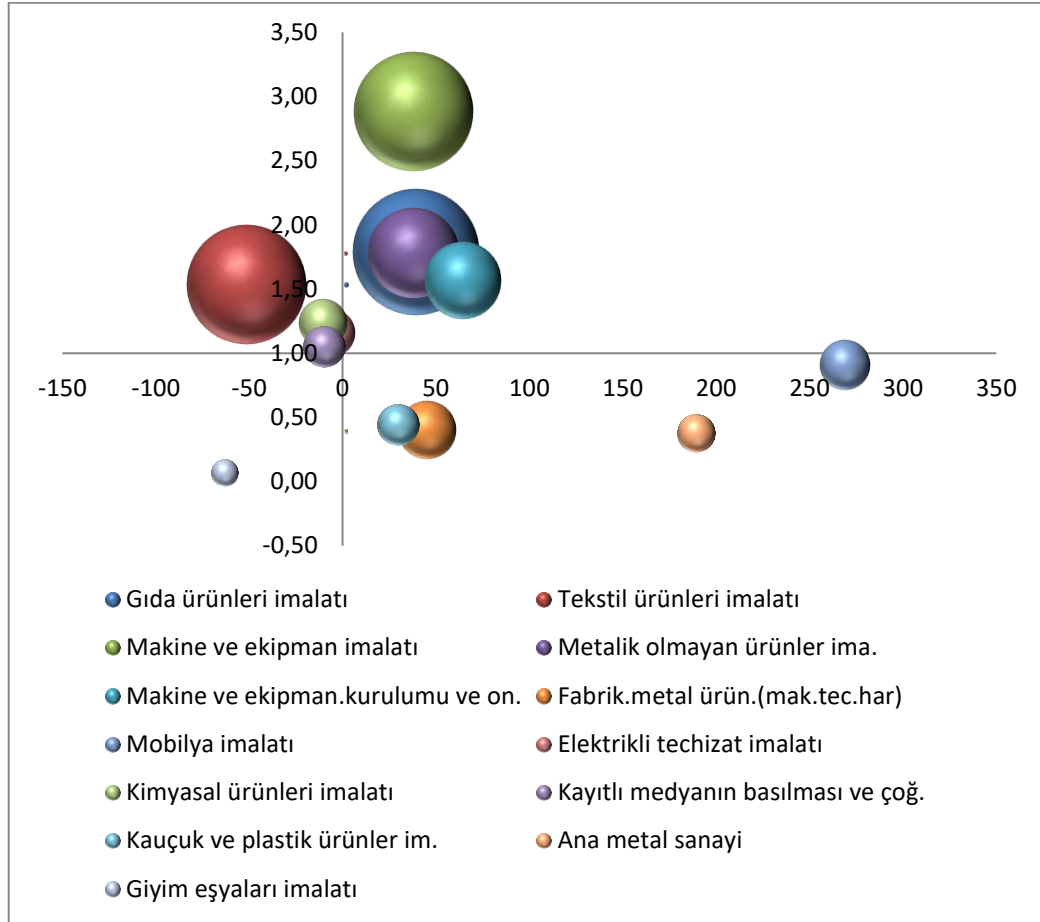
Kaynak: SGK 2008-2012 yılı verileri kullanılarak üretilmiştir.

2008-2012 döneminde Diyarbakır'da uzmanlaşmış ve yoğunlaşmasını artıran imalat sanayi sektörleri; **makine ve ekipman kurulumu, gıda imalatı, ağaç ve ağaç ürünleri imalatı, metalik olmayan ürünler imalatı** sektörleridir. Bu dönemde yükselişe geçen ve uzmanlaşma yolunda olan sektörler başta

mobilya imalatı ve *giyim eşyaları imalatı* olmak üzere *tekstil ürünleri imalatı*, *elektrikli teçhizat imalatı* ile *makine ve ekipman imalatı* olarak görülmektedir.

Grafik 2-2: Şanlıurfa İmalat Sanayinde Uzmanlaşmış, Yükselen ve Durgunlaşan Sektörler

Kaynak: SGK 2008-2011 yılı verileri kullanılarak üretilmiştir.

2008-2011 döneminde Şanlıurfa'da yoğunlaşmasını artıran uzmanlaşmış imalat sanayi sektörleri; *makine ve ekipman imalatı*, *gıda ürünleri imalatı*, *metalik olmayan ürünler imalatı* ile *makine ve ekipman kurulumu ve onarımı* sektörleridir. Bu dönemde yükselişe geçen ve gelişen sektörler başta *mobilya imalatı* olmak üzere, *ana metal sanayi*, *fabrikasyon metal ürünleri imalatı* ile *kauçuk ve plastik ürünler imalatı* sektörleridir.

Bölge ekonomisinin güçlendirilmesi için; rekabetçi sektörlerin üretim ve istihdam kapasitesinin artırılması, ihracat kapasitelerinin artırılması, bu sektörlerde yığılma ve uzmanlaşmaların teşviki, bu sayede imalat sanayinde yığılma ve ölçek ekonomilerinden faydalanılması ve rekabet güçlerinin artırılması gerekmektedir. Bu doğrultuda, sektörlerde sanayi işletmelerinin üretim maliyetlerinin azalması, üretim kapasitelerinin artması ve rekabet güçleri yükselmesi beklenmektedir. Yığılma ekonomileri ile işletmelerde; ortak altyapı, ortak hammadde ve pazar ağlarının kullanılması, verimliliğin

ve rekabet gücünün artması ve teknolojik yeniliklere daha hızlı uyum sağlanması gibi olanaklardan yararlanmaktadır. Bu sektörlerin gelişmesi ile orta ve uzun vadede yığılmalar gösteren rekabetçi sektörlerde kümelenme potansiyelinin de oluşması beklenmektedir.

b) İhracat

İhracat; tüm dönemlerde ülkelerin ekonomik büyümesinin vazgeçilmez bir parçası ve sürükleyicisi olmuştur. İçinde bulunduğumuz dönemde ise, ticaretin küreselleşmesi ile birlikte ekonomik aktörler değişmekte, yeni ekonomik sistemde ulus ekonomilerinin yerine bölge ve şehir ekonomileri öne çıkmaktadır. Bu yeni sistemde bölgeler, ulus ötesi ağlara entegre olarak ekonomik büyümeyi hızlandırmakta ve refahlarını arttırmaktadır. Yeni ekonomik coğrafya ve bölgesel gelişme yazınında, gelişmede geride kalan bölgelerin rekabetçiliğini ve ticaret bağlantılarını güçlendirmesi ile gelişme potansiyeli kazanacakları vurgulanmakta ve ihracat odaklı büyüme stratejileri ağırlık kazanmaktadır.

TRC2 Bölgesi ihracatı 2002 yılında 13,8 milyon dolar iken, 2016 yılında 349,1 milyon dolar olmuştur. İhracatın 14 yıldaki artışı 25 kattan daha fazladır. Türkiye’de ve TRC2 Bölgesinde ihracattaki artışa paralel olarak ihracatçı firma sayısı da artış göstermiştir. Ancak bölge illerinin ihracatı ülke ihracatı içinde çok küçük bir paya sahiptir. İhracat sıralamasında (2016) Türkiye’deki toplam ihracat içindeki payı sadece binde 24 civarındadır.

Tablo 2- İhracata İlişkin Göstergeler, 2016

	Şanlıurfa	Diyarbakır	TRC2 Bölgesi	Türkiye
İhracat (Dolar)	190.804	158.300	349.104	142.529.583
İhracat Sıralaması	31	44	22	-
Türkiye İhracatına Oranları (%)	0,13	0,11	0,24	-

Kaynak: TÜİK, 2016.

Bölge illerinde ihracatın yarısının Irak’a yapılmasına karşın, Türkiye’nin Irak’a gerçekleştirdiği ihracat içinde bölgemizin payı % 2,2’dir. Başta Irak olmak üzere Ortadoğu Ülkeleri ile ticari ilişkilerin artmasına karşın; bölgedeki KOBİ’ler, pazarlama kapasitelerinin düşük olması nedeniyle bu fırsatı yeterince değerlendirememektedir. KOBİ’lerin **dış ticaret** bilincinin oluşturulması ve geliştirilmesi, dışa açılmaları ve uluslararası pazarlara yönelmeleri gerekmektedir.

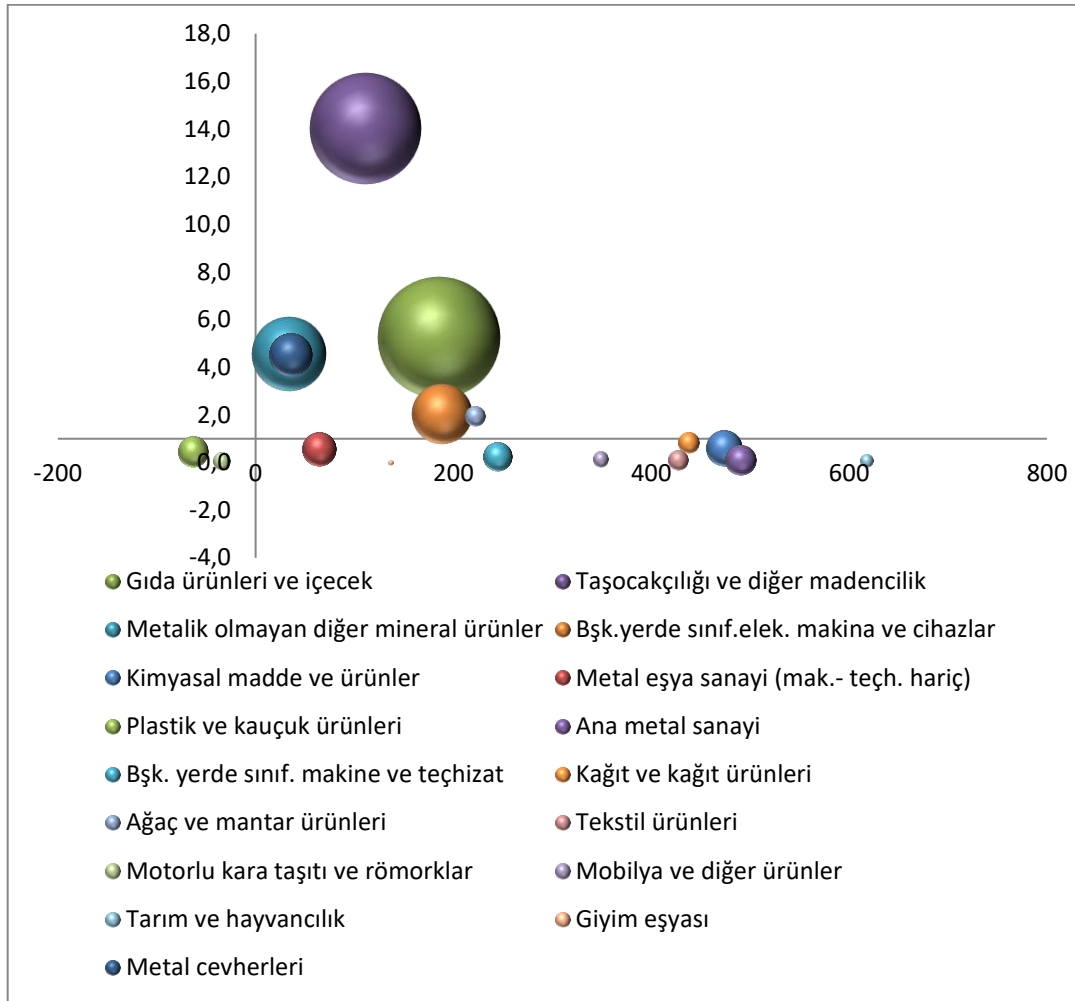
Diğer yandan bölge ihracatının yaklaşık yüzde 80’i ilk iki ülkeye yapılmakta olması ve ihracatta ilk sırada olan sektör/ürün gruplarının düşük katma değerli ürünler olması bölge ekonomisinin dışa açıklığı ve ekonomik entegrasyonun düşük olduğunu göstermektedir. Buna karşın son yıllarda bölge

İhracat çok önemli bir artış trendi içine girmiştir. Bu nedenle Bölge ekonomisi ihracatı önemli oranda artışa geçmiştir.

Bölgenin ihracatta rekabetçi sektörlerinin tespiti için 2012 yılı ihracat verileri ile 2008-2012 yılları arasındaki değişim değerleri kullanılarak yapılan Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Analizi sonuçlarının sonuçları aşağıdaki tablolarda görülmektedir.

Grafik 2-3: Diyarbakır İlinde Rekabetçi Üstünlüğe sahip, Yükselen ve Gelişen İhracatçı Sektörler

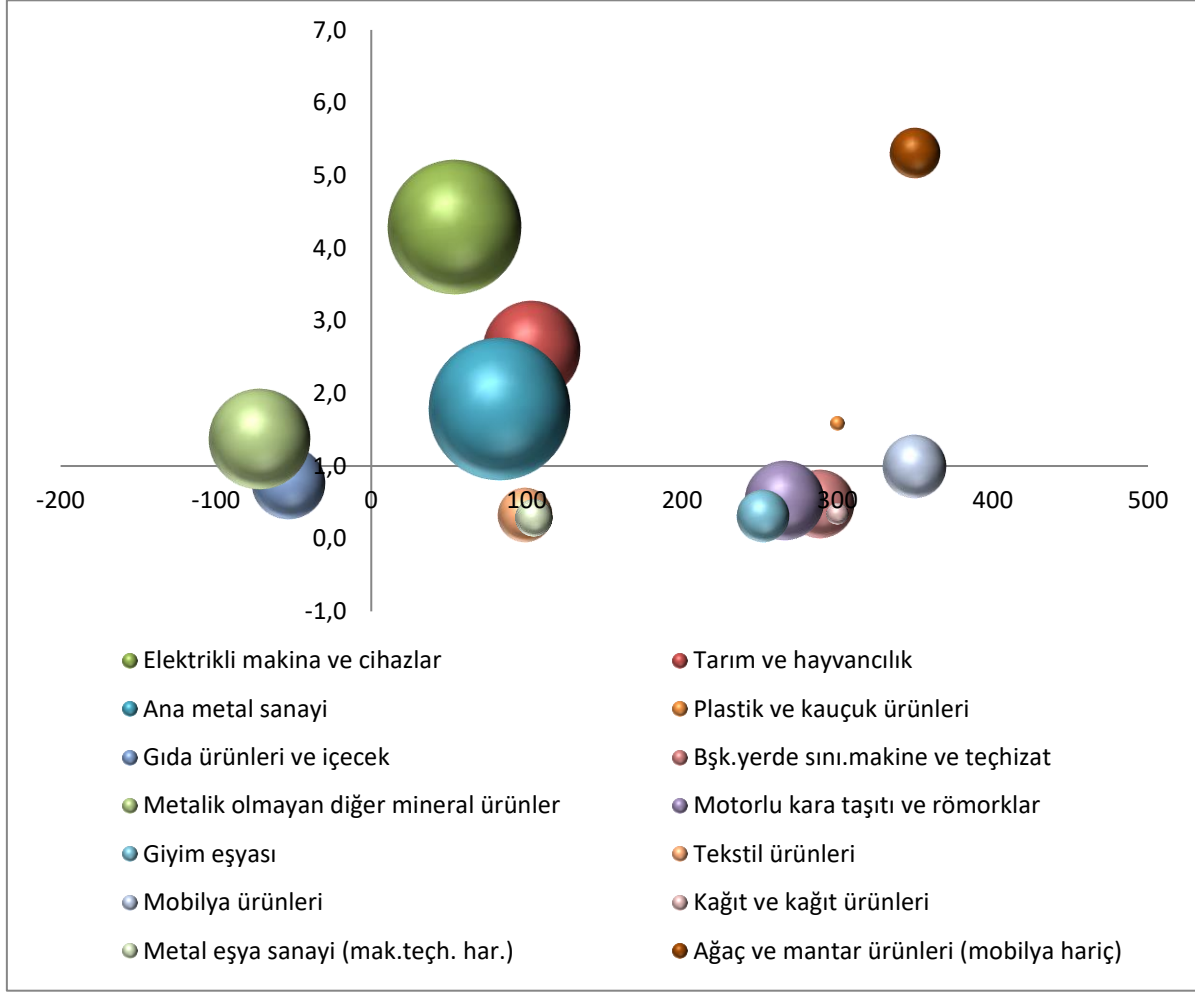

Kaynak: TÜİK, 2012 verileri kullanılarak üretilmiştir.

Buna göre; Diyarbakır'da rekabetçi üstünlüğe sahip ürünler sırasıyla **gıda ürünleri ve içecek ürünleri, taşocakçılığı ve diğer madencilik, metalik olmayan diğer mineral ürünleri, başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makine ve cihazlar ile metal cevherleridir.** Diyarbakır'da İhracatta rekabet gücü yükselen sektörleri ise sırasıyla **tarım ve hayvancılık, ana metal sanayi, kimyasal madde ve ürünler, tekstil, mobilya, elektrikli makine ve cihazlar, metal eşya sanayi** ürünleridir.

Grafik 2-4: Şanlıurfa İlinde Rekabetçi Üstünlüğe sahip, Yükselen ve Gelişen İhracatçı Sektörler

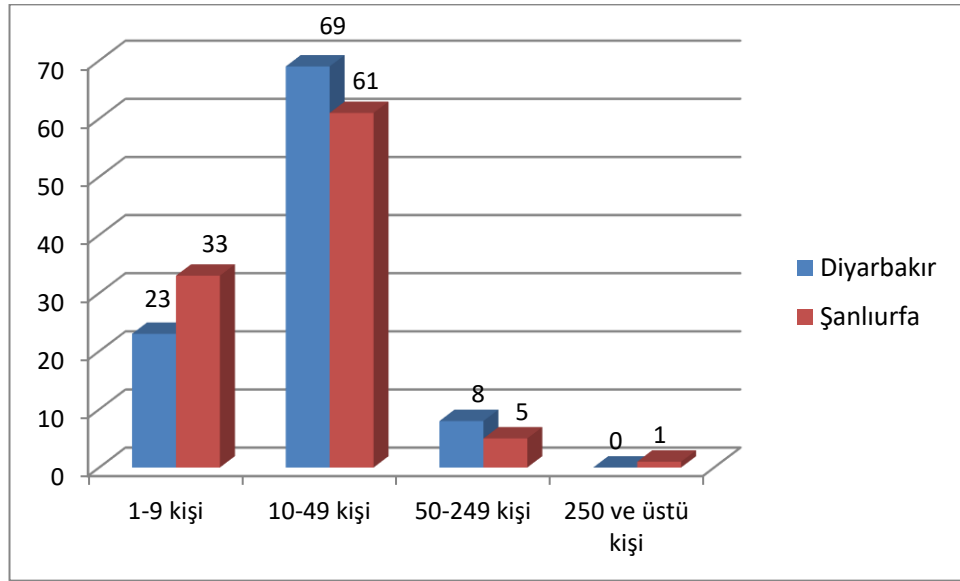
Şanlıurfa’da rekabetçi üstünlüğe sahip sektörler sırasıyla “*tarım ve hayvancılık*”, “*elektrikli makine ve cihazlar*”, “*gıda ürünleri ve içecek*” sektörleri ile ihracat payları düşük olan “*kâğıt ve kâğıt ürünleri*”, “*plastik ve kauçuk ürünleri*” sektörleridir. İhracatta rekabet gücü yükselen sektörleri Şanlıurfa’da sırasıyla *mobilya ürünleri, ağaç ve mantar ürünleri, başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat*, motorlu kara taşıtları ve römorklardır.

Yeni istihdam alanları yaratarak işsizliğin azaltılmasındaki rolleri ve piyasa koşullarındaki değişimlere hızlı uyum sağlayabilen esnek üretim yapıları ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletme (KOBİ)’ler, ülke ve bölge ekonomisi için büyük önem taşımaktadır. TRC2 Bölgesi’nde hizmetler ve sanayi sektöründeki işletmelerin tamamına yakını KOBİ niteliğindedir. TRC2 Bölgesindeki işletmelerin istihdam sayısına göre büyüklüklerine bakıldığında, istihdam kapasitesi 250’nin altında olan işletme sayısı Diyarbakır ilinde **14.573**, Şanlıurfa ilinde **12.528**, Türkiye genelinde ise **1.777.436**’dır. Toplam işletme sayısı ile karşılaştırıldığında Bölgede ve Türkiye genelinde işletmelerin % **99,8**’ini KOBİ tanımına girmektedir. Türkiye genelinde istihdamın % 82’sini KOBİ’ler sağlamaktadır.

Bölgedeki KOBİ'ler, genel olarak, mikro ve küçük ölçekli işletmeler şeklindedir. Bu KOBİ'ler finansmana erişim, planlama, pazarlama sorunları başta olmak üzere, teknolojik altyapının yetersizliği, düşük üretim kapasitesi ile Ar-Ge faaliyetlerinin düşüklüğü, **kurumsallaşamama** ve finansal kaynak veya fonları bulma ve yönetmede karşılaşılan diğer sorunlar nedeniyle istenen verimlilik düzeyinde çalışmamakta, yeterli düzeyde katma değer ve istihdam yaratamamaktadırlar.

Grafik 4– Bölgede Sanayi İşletmelerinin Çalışan Sayısına Göre Yüzde Dağılımı

Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2012.

Yukarıdaki grafikten de görüleceği üzere, TRC2 Bölgesi'nde sanayi sektöründeki işletmelerin % 99'unun istihdam sayısı 250 kişinin altında olup KOBİ sınıfına girmektedir. On kişiden az personel istihdam eden işyerlerinin Şanlıurfa'da daha fazla, Diyarbakır'da küçük ölçekli sanayi işletmesi sayısı yüzdesinin daha fazla olduğu görülmektedir. 50-249 kişi aralığında istihdama sahip işletme sayısının yüzdesinin düştüğü ve büyük ölçekli işletme sayısının sanayi işletmeleri içindeki payının yüzde 1'in altında olduğu görülmektedir.

Bölgedeki KOBİ'lerin **Ar-Ge** ve **yenilikçilik** kapasitesi oldukça düşüktür. KOBİ'ler sınıfların mülkiyet hakları konusunda da ülke ortalamalarının çok gerisinde kalmaktadır. Son 14 yılın istatistiklerine bakıldığında patent sayısı, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka tescil sayılarında Bölgenin ülke içindeki payı binde 1'ler seviyesindedir.

Bölgede finansal derinliğin az olması, bu alanlarda tecrübe birikiminin yetersiz olması gibi nedenler işletmelerin **finansmana erişimini** zorlaştırmaktadır. Bunun neticesinde, KOBİ'ler kendi öz sermayeleri ile yatırım ve işletme sermayelerinin tamamını karşılamaya çalışmakta ve sonuçta; rekabet gücü düşük ve çok kırılgan bir durumda, günümüz değişken piyasa koşulları ile karşı karşıya

kalmaktadırlar. Bölgede son yıllarda gelişmekte olan **girişimcilik**; istihdam olanaklarının artırılması, yeni iş ve yatırım alanlarının oluşturulması bakımından önem taşımaktadır. Bölgede girişimciliğin desteklenerek yeni iş alanları ve istihdam olanaklarının yaratılması, böylece bölgedeki üretim ve katma değer artırılması gerekmektedir. Bölgedeki girişimlerin nitelikli bir yapıya kavuşturulup büyümelerinin sağlanması, bölgesel ekonomik gelişmenin sürdürülebilirliği açısından da önem taşımaktadır.

Küreselleşme süreci ile birlikte ekonomide **rekabetçilik**, tüm dünyada ön plana çıkmıştır. Ekonomilerin serbest pazar koşullarında ayakta kalmaları, rekabet güçlerini artırmalarına bağlıdır. Uzmanlaşma ve yüksek katma değerli mal veya hizmet üretebilme yeteneği rekabet edebilirliğin en önemli şartları durumundadır.

KOBİ'lerde Kalite ve İhracat Mali Destek Programı ile TRC2 Bölgesi'nde imalat sanayideki KOBİ'lerin kurumsallaşma çalışmalarının desteklenerek fiziki ve beşeri altyapılarının desteklenmesi, finansal kaynaklara erişimlerinin artırılması, planlama ve pazarlama konularındaki kapasitelerinin geliştirilmesi, yüksek katma değerli mal üretim kapasitesinin artırılması, yeni iş ve istihdam alanlarının oluşturulması, yenilikçilik ve Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesi amaçlanmaktadır.

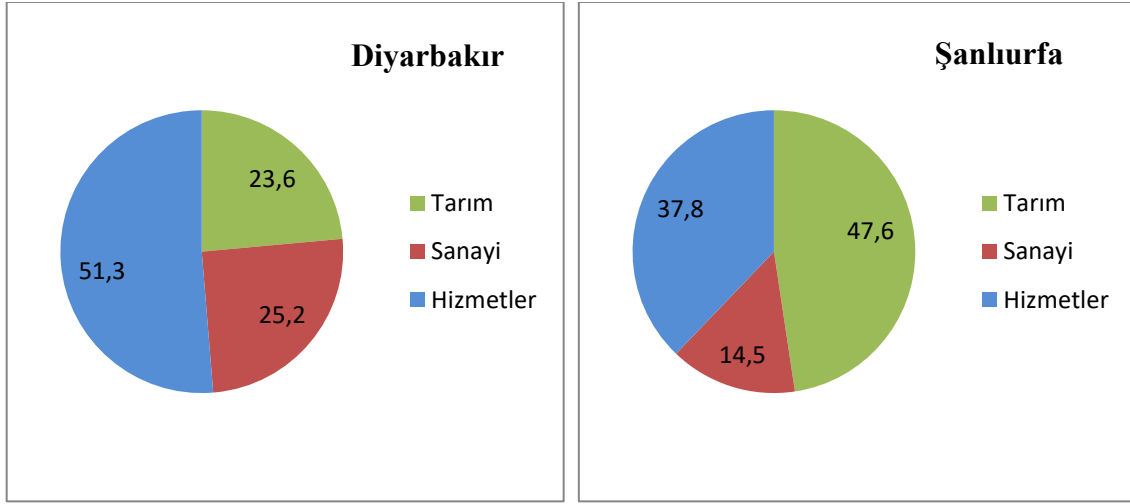
Bölgede yüksek işsizlik oranı, imalat sanayi istihdamının yetersiz olması, mevcut sanayi işletmelerinin yetersiz sayıda ve kapasitede olması nedeniyle, 2012 yılında yürütülecek KOBİ Mali Destek Programında **bölgenin stratejik imalat sanayi sektörlerinde** faaliyet gösteren **mikro ölçekli ve küçük işletmelerin²** üretim ve istihdam kapasitelerinin artırılması hedeflenmektedir.

c) Hizmetler

Bölge ekonomisinde hizmetler sektörü önemli bir paya sahiptir. TÜİK (2011) Nüfus ve Konut Araştırması sonuçları kapsamında iller bazında açıklanan istihdamın sektörel dağılımına göre, Bölgede öncü istihdam ve işletme sayısı bakımından en yüksek paya sahip sektör hizmetler sektörüdür. Nüfusun büyük bölümü kentsel alanda yaşayan Diyarbakır ile son yıllarda kentleşme hızı ciddi ölçüde artan Şanlıurfa illerinde kentleşme ekonomileri etkilidir.

² Burada “mikro ve küçük işletmeler” yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 8.000.000,00 TL’yi aşmayan işletmeler kastedilmektedir.

Hizmetler sektörü Diyarbakır ekonomisinde daha fazla yer tutmakta olup, Şanlıurfa ekonomisinde tarım sektörünün ağırlığı daha yüksektir. Bu başlıkta hizmetler sektörü içinde yer alan turizmle ilişkili “*konaklama hizmetleri*” sektörü de bölgenin stratejik sektörleri arasındadır.

Bölgenin stratejik gelişme alanlarından biri olan turizm sektörü, emek yoğun bir sektör olarak yüksek istihdam yaratmakta, sektörel gelişmeleri tetiklemekte, kentlerin yaşam ve mekân kalitelerinin yükseltilmesine etki etmekte, bölgeler ve kentlerin tanınırlığını artırmaktadır. Sahip olduğu zengin tarihi, kültürel ve doğal değerlere rağmen, turizmden çok düşük bir pay alan bölgede turizm olanaklarının geliştirilmesi, çeşitlendirilmesi ve tanıtılması ile potansiyelin en üst düzeyde değerlendirilmesi, bölgenin kalkınması açısından önem arz etmektedir.

TRC2 Bölgesi'nin sahip olduğu kültürel miras ve çeşitli turizm potansiyellerine karşın bölgeyi ziyaret eden turist sayısının düşük kalması, bu potansiyelin yeterince değerlendirilemediğini göstermektedir. Yerli ve yabancı ziyaretçi sayılarında TRC2 Bölgesi turizmden yeteri kadar pay alamamakta, Bölgeyi ziyaret eden yabancı turist sayısı çok düşük değerlerde kalmaktadır. Bölgede yerli ve yabancı turistlerin ortalama kalış süreleri Türkiye ortalamasının oldukça altındadır. 4 Temmuz 2015 tarihinde Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçesi UNESCO Dünya kültür mirası listesine alınmıştır. Bu gelişme bölgenin turizm potansiyelini yükselten önemli bir gelişme olup turizm talepleri ve faaliyetlerini de artıracaktır. Ancak bölgede tarihi ve kültürel yapıların bakım onarım ve restorasyon ihtiyacı vardır ve kaynak sıkıntısı çekilmektedir.

Bölge illerinde konaklama tesisleri ve yatak sayıları yeterli değildir. Ancak, son yıllarda Bölgede artan yatırımlarla kapasitenin artması beklenmektedir. Turizm göstergelerinin iyileştirilmesi, turist gelişleri ve kalış sürelerinin artırılması için; bölge illerinde konaklama tesislerinde yatak kapasitesinin, nicelik, nitelik ve çeşitliliğinin artırılmasına yönelik projelerin desteklenmesiyle turizme yönelik

hizmetlerin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Yapılan analizlere göre **bölgenin stratejik hizmet sektörleri** arasında yer alan **turizm** sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin turizme yönelik konaklama, yeme-içme, kültür ve eğlence tesis ve donatılarındaki çeşitliliği ve kapasiteyi artırmak üzere tarihi nitelikli tescilli yapıların koruma kullanma ilkesine bağlı kalınarak turizm amaçlı kullanımının artırılmasına yönelik kapasiteyi artırmak üzere tarihi nitelikli tescilli yapıların butik otele veya özel konaklama tesislerine dönüştürülmesi projelerinin KOBİ'lerde Kalite ve İhracat Mali Destek Programları kapsamında uygun başvuru sahipleri olarak kabul edilmesi önerilmektedir.

Sonuç olarak, yapılan ekonomik analizler ve katılımcı çalışmalar ışığında hazırlanan Bölge Planı hedefleri doğrultusunda 2017 yılı KOBİ'lerde Kalite ve İhracat Mali Destek Programı aşağıdaki çerçevede önerilmektedir. Program ile Bölge Planı kapsamında belirlenen rekabetçi ve yükselen sektörlerin desteklenmesi ve ekonomik gelişmenin hızlandırılması hedefine odaklanılması; KOBİ'lerin kurumsallaşmalarının artırılması ve ihracat hedeflerinin de bu program kapsamında ele alınması önerilmektedir.

Söz konusu Rekabetçi ve Yükselen Sanayi Sektörleri ile seçilmiş bazı hizmet sektörleri aşağıdaki tablolarda görülmektedir.

<i>Rekabetçi ve Yükselen Sanayi Sektörleri</i>	
<i>Gıda Ürünleri İmalatı,</i>	<i>Elektrikli Teçhizat İmalatı,</i>
<i>Tekstil Ürünleri İmalatı</i>	<i>Makine ve Ekipman İmalatı,</i>
<i>Giyim Eşyaları İmalatı</i>	<i>Ana Metal Sanayi,</i>
<i>Metalik Olmayan Mineral Ürünleri İmalatı,</i>	<i>Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı</i>
<i>Ağaç ve Ağaç Ürünleri İmalatı,</i>	<i>Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı</i>
<i>Mobilya Ürünleri İmalatı</i>	<i>Kimyasal Madde ve Ürünler İmalatı</i>

KOBİ'lerde Kalite ve İhracat Mali Destek Programı ile bölgenin rekabetçi ve yükselen “Stratejik Sektörleri”nin desteklenmesiyle bölgede gelecek vadeden sektörlerde yığılma ekonomilerinden faydalanılması, değer ve tedarik zincirlerinin geliştirilmesi ve uzmanlaşmanın teşvik edilmesi, bu sayede Bölge ekonomisinde daha hızlı büyüme ve istihdam artışının sağlanması, kurumsallaşma ve verimliliğin artırılması ile ihracat kapasitesinin artırılması ve bölge ekonomisinin dışa açılması amaçlanmaktadır.

KOBİ'lerde Kalite ve İhracat Mali Destek Programı ile Diyarbakır ve Şanlıurfa Bölgesi'nde;

Rekabetçi ve Stratejik **Sanayi ve Turizm**, sektörlerinde faaliyet gösteren **mikro ve küçük işletmelerin ;**

- ✓ Üretim kapasitelerinin geliştirilmesi;
- ✓ Kurumsallaşma çalışmalarının desteklenerek rekabetçiliklerinin artırılması,
- ✓ Verimliliklerinin ve hizmet kalitelerinin artırılması ve uzmanlaşmanın teşviki,
- ✓ Bölgenin stratejik sektörlerinde tedarik ve değer zincirlerinin oluşturulması ve katma değer artırılması,
- ✓ Planlama ve pazarlama konularındaki kapasitelerinin geliştirilmesi,
- ✓ İhracat kapasitelerinin artırılması ve dışa açılmalarının sağlanması,
- ✓ Yenilikçilik ve Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesidir.

2.1.2 TRC2 Bölgesi 2014-2023 Taslak Bölge Planı Öncelikleri İle Uyum

TRC2 Bölgesi'nde 2017 yılı içerisinde yürütülmesi düşünülen Mali Destek Programlarından biri olarak öngörülen KOBİ'lerde Kalite ve İhracat Mali Destek Programı, 2014-2023 yıllarını kapsayan Bölge Planı hedefleri ile uyum içindedir.

Bölge Planında, *Kentsel Ekonomiler ve Ekonomik Büyüme* gelişme ekseninde belirlenen Stratejik Hizmet Sektörlerinde Uzmanlaşmanın Sağlanması ve Büyümenin Hızlandırılması, Sanayinin Gelişmesi ve Katma Değerli Üretim Yapısına Geçiş ve KOBİ'lerin Rekabet Güçlerinin Artırılması ve Girişimciliğin Desteklenmesi amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik temel hedefler aşağıda özetlenmiştir:

- a) Bölge İllerinde Sağlık, Ulaştırma-Lojistik, Turizm, Eğitim ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri Hizmetlerinde Uzmanlaşma ve Hizmet Kalitesinin Artırılması,

- b) Bölgenin stratejik sanayi sektörlerinde tedarik ve değer zincirlerinin oluşturulması ve kümelenme politikalarının izlenmesi,
- c) Turizmin Geliştirilmesi ve Bölge Ekonomisi İçindeki Payının Artırılması Bölge illerinde imalat sanayinin geliştirilmesi ve ekonomi içindeki payının artırılması,
- d) İhracatın Artırılması ve Bölgenin Dışa Açılması,
- e) KOBİ'lerde kurumsallaşmanın sağlanması ve rekabet gücünün artırılması.

KOBİ'lerde Kalite ve İhracat Mali Destek Programının bu hedeflerin gerçekleştirilmesine katkı sunması beklenmektedir.

2.1.3 Program Öncelikleri³

- a) Bölgenin stratejik sektörlerinde işletmelerin üretim ve hizmet kalitesinin artırılması, ihtisaslaşmanın teşvik edilmesi, tedarik ve değer zincirlerinin geliştirilmesi,
- b) Stratejik sektörlerde Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerinin teşvik edilmesi, işletmelerde teknoloji kullanımının artırılması,
- c) İşletmelerin kurumsal kapasitelerinin artırılması, pazarlama, dışa açılma ve ihracat kapasitelerinin geliştirilerek uluslararası pazar paylarının artırılması,
- d) KOBİ'lerde modern üretim süreçlerinin kurulması, üretim, istihdam ve verimliliğin artırılması,
- e) Turizm sektörlerinde faaliyet gösteren işletmelerinde beşeri ve fiziki kapasitenin geliştirilmesi, hizmet kalitesi ve çeşitliliğinin artırılması

2.1.4 Örnek Proje Konuları

- a) Stratejik sanayi sektörlerinde (bkz. Ek 1) tedarik ve değer zincirlerinin oluşturulmasına yönelik faaliyetler (satın alma, üretim, yönetim, muhasebe, satış ve dağıtım faaliyetleri),
- b) Stratejik sanayi sektörlerinde pazarlama, markalaşma veya üretim süreçlerini geliştirme projeleri,
- c) KOBİ'lerde üretim teknolojilerinin geliştirilmesi, üretim süreçlerinin iyileştirilmesi, stok yönetiminde teknolojik yöntemlerin kullanılmasına yönelik projeler (kurumsal kaynak planlama, malzeme ihtiyaç planlama yazılımlarının kurulması, stok kontrol sistemleri, barkod sisteminin kurulması vb projeler)

³ Program kapsamında destek verilmesi öngörülen, NACE Kodlarına göre belirlenen sektör ve alt sektörler için bkz. EK-2.

- d) Gıda ürünleri imalatında kapasitenin artırılması (tarımsal ürünleri işleme tesislerinin kurulması; **un, çırçır ve mısır kurutma işletmeleri hariç** olmak üzere; meyve-sebze işleme, kurutma, paketleme tesisi kurulması, makarna ve bisküvi üretim tesisleri kurulması, bakliyat eleme, işleme ve paketleme tesisi kurulması, et ve et ürünleri, süt ve süt ürünleri işleme tesislerinin kurulması veya mevcutlarının kapasitelerinin arttırılması),
- e) İhracatı artırmaya yönelik kurumsal kapasitenin artırılmasına yönelik projeler (ihracat biriminin kurulması, dış ticaret uzmanı istihdamı, yabancı dil bilen personel, e-ticaret vb sistemlerin kurulması)
- f) KOBİ'lerin ihracata başlamasına yönelik tanıtım, pazarlama veya kapasite geliştirmeye yönelik projeler
- g) İhracatçı firmaların ihracat kapasitelerinin artırılmasına yönelik Ar-Ge ve analiz altyapılarının geliştirilmesi
- h) Tarihi yapılarda turizme yönelik işletmelerin kurulması (konaklama tesisleri, müze, sanat galerisi, sergi vb).
- i) Organik ürünlerin işlenmesi, paketlenmesi, tekstil ve giyim eşyaları imalatı, ağaç ürünleri ve mobilya imalatı, kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı, yapı malzemeleri ve kimyasalları üretimi, elektrikli makine ve teçhizatlar gibi stratejik sektörlerde kapasite artışı, ürün geliştirme, markalaşma ve üretim süreçlerini geliştirme vb projeler,

2.1.5 Uygun Başvuru Sahipleri

KOBİ'lerde Kalite ve İhracat Mali Destek Programına kar amacı güden aşağıdaki kuruluşlar başvuruda bulunabilir:

- Kâr amacı güden;
- ✓ Özel işletmeler*,
  - ✓ Üretici Kooperatifleri,
  - ✓ Üretici Birlikleri,
  - ✓ Diğer gerçek ve tüzel kişiler.

* Yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri

8 milyon TL'nin altında olan işletmeler. 2016 Yılı Verileri Esas alınacaktır.

2.1.6 Programın Uygulama Yeri ve Süresi

Programın amacının gerçekleştirilmesine katkıda bulunacak, **programın önceliklerinden en az birinin kapsamına giren ve süresi en az 2 ay ve en fazla 14 ay** olan projeler uygun kabul edilir.

Projelerin temel faaliyetlerinin **Diyarbakır** veya **Şanlıurfa**'da gerçekleştirilmesi zorunludur.

2.1.7 Programın Bütçesi ve Destek Miktarları

KOBİ'lerde Kalite ve İhracat Mali Destek Programı'nın bütçesi **11 Milyon TL** olarak öngörülmüş olup proje bazında asgari ve azami destek miktarlarının aşağıdaki gibi olması önerilmektedir.

Tablo 1 – KOBİ'lerde Kalite ve İhracat Mali Destek Programı Destek Oran ve Tutarları

Proje Faydalanıcısı	Asgari Destek Tutarı (TL)	Azami Destek Tutarı (TL)	Asgari Destek Oranı	Azami Destek Oranı
Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar	50.000,00	500.000,00	% 25	% 50

2.2 Kültür ve Turizm Rotaları Mali Destek Programı

2.2.1 Gerekçesi ve Amacı

Yukarı Mezopotamya havzasında yer alan Diyarbakır ve Şanlıurfa illeri tarih öncesi devirlerden günümüze kadar sürekli olarak yerleşim ve ticaret merkezlerine ev sahipliği yapmış, insanlığın kültürel gelişimine ve önemli uygarlıkların ortaya çıkmasına sahne olmuştur. Tarihindeki birçok değeri günümüze taşıyan bölgemiz, tüm insanlığa ait olan zengin kültürel mirasa sahiptir. Şanlıurfa'da bulunan Dünyanın bilinen en eski tapınağı olan Göbekli Tepe (MÖ 10.000), Diyarbakır'da bulunan Körtiktepe (MÖ 10.400), Çayönü (MÖ 7.000) gibi dünya mirası değerlerine sahip Bölge il ve ilçeleri çok sayıda kültür varlığına sahiptir. Diyarbakır'da 291 adet sit alanı, Şanlıurfa'da 713'ü olmak üzere TRC2 Bölgesi'nde 1004 adet sit alanı bulunmaktadır. Şanlıurfa ili sit alanları sayısı bakımından Türkiye'nin 81 ili içinde 4. sıradadır.

Bölgemizdeki sit alanlarının çeşitleri, 989 adet arkeolojik, 7 adet kentsel, 4 adet kentsel arkeolojik, 2 adet çakışan (doğal ve tarihi ile arkeolojik ve doğal), 1 adet karma (arkeolojik ve kentsel) şeklindedir.

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

Yukarıda sayılan sit alanları çeşitlerinden kentsel sit alanları tarihi ve geleneksel kent dokusuna sahip kent merkezleridir ve kültür turizmi açısından yüksek potansiyel teşkil etmektedir. Bölgede Diyarbakır Suriçi Bölgesi, Şanlıurfa tarihi kent merkezi, Harran, Halfeti, Birecik ve Siverek kent merkezleri turizm potansiyeli taşıyan kentsel sit alanlardır. Diyarbakır tarihi kent merkezini içine alan Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçesi kültürel peyzaj alanı 4 Temmuz 2015 tarihinde UNESCO Dünya Kültür Mirası listesine alınmıştır. Bu önemli gelişme kentteki turizm taleplerini ve faaliyetlerini de artırmaktadır.

Diyarbakır'da 532'i sivil mimarlık örneği olan 1066 adet taşınmaz kültür varlığı, Şanlıurfa ilinde de 1240 ı sivil mimarlık örneği olan 1620 adet taşınmaz kültür varlığı vardır. Ancak başta Diyarbakır ve Şanlıurfa kentsel sit alanında bulunan geleneksel kent dokusu yıpranmış durumda ve risk altındadır.

Şanlıurfa tarihi kent merkezi ve Harran sit alanı da UNESCO Dünya kültür mirası geçici listesinde yer almaktadır ve bu alanların da asıl listeye alınması süreçleri devam etmektedir. Özellikle Diyarbakır ve Şanlıurfa tarihi kent merkezleri sit alanlarında çok sayıda sivil mimarlık örneği tarihi ve tescilli yapı bulunmaktadır. İl merkezlerindeki tarihi ve tescilli yapıların büyük bir kısmı 2009 yılından itibaren yürütülmeye başlanan Cazibe Merkezleri Destekleme Programı(CMDP) kapsamında röleve, restitasyon ve restorasyon projeleri ile çevre düzenlemeleri ve sokak sağlıklılaştırma projeleri hazırlanmış ve bu projeler başarılı bir şekilde uygulanmıştır. Ancak İl merkezi dışındaki sit alanları, sivil mimarlık örnekleri ile diğer taşınmaz kültür varlıkları CMDP mevzuatı nedeniyle bu program kapsamında desteklenememiştir. İl merkezleri dışındaki ilçelerdeki tarihi kültürel miras bakıma ve onarıma muhtaç durumda olup restorasyon ihtiyacı bulunmaktadır ve bu alanda finansman eksikliği sorunu vardır. Alternatif finansman kaynakları yaratılması durumunda müteşebbisler tarafından restore edilip bölge turizmine kazandırılması ve yeni iş alanları yaratmaları beklenmektedir. Sahip olduğu zengin tarihi, kültürel ve doğal değerlere rağmen, turizmden çok düşük bir pay alan bölgede turizm olanaklarının geliştirilmesi, çeşitlendirilmesi ve tanıtılması ile potansiyelin en üst düzeyde değerlendirilmesi, bölgenin kalkınması açısından önem arz etmektedir.

Turizm sektörü emek yoğun bir sektör olması, kentsel ekonomilerde yarattığı canlılık ve büyüme etkileri ile gelişmeyi tetikleyen sektörlerdendir. TRC2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı çalışmaları kapsamında yapılan ekonomik analizler bölge ekonomisinde turizm sektörünün rekabetçi olduğunu ve gelişme eğiliminde olduğunu göstermiştir. Bu nedenle turizm, Bölge Planında hızlı büyüme ve yüksek istihdam sağlayacak stratejik hizmet sektörleri arasında yer almıştır.

Tablo 1- Diyarbakır ve Şanlıurfa Turizm İşletme ve Belediye Belgeli Tesislere Geliş Sayısı, Geceleme Sayısı, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranları, 2007-2016

		Şanlıurfa			Diyarbakır		
Tesislere Geliş Sayısı		Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
2007		10.469	167.580	178.049	16.552	509.618	526.170
2008		9.878	168.529	178.407	25.153	534.723	559.876
2009		12.693	174.088	186.781	21.070	510.986	532.056
2010		18.481	201.915	220.396	28.360	363.816	392.176
2014		36 514	263 705	300 219	71 417	440 207	511 624
2015		24 143	250 520	274 663	81 175	343 161	424 336
2016		17 843	244 200	262 043	20 133	268 302	288 435
Geceleme Sayısı		Şanlıurfa			Diyarbakır		
2007		16.017	473.149	489.166	29.392	555.638	585.030
2014		63 696	430 493	494 189	106 731	600 688	707 419
2015		44 459	388 165	432 624	120 286	535 599	655 885
2016		35 105	414 221	449 326	32 369	405 034	437 403
Ortalama Kalış Süresi		Şanlıurfa			Diyarbakır		
2007		1.65	1.25	1.25	1.75	1.15	1.15
2014		1,7	1,6	1,6	1,6	1,4	1,4
2015		1,84	1,55	1,58	1,48	1,56	1,55
2016		1,97	1,70	1,71	1,61	1,51	1,52
Doluluk Oranı		Şanlıurfa			Diyarbakır		
2007	A (%)	2.21	20.58	22.79	2.12	29.43	31.55
	B (%)	2.32	33.83	36.15	1.76	42.01	43.78
2011	A (%)	3.00	30.38	33.38	5.32	38.33	43.65
	B (%)	2.60	26.69	29.29	4.47	41.23	45.70
2014	A (%)	5,01	32,34	37,35	4,51	35,37	39,88
	B (%)	5,01	32,34	37,35	7,82	33,98	41,80
2015	A (%)	3,53	31,25	34,78	3,20	28,89	32,09
	B (%)	2,12	18,01	20,13	10,29	29,40	39,68
2016	A (%)	2,66	28,58	31,24	1,04	23,74	24,78
	B (%)	1,80	24,54	26,35	2,48	18,20	20,68

Kaynak: KTB, 2016.

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

TRC2 Bölgesi'nin sahip olduğu kültürel miras ve çeşitli turizm potansiyellerine karşın bölgeyi ziyaret eden turist sayısının düşük kalması, bu potansiyelin yeterince değerlendirilemediğini göstermektedir. Yerli ve yabancı ziyaretçi sayılarında TRC2 Bölgesi turizmden yeteri kadar pay alamamakta, Bölgeyi ziyaret eden yabancı turist sayısı çok düşük değerlerde kalmaktadır. Bölgede yerli ve yabancı turistlerin ortalama kalış süreleri Türkiye ortalamasının oldukça altındadır. Bölgeye gelen turistler, her iki İlin şehir merkezinde bulunan tarihi ve turistik yapıları ziyaret ederek kısa sürede bölge dışına çıkmaktadır. Bölgenin turizm altyapısının geliştirilmesi, tarihi ve kültürel zenginliğin restore edilmesi ve bölge yerleşmelerinin çekim gücünü artırması, turist gelişlerini yükseltecek, kalış süresini artıracak ve sektörün gelişimine katkı sağlayacaktır.

GAP Bölge Kalkınma İdaresi yukarıda sayılan nedenlere bağlı olarak 2014 yılı Eylül ayında bölge turizminin geliştirilmesi, tanıtımı, markalaşması ve altyapısının iyileştirilmesi için uzun soluklu bir proje başlatmıştır. GAP Bölgesi Turizm Odaklı Tanıtım ve Markalaşma Projesi bütüncül bir yaklaşımla 9 GAP ilini (Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak) kapsayan bölgeyi tek bir isimle markalaştırıp, önemli bir sürdürülebilir turizm destinasyonu yapmayı amaçlamaktadır. Bu amaç kapsamında çalışmalarına başlayan ekip bir turizm destinasyon markası olarak MEZOPOTAMYA / MESOPOTAMIA markasını seçmiştir. Marka, tüm bölgeyi kapsamı, marka geçmişinin zenginliği, bölgenin tüm tarih, kültür, doğa, inanç, dil, folklor, gastronomi öğelerini sahiplenmesi ve en önemlisi de ulusal ve uluslararası bilinirliği nedeniyle bölgenin markalaşması ve tanıtımı için seçilmiştir.

Proje kapsamında GAP İdaresi bölgede bulunan bütün turizm cazibe merkezlerinin ve faaliyetlerinin envanterini çıkarmakta, bu merkez ve faaliyetleri dijital ortamlarda haritalamakta, bu merkez ve faaliyetlerin tanıtımı için basılı ve dijital tanıtım materyalleri kullanmaktadır. Öte yandan gerekli turizm cazibe merkezlerinde sağlıklılaştırma, iyileştirme, restorasyon gibi altyapı çalışmalarına destek vermektedir.

Proje kapsamında Bölge'nin kültür ve turizm potansiyelinin tek tek ele alınmasından çok, bunların birbiriyle entegrasyonu sayesinde daha cazip ve güçlü alternatif varış noktaları, cazibe merkezleri, yeni turizm türleri, turizm gelişme bölgeleri/koridorları ve güzergahların oluşturulması, bütüncül bir yaklaşımla turizm açısından zayıf kalan illerin de güçlendirilmesi planlanmaktadır. Böylelikle bölge yerleşmelerinin çekim gücünü artırması, turist gelişlerini yükseltecek, kalış süresini artıracak ve sektörün gelişimine katkı sağlayacaktır.

Günümüzde kentler yatırım, turist ve nitelikli nüfusu çekmek için birbirleri ile yarışmaktadır. Bölge yerleşmelerinde gerek turizm potansiyeli gerekse yaşam kalitesi açısından önem arz eden kentsel

estetik ve mekan kalitesi düşüktür. Bu nedenle Bölgemizde, kentsel estetik ve mekan kalitesinin artırılması, kentsel sit alanları ve ören yerlerinde koruma kullanma dengesi gözetilerek mekan kalitesinin iyileştirilmesi bunun yanında sunulan sosyal ve kültürel hizmetlerin de artırılmasına ihtiyaç vardır. Kişi başına düşen kentsel tasarım alanı, kent meydanı düzenlemesi, sağlıklılaştırılmış sokak sayısı, sahil düzenlemesi, çevre düzenlemesi yapılmış doğal-tarihi nitelikli alan, restore edilmiş tescilli yapı sayısı, özel nitelikli veya temalı rekreatif kullanımlar, yerel ürünlerin satıldığı otantik pazar alanı gibi olanaklar TRC2 Bölgesi ana kent merkezleri ve ilçelerinde çok düşük kalmaktadır. Bu nedenle doğal, tarihi ve kültürel zenginliklere sahip Bölge yerleşimlerinde turizm altyapısının geliştirilmesi, özellikle ilçelerde olmak üzere yeni turizm destinasyonlarının oluşturulması, kentsel alanlarda çekicilik ve mekan kalitesinin artırılması, kentsel estetik ve güzelleştirme faaliyetlerinin yapılması ve nitelikli rekreasyon alanlarının oluşturulması amacıyla Kültür ve Turizm Rotalarının ihya edilmesi için proje teklif çağrısına çıkılması önerilmektedir.

Özetle **Kültür ve Turizm Rotaları Mali Destek Programının** amacı Bölgenin zengin turizm potansiyelini geliştirmek, tarihi kent merkezlerini kültür turizmi açısından çekim merkezleri haline getirmek ve ilçelerde yeni turizm destinasyonları oluşturmak, GAP Bölgesi Turizm Odaklı Tanıtım ve Markalaşma Projesi kapsamında belirlenen rotaları etkinleştirmek, diğer yandan bölgede estetik ve mekân kalitesini artırarak gerek yerli ve yabancı turist profiline hitap edecek gerekse bölge halkının yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik projelerin gerçekleştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

2.2.2 TRC2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı Öncelikleri ile Uyumu

Kentsel Ekonomiler ve Ekonomik Büyüme ekseninde yer alan “**Stratejik Hizmet Sektörlerinde Uzmanlaşmanın Sağlanması ve Büyümenin Hızlandırılması**” temel amacı altında “**Turizmin Geliştirilmesi ve Bölge Ekonomisi İçindeki Payının Artırılması**” hedefiyle *Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlerin Korunarak Turizme Kazandırılması, Turizm Alanlarının Rehabilitasyonu ve Varış Noktalarının Geliştirilmesi* stratejisi ile Yaşam Kalitesinin Artırılması ve Mekânsal Organizasyonun sağlanması ekseninde yer alan “**Yerleşmelerin Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesi**” temel amacı altında bulunan *Kentsel Çekiciliğin Artırılması ve Kentsel Marka Değerinin Oluşturulması* hedefi belirlenmiştir. **Kültür ve Turizm Rotaları Mali Destek Programının** bu bölgesel politikalara katkı sunması beklenmektedir. Programın amacı; TRC2 (Diyarbakır-Şanlıurfa) Bölgesinde zengin turizm potansiyelinin geliştirilmesi, başta ilçelerde olmak üzere yeni turizm rotalar ve destinasyonlarının oluşturulması, belirlenen turizm rotaları üzerinde altyapının geliştirilmesi ve ortak kullanım alanlarının oluşturulması suretiyle Turizm sektörünün canlandırılmasıdır.

2.2.3 Program Öncelikleri

Programın öncelikleri şunlardır:

- a) Doğal, tarihi ve kültürel nitelikli alan ve yapıların korunarak geliştirilmesi, görünürlük ve erişilebilirliğinin artırılması, koruma kullanma ilkesine bağlı kalınarak turizme uygun işlevler kazandırılması, ören yerleri ve diğer tarihi, kültürel ve doğal nitelikli alanlarda çevre düzenlemelerinin yapılması, turizm çeşitliliğine katkı sağlayacak altyapı ve çevresel düzenlemelerin yapılması.
- b) TRC2 Bölgesinde Diyarbakır ve Şanlıurfa kent merkezleri dışındaki ilçelerde Tarihi Kültürel Turistik Rotalar üzerinde yer alan tescilli yapıların restorasyonuna yönelik rölöve, restitüsyon ve restorasyon uygulama projelerin hazırlanması.
- c) GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı tarafından oluşturulan “Mezopotamya” Turizm destinasyonları yaklaşımına uygun kültürel ve turistik çekim alanları oluşturmak.
- d) Bölgede Diyarbakır ve Şanlıurfa kent merkezleri dışındaki ilçelerde kentsel sit alanlarında mekan kalitesinin iyileştirilmesi; bu kapsamda tescilli tarihi yapıların koruma kullanma ilkesine bağlı kalınarak geliştirilmesi ve turizme ve kentsel hayata kazandırılması,
- e) Ören yerleri ve diğer tarihi, kültürel ve doğal nitelikli alanlarda koruma kullanma ilkesine bağlı kalınarak çevre düzenleme projelerinin yapılması ve bu alanların görünürlük ve erişilebilirliğin artırılması,
- f) Bölgede Diyarbakır ve Şanlıurfa kent merkezleri dışındaki ilçelerde yeni turizm çekim merkezlerinin geliştirilmesi için turizm altyapısı ve mekan kalitesinin artırılması.

2.2.4 Örnek Proje Konuları

- a) Belirlenen Turizm Rotaları üzerinde bulunan Taşınmaz kültür varlıklarının, tescilli tarihi yapıların ve sit alanlarının korunması, bakım-onarımı, restorasyonu ve turizme kazandırılması (taşınmaz kültür varlıklarının iyileştirilmesi ve işlevlendirilmesine yönelik restorasyon uygulamaları, tefrişat düzenlemesi, çevre düzenleme uygulamaları, sokak sağlıklılaştırma uygulamaları vb.).
- b) Tescilli yapıların geliştirilerek konaklama tesisi, butik otel, sergi, müze, yeme-içme vb. turizme uygun işlevler kazandırılması,
- c) Bölge içi ören yerleri ile iç turizm hizmet alanlarına olan ulaşım altyapısının tamamlanması ve erişilebilirliklerinin artırılması,

- d) İlçelerde kentsel sit alanları başta olmak üzere tarihi ve doğal nitelikli turistik mekanların fiziki altyapılarının iyileştirilmesi,
- e) Turizm için önemli alanların günün her saati yaşanır kılınması (gece aydınlatması, güvenliğin temini... vb.),
- f) Bölge içi ören yerleri ile turistik hizmet alanlarında çevre düzenlemesi, dinlenme alanı, wc gibi üst yapı olanakları ile aydınlatma ve güvenliklerinin sağlanması,
- g) Diyarbakır'ın Çermik, Eğil, Ergani, Hani ve Silvan İlçeleri İle Şanlıurfa'nın Birecik, Halfeti, Harran, Viranşehir ve Siverek İlçelerinde tarihi kültürel mirasın korunması ve geleceğe aktarılması ile ilgili Kültür ve Turizm Proje Ofislerinin Oluşturulması ve Kültürel Mirasın Projelendirilmesi
- h) Oteller ve Bilgi Danışma Merkezlerinde dağıtılmak üzere haftalık ve aylık etkinlik haritalarının hazırlanması
- i) Lokanta ve Restoranlarda servis masasının üzerine konulmak üzere Bölgedeki tarihi kültürel mirasın ve doğal zenginliklerin tanıtımını yapacak Amerikan Servis sistemlerinin yaygınlaştırılması
- j) Merkez ilçeler dışındaki ilçelerde yeni turizm çekim merkezlerinin geliştirilmesi kapsamında;
- ↳ İlçe merkezlerinde turizm potansiyelini güçlendirecek nitelikte kent girişi projesi, kent meydanı tasarımı, sağlıklaştırma ve güzelleştirme projeleri gibi özel kentsel tasarım projelerinin yapılması,
  - ↳ Potansiyel taşıyan ilçelerde eko-turizm, doğa turizmi, sağlık turizmi, agro-turizm gibi turizm olanakları altyapısının geliştirilmesi, iç turizme yönelik turizm güzergahları oluşturulması,
  - ↳ İlçelerde Turizm danışma ofisleri oluşturulması,
  - ↳ Ergani'de Çayönü-Hılar kaya mezarlarının arkeoloji turizmine kazandırılması ve Çayönü'nde bir neolitik dönem evinin yapılması,
  - ↳ Bismil'de kültür turizmi ve doğa turizminin geliştirilmesi kapsamında Körtiktepe buluntularının tanıtımı ve markalaşmasına yönelik faaliyetler ile sulak alanın korunarak kuş gözlemciliği faaliyetlerinin yapılması,
  - ↳ Halfeti, Eğil, Harran, Ergani ve potansiyel taşıyan diğer ilçelerde marka oluşturma, özel ürün ve hizmet geliştirme, tanıtım ve pazarlama çalışmalarının yürütülmesi,
  - ↳ Birecik'te eko-turizm ve doğa turizminin geliştirilmesine yönelik faaliyetlerin yürütülmesi,

- ↳ Çermik ilçesinde termal turizm, sağlık turizmi ve doğa turizminin geliştirilmesi için altyapı ve üstyapı kalitesinin iyileştirilmesi,
  - ↳ Eğil, Çüngüş ve Halfeti ilçelerinde eko-turizm altyapısının geliştirilmesi ve turizm olanaklarının tanıtılmasına yönelik ürün veya hizmetlerin geliştirilmesi,
  - ↳ Silvan Hasuni Malabadi Turizm Destinasyonu'nun oluşturulması ve rota üzerinde gerekli altyapı düzenlemelerinin gerçekleştirilmesi,
  - ↳ Göbeklitepe – Harran Turizm Destinasyonu'nun oluşturulması ve rota üzerinde gerekli altyapı düzenlemelerinin yapılması,
  - ↳ Halfeti ilçesinde Çekem ve Savaşan köylerinde konaklama imkânı oluşturulması ve sahil şeridi projesinin tamamlanması,
  - ↳ İlçelerde yerel ürünlerin satışının yapıldığı nitelikli-otantik pazar alanlarının kurulması,
  - ↳ Potansiyeli bulunan ilçelerde ev pansiyonculuğunun geliştirilmesi, tarihi yapıların turizme uygun işlevler kazandırılması
- k) Yerel toplumun, mimarının doğa ile bütünleştiği ender uygun alanlarda doğal ve kültürel mirası korunması için "Eko-Müze" oluşturulması,
- l) Kültürel, jeolojik, arkeolojik ve tarihi dokunun korunarak turizmde yeni çekim noktaları oluşturmak için "Milli Park ve Tabiat Parkları" oluşturulması

2.2.5 Uygun Başvuru Sahipleri

Bu programa kâr amacı gütmeyen kuruluşların başvuruda bulunmaları önerilmektedir. Buna göre, aşağıda belirtilen kurum ve kuruluşlar proje başvurusu yapabilir:

- a) Valilikler,
- b) Kaymakamlıklar,
- c) Bölge, İl ve İlçe Müdürlükleri,
- d) Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları,
- e) Bakanlıklara bağlı kurum ve kuruluşlar ile Enstitüler,
- f) Yerel Yönetimler (Büyükşehir Belediyeleri ve ilçe Belediyeleri),
- g) Üniversiteler ve Yüksek Okullar,
- h) Turizm Sektörü İle İlgili Sivil Toplum Kuruluşları (Vakıflar, Dernekler, Birlikler... vb).

2.2.6 Programın Uygulama Yeri ve Süresi

Programın amacının gerçekleştirilmesine katkıda bulunacak, programın önceliklerinden en az birinin kapsamına giren ve süresi **en az 6 ay** en fazla **20 ay**'ı geçmeyecek projeler uygun kabul edilir.

Projelerin temel faaliyetlerinin Diyarbakır ve Şanlıurfa'da gerçekleştirilmesi zorunludur. Proje uygulama alanı Diyarbakır ve Şanlıurfa kent merkezleri dışındaki ilçeler (Çermik, Çınar, Çüngüş, Bismil, Dicle, Eğil, Ergani, Hani, Hazro, Kocaköy, Kulp, Lice, Silvan, Akçakale, Birecik, Bozova, Ceylanpınar, Halfeti, Harran, Hilvan, Suruç, Viranşehir, Siverek) seçilecek, projede veya destinasyonda merkez ilçeler öngörülüyorsa; ağırlık merkez dışı ilçelerde olacaktır. Sadece merkez ilçeleri kapsayan projeler kabul edilmeyecektir.

2.2.7 Programın Bütçesi ve Destek Miktarları

Kültür ve Turizm Rotaları Mali Destek Programı'nın bütçesi **5.000.000,00 TL** olarak öngörülmüş olup proje bazında asgari ve azami destek miktarlarının aşağıdaki gibi olması önerilmektedir.

Tablo 2 – Kültür ve Turizm Rotaları Mali Destek Programı Destek Oran ve Tutarları

Proje Faydalanıcısı	Asgari Destek Tutarı (TL)	Azami Destek Tutarı (TL)	Asgari Destek Oranı	Azami Destek Oranı
Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar	75.000,00	750.000,00	% 10	% 75

2.3 Kentsel Tasarım ve Akıllı Şehirler Mali Destek Programı Programı

2.3.1 Gerekçesi ve Amacı

Fırat ve Dicle nehirleri arasında bulunan Mezopotamya'da verimli tarım alanları ve su kaynakları etrafında kurulan şehirler ilk şehirleşme örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bugün bildiğimiz modern şehirleşme süreci ise İngiltere'de ortaya çıkan Sanayi Devriminin bir sonucudur. 17. yüzyıldan itibaren şehirlerin hızla gelişmeye başlamasında büyük tüccar, arazi sahipleri ve sermayedarların şehirlerde toplanması etkili olmuştur. Şehirlerin hem büyüklük hem de sayıca artmaya başlaması Sanayi Devrimi ile birlikte olmuştur. Sanayi Devrimi ile birlikte şehirlerde yapılan yatırımlar, yeni ekonomik faaliyet kollarının doğmasına ve yaygınlaşmasına neden olmuştur. Özellikle fabrikaların kurulmasına bağlı olarak üretimin artması, şehirlerde hızlı nüfus artışını gerçekleştirmiştir.

Sanayileşmiş toplumları model olarak alan fakat şehirleşme süreci sanayileşmeye dayanmayan toplumların şehirleri kısmen sanayi öncesi, kısmen sanayi şehri özelliklerini bir arada taşıyan şehirler görünümündedir. Şehirleşmesi sanayileşme ile dengeli bir gelişime sahip olmamasına karşılık göçe bağlı hızlı bir şehirleşme süreci yaşayan Türkiye, diğer benzer ülkelerde de olduğu gibi, sosyal ve fizikî yapı bozuklukları yaşamaktadır.

Küreselleşme süreci ile birlikte gelişmekte olan ülkelerde bir yandan hızlı ekonomik büyüme ve gelişme ve süreçleri yaşanırken, diğer yandan hızlı kentleşme ve nüfusun tek veya az sayıda gelişmiş merkezde yığılmasıyla yaşanabilirlik ve yaşam kalitesini düşüren çok boyutlu sorunlar meydana gelmiştir. Ülkemizde 2023 yılında nüfusun yüzde 90'ının kentlerde yaşaması beklenmektedir.

İlk şehir yerleşmelerinin görüldüğü Mezopotamya'nın Yukarı Mezopotamya havzasında yer alan Diyarbakır ve Şanlıurfa illeri tarih öncesi devirlerden günümüze kadar sürekli olarak yerleşim ve ticaret merkezlerine ev sahipliği yapmış önemli birer merkezdir. Her iki ilde antik çağlardan günümüze yerleşim birimi olma özelliğini korumuştur.

Türkiye gibi TRC2 Bölgesi illerinde de şehirleşme süreci yaşanan hızlı göç nedeniyle estetik kaygısından uzak ve geleneksel mimarinin göz ardı edildiği biçimsiz bir yapılaşmaya neden olmuştur. Buda TRC2 bazında yaşam memnuniyetini etkilemektedir.

2014 yılında Ajansımız tarafından hazırlanan TRC2 Bölgesi Yaşam Kalitesi Araştırması bize Diyarbakır ve Şanlıurfa illeri yaşam memnuniyeti ve algısı konusunda önemli bir veri tabanı sunmaktadır.

Yaşam kalitesini, kişinin çevresi ve yaşadığı yerin özellikleri de önemli düzeyde etkilemektedir. Yaşanılan yerin sorunları, kamu hizmetlerinden duyulan memnuniyet düzeyi, toplumsal gerginliklerin varlığı, birlikte yaşanılan bireylerin davranışları ve yaşam biçimleri bu bağlamda değerlendirilebilecek alanlardır. Tüm bu alanlar birlikte değerlendirildiğinde kentsel memnuniyet düzeyine ulaşılabilmektedir.

Araştırmaya katılanlara Diyarbakır'ın en önemli sorunu açık uçlu şekilde sorulmuş verilen yanıtlar gruplandırıldığında Diyarbakır'da yaşayan bireylerin % 13,8'ine göre Diyarbakır'ın en önemli sorunu trafik ve ulaşım iken; Öte yandan sıralamada üçüncü sırada bulunan altyapı (% 8,27) sorunları, yol altyapısına ilişkin sorunlarla beraber düşünüldüğünde % 15,8 oranına ulaşmaktadır. Bu sorunların dışında kentte öne çıkan sorunlar, belediye ve kamu hizmetlerine ilişkin sorunlar (% 6,33), çarpık kentleşme (% 5,80), şebeke suyu sorunu (% 5,33), çevre kirliliği ve temizlik (% 4,07), elektrik (% 3,73) en önemli sorunları arasında sıralanması dikkat çeken bir sonuçtur.

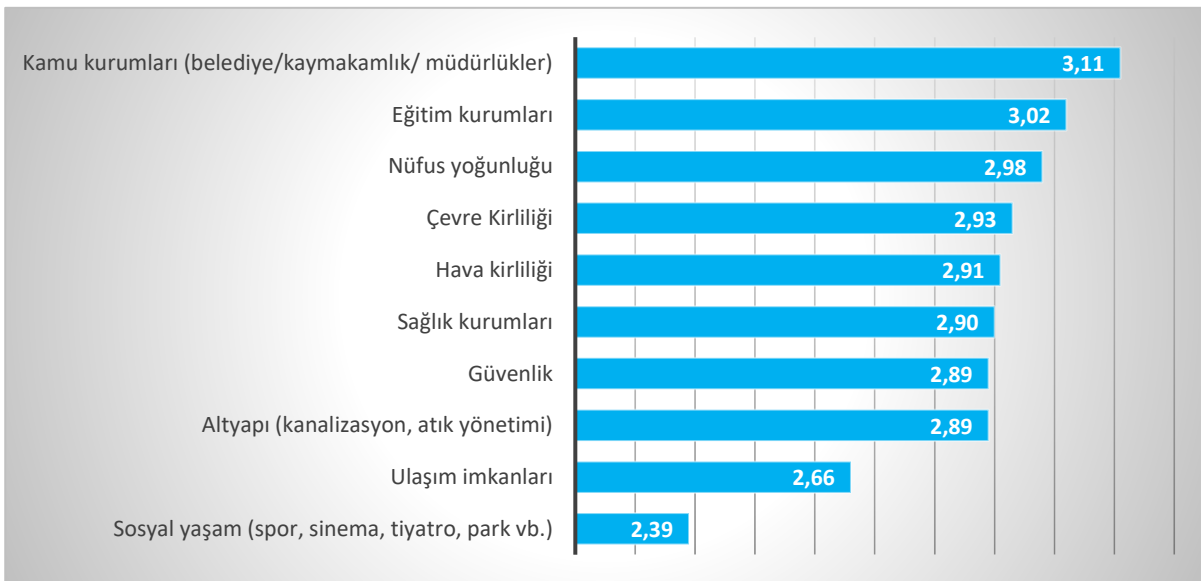
Araştırmaya katılan bireylere yaşadıkları ilçede aşağıdaki kamu hizmetlerine yönelik memnuniyet düzeylerini 1-5 arasında bir değer vererek belirtmeleri istenmiştir.

Genel olarak bakıldığında Diyarbakır'da yaşayan bireylerin sayılan 27 kamu hizmeti alanından duyduğu memnuniyet düzeyinin en düşük olduğu hizmet alanları arasında ise kadınlara yönelik sosyal hizmetler (2,78) ve alternatif ulaşım imkânlarına yönelik hizmetler (2,78) yer almaktadır. Ayrıca, yeşil alanların miktarı, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetler, toplu taşıma hizmetleri de memnuniyet düzeyinin düşük seyrettiği hizmet alanlarıdır.

Ancak bu sonuçlar ortalama değer açısından değil de, en az memnuniyet duyulma oranından hareketle 5 üzerinden 1 ve 2 puanı verenlerin oranı alınarak değerlendirildiğinde ortalama olarak tüm hizmet alanlarında her 3 kişiden 1'inin düşük memnuniyet duyduğu anlaşılmaktadır. Bazı hizmet alanlarında memnuniyetsizlik oranının daha yüksek düzeylerde çıktığı da gözlenmektedir. Örneğin kadınlara yönelik sosyal hizmetler (% 42,5), trafik düzenleme (% 41,3), kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlere yönelik hizmetler (% 40,8) ve alternatif ulaşım imkânlarına (bisiklet, yaya yolu vb.) yönelik hizmetler (% 40,7) alanlarında toplumun % 40'ından fazlası memnuniyetsizliğini dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan bireylere yaşadıkları ilçede aşağıda sıralanan alanlardaki memnuniyet düzeylerini 1-5 arasında bir değer vererek ifade etmeleri istenmiştir. Önceki memnuniyet sorularına kıyasla bu soruda hizmet alanları gruplandırılarak katılımcılara sorulmuştur.

Grafik 1. Kentsel Memnuniyet Düzeyi – Diyarbakır

Genel olarak bahsi geçen alanlarda memnuniyet düzeyi orta seviyededir. Yukarıda belirtilen alanlarda göreceli olarak daha fazla memnuniyet duyulan alanların başında kamu kurumları (belediye,

kaymakamlık, müdürlükler) gelirken; sosyal yaşam (spor, sinema, tiyatro, park vb.), ulaşım imkânları ve altyapı (kanalizasyon, atık yönetimi) memnuniyetin düşük olduğu alanlar olarak sıralanmıştır.

Sosyal yaşam alanında % 38 oranında memnuniyetsizlik söz konusu iken, ulaşım imkânlarında % 35,7, altyapıda % 33,3, hava kirliliğinde % 31,3 ve çevre kirliliğinde ise % 28,9 oranında kentsel şikâyetle karşılaşmaktadır.

Tablo 3 Kentsel Şikâyet Düzeyi – Diyarbakır

Kentsel Şikâyet Düzeyi – Diyarbakır	Şikâyet
Sosyal yaşam (spor, sinema, tiyatro, park vb.)	38,00%
Ulaşım imkânları	35,70%
Altyapı (kanalizasyon, atık yönetimi)	33,30%
Hava kirliliği	31,30%
Çevre kirliliği	28,90%
Eğitim kurumları	26,90%
Güvenlik	26,30%
Sağlık kurumları	25,80%
Nüfus yoğunluğu	24,50%
Kamu kurumları (belediye/kaymakamlık/ müdürlükler)	22,40%

Aynı araştırma kapsamında Şanlıurfa'nın en önemli sorunu açık uçlu şekilde sorulmuş verilen yanıtlar gruplandırıldığında: Şanlıurfa'da yaşayan bireylere göre, trafik ve ulaşım (% 13,47), yol altyapısı (% 9,80) ve çarpık kentleşme (% 6,33) en önemli sorunlar arasında sayılmaktadır. Aynı zamanda altyapı sorunları (% 5,93), çevre kirliliği ve yeşil alan (% 5,47), eğitim (% 5,47), şebeke suyu sorunu (% 4,80) Şanlıurfa'da öne çıkan sorunlar arasındadır. Çevre kirliliği ile hava kirliliği birlikte düşünüldüğünde ise % 8'e yakın bir oranla önemli sorunların arasında yer aldığı gözlenmektedir.

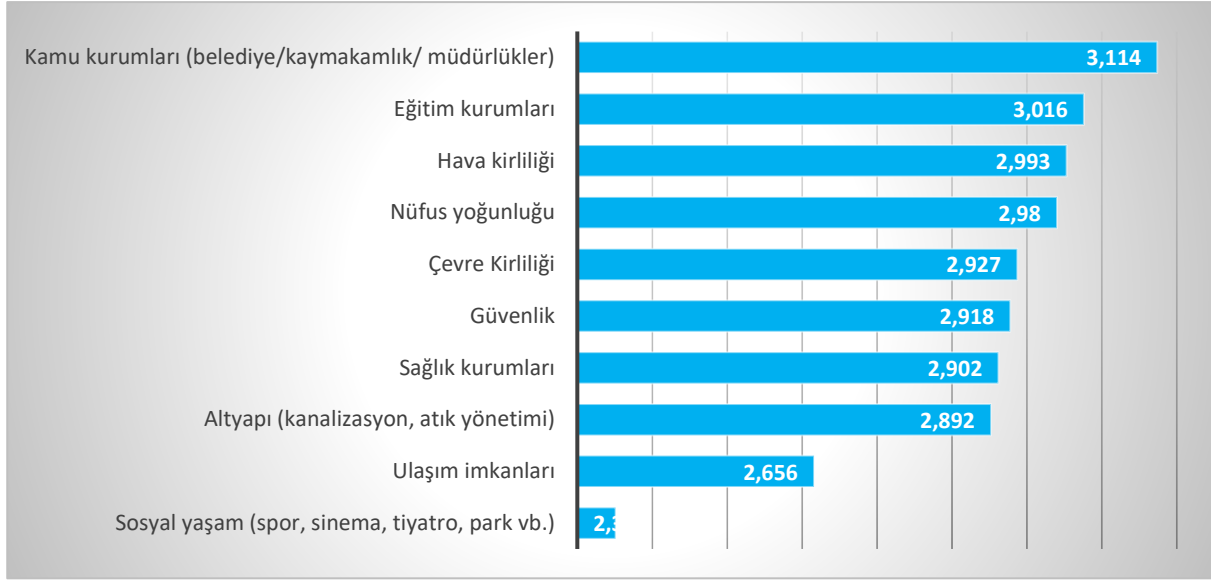
Araştırmaya katılan bireylere yaşadıkları ilçede aşağıdaki kamu hizmetlerine yönelik memnuniyet düzeylerini 1-5 arasında bir değer vererek belirtmeleri istenmiştir.

Ortalama değere göre memnuniyet düzeyinin en düşük olduğu hizmet alanların başında ise otopark hizmetleri (2,90), alternatif ulaşım imkânları (2,94), ile kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlere yönelik hizmetler (2,95) yer almaktadır.

Araştırmaya katılan bireylere yaşadıkları ilçede aşağıda sıralanan alanlardaki memnuniyet düzeylerini 1-5 arasında bir değer vererek ifade etmeleri istenmiştir. Önceki memnuniyet sorularına kıyasla bu soruda hizmet alanları gruplandırılarak katılımcılara sorulmuştur.

Grafik-2. Kentsel Memnuniyet Düzeyi – Şanlıurfa

Genel olarak bahsi geçen alanlarda memnuniyet düzeyi orta seviyededir. Ulaşım imkânları (2,66) ve sosyal yaşam (2,39) alanı ise en az memnuniyet duyulan alanlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo-4. Kentsel Şikâyet Düzeyi – Şanlıurfa

Kategori	Şikâyet Oranı
Sosyal yaşam (spor, sinema, tiyatro, park vb.)	52,00%
Ulaşım imkanları	46,20%
Çevre Kirliliği	33,80%
Sağlık kurumları	33,40%
Güvenlik	33,20%
Altyapı (kanalizasyon, atık yönetimi)	32,70%
Nüfus yoğunluğu	31,80%
Hava kirliliği	31,20%
Eğitim kurumları	29,50%
Kamu kurumları (belediye/kaymakamlık/ müdürlükler)	27,50%

Katılımcıların % 52'si sosyal yaşam imkânlarından, % 46,2'si ise ulaşım imkânlarından şikâyet etmektedir. Ayrıca çevre kirliliği, sağlık kurumları, güvenlik, altyapı, nüfus yoğunluğu ve hava kirliliği alanlarında da şikâyet oranı % 30'un üstündedir.

Bütün veriler incelendiğinde TRC2 Bölgesi illerinde kentsel memnuniyete dönük olarak yüksek bir memnuniyetsizlik oranı ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan bu sorunlar ekonomik ve sosyal hayatı olumsuz yönde etkilediği gibi, her iki ilde yaşayanların yaşam kalitesini düşürmekte ve kentlerin marka ve rekabet gücünü azaltmaktadır.

Yeni küresel düzende rekabet hayatın her alanına girmiş, günümüzde kentlerin ve bölgelerin rekabeti öne çıkmıştır. Yeni ekonomik sistemde bölgeler ve kentler sermaye, yatırım ve nitelikli işgücünü çekmek ve tutabilmek için birbiriyle yarışmaktadır. Bu rekabet ortamında kaliteli ve etkin altyapı hizmetleri ile yüksek yaşam kalitesi olanağı sunan kentler rekabet avantajına sahip olmaktadır. Yaşam kalitesi ve bunun yanında kentsel mekanın kalitesi de gelişmeyi ve kalkınmayı tetikleyici bir unsur olup, iş ve yaşam ortamını iyileştiren önemli bir etken olarak öne çıkmaktadır. Kalkınma, yüksek refah seviyesi ve yaşam kalitesi birbiri ile yakından ilişkili ve birbirini besleyen unsurlardır.

Kentlerin ve bölgelerin rekabet edebilmek için kent yaşamını etkileyen sorunlara hızlıca müdahale edebilmesi gerekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığının Bilgi ve İletişim Teknolojileri Destekli Yenilikçi Çözümler Eksenine Mevcut Durum Raporu (Şubat 2013) belgesinde Akıllı Kent yapılanmasını bu sorunların çözümünde bir alternatif olarak sunmuştur. Günümüzde kentlerin yasadıkları sorunları çözmeyi ve kentlerde yaşayanların hayat kalitesini artırmayı amaçlayan “Akıllı Kent” çözümleri önem kazanmaktadır ve dünyadaki pek çok şehirde hızla uygulamaya geçirilmektedir.

Kentsel Tasarım ve Akıllı Şehirler Mali Destek Programıyla; Diyarbakır ve Şanlıurfa Bölgesi’ndeki mekânsal organizasyon ve üretim organizasyonu yapısının küresel rekabete uygun hale getirilmesinin teşviki, altyapının bölgesel gelişmenin önünü açacak biçimde dizayn edilmesi ve bölge yerleşmelerinde yaşam ve mekân kalitesinin artırılmasına katkı sağlaması planlanmaktadır.

2.3.2 TRC2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı Öncelikleri ile Uyumu

TRC2 Bölgesi Bölge Planında 2023 yılı için belirlenen vizyon “**Büyüyen ekonomisi ve yükselen yaşam kalitesi ile Ortadoğu’nun yeni çekim merkezi Diyarbakır-Şanlıurfa Bölgesi**”dir. Söz konusu vizyon TRC2 Diyarbakır-Şanlıurfa Bölgesinin ekonomik gelişmesinin yanı sıra farklı bileşenleri içeren yaşam kalitesi artırmanın önceliğini ortaya koymaktadır. Bu vizyonu gerçekleştirmek için belirlenen 4 gelişme ekseninden biri olan **Yaşam Kalitesi ve Mekansal Organizasyon** ekseninde **Bölge Yerleşmelerinde Yaşam Kalitesinin Artırılması** temel amacı belirlenmiştir. Bu amacı gerçekleştirilmesi için belirlenen hedefler arasında olan “**Kentsel Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesi, Kentsel Çekiciliğin Artırılması ve Kentsel Marka Değerinin Oluşturulması**”, “**Kentlerin Toplumun Farklı Kesimlerine Hitap Edebilecek Bir Yapıya Dönüştürülmesi ve Tüm Yaş Grupları İçin Kentlerin Çekici ve Güvenli Kılınması**”, “**Kentiçi Ulaşım Kalitenin Artırılması ve Alternatif Ulaşım Türlerinin Kullanılması**”, “**Kırsal Alanlarda Yaşam Kalitesinin Artırılması**” hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi için **Kentsel Tasarım ve Akıllı Şehirler MDP**’ye çıkılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

2.3.3 Program Öncelikleri

Programın öncelikleri şunlardır:

- a) Şehir planlama ve kentsel gelişmede, bölgenin tarihi ve kültürel dokusuna uygun modern anlamda yaşanabilir, yatay, çevreci, sürdürülebilir mimari ve şehircilik örneklerinin oluşturulması,
- b) Bölgenin potansiyellerini kullanmaya, doğal kaynakların (bazalt, Diyarbakır Bej mermeri, su, güneş vb.) ve çevrenin sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik akıllı şehir uygulamalarının yaygınlaştırılması
- c) TRC2 Bölgesindeki il ve ilçelerin kendine has özelliklerini ön plana çıkaracak, bölge dışı ve yurt dışından turizm hareketliliğini sağlayacak, yukarı Mezopotamya'nın 21. yüzyıl anıtsal abideleri olarak adlandırılacak tasarım ve uygulamaların hayata geçirilmesi
- d) Tasarımı ve planlaması yapılacak akıllı şehirlerin tüketim mekanı özelliğinin yanında üretim, pazarlama ve dağıtım ile ilgili mekansal organizasyonunun da kurgulanması.

2.3.4 Örnek Proje Konuları

- a) Dünyaca ünlü veya Türkiye'de alanında ödüllü mimarlık, şehir plancılık ve tasarım bürolarına yaptırılacak uygulama imar planları, nazım ve il çevre düzeni planları,
- b) Şehrin sembol meydanı veya sembol yapı söylendiğinde şehir ya da şehir söylendiğinde sembol yapının akla geleceği yüksek yapıların (Eyfel, Pisa kulesi v.b.) tasarlanması ve projelendirilmesi
- c) Diyarbakır ve Şanlıurfa İllerinin Marka Kent İmaj ve Stratejilerinin hazırlanması, Kent Logolarının ve Sloganlarının Belirlenmesine yönelik çalışmalar,
- d) Bölgede bulunan bazalt, mermer ve kireçtaşı gibi doğal taşların açık ve kapalı mekanlarda işlevlendirilmesi ve tasarımı ile ilgili projeler ve uygulamaları
- e) Çermik (Diyarbakır), Karaali (Şanlıurfa) jeotermal enerji kaynaklarının şehirlerdeki ısıtma ihtiyacını karşılayacak şekilde hazırlanan fizibilite ve projeler,
- f) Hafif raylı sistemler, tramvay, trambüs gibi toplu taşıma sistemlerinin tamamen veya büyük oran da yenilenebilir enerji kaynakları kullanımına dayalı projeler ve uygulamalar,
- g) Bisiklet ve/veya yaya yollarının kullanımını teşvik eden ön plana alan proje ve uygulamalar

- h)** Hava kirliliğinin azaltılmasına yönelik projeler (Bu kapsamda toplu taşıma araçlarına destek verilmez)
- i)** Evsel ve ticari atıkların ev ortamında ayrıştırılıp, vakumlu sistemler ile kapalı galerilerden depolama alanlarına taşınmasına yönelik projeler, Akıllı çöp toplama sistemlerinin oluşturulması fizibilite çalışması ve projelendirilmesi
- j)** Çöp gazı (LFG) toplanması, yanmalı-yanmasız enerji ve ticari ürünlere dönüştürülmesi proje ve uygulamaları
- k)** Çevre dostu yeşil binaların bölgenin doğasına ve iklimine uygun olarak tasarlanması, projelendirmesi ve uygulaması,
- l)** Elektrikli araç şarj istasyonları kurulumu,
- m)** Kavşak ve üst geçitlerin yaya dostu bir şekilde projelendirilmesi ve üstgeçitlerde asansör ile yürüyen merdivenlerin yapılması
- n)** Kamusal kullanıma açık doğal, tarihi ve kültürel alanlarda, cadde-park gibi mekan aydınlatma, trafik işaret ve sinyalleri gibi yenilenebilir enerji destekli uygulamalarının yapıldığı projeler
- o)** Üniversiteler ile kentlerin mekansal anlamda etkileşimini artıracak birbiri ile içiçe geçmesini sağlayacak projeler
- p)** Özellikle toplu otopark yerlerinde, boş park yerlerini ve toplam toplam boş park yerini gösteren akıllı park ikaz sistemlerinin oluşturulması
- q)** Vatandaşın akıllı telefonu ile şehir meydanlarında konumlanacak yazıcılardan hızlı çıktı almasını sağlayan akıllı bulut yazıcı sistemlerinin tasarlanması.
- r)** Diyarbakır ve Şanlıurfa illerindeki aydınlatma sistemlerinde enerji tasarrufu sağlamak için akıllı aydınlatma sistemlerine geçişinin fizibilitesi veya projelendirilmesi
- s)** Diyarbakır ve Şanlıurfa illerinin akıllı şehir projelerinin yol haritası olacak “Akıllı Şehir Strateji”lerinin hazırlanması
- t)** Bilgi sistemleri çerçevesinde e-belediye, kent rehberi, e-imar, e-nikah, AKOS (Akıllı Kent Otomasyon Sistemi) uygulamaları ile online olarak vatandaşa hizmet sunan uygulamalar.
- u)** Kentte yaşayan dezavantajlı gruplara (engelliler, yaşlılar, kadınlar) yönelik kentte elektronik dijital uygulamaların kullanılması. (yaşlılar ve engellilere özel kartlar dağıtılarak karşıdan karşıya geçerken trafik ışıklarının daha uzun süreli yanması vb.)

- v) Toplu taşıma araçlarının güzergahını ve araç hareketlilik durumlarını gösteren Toplu taşıma sistemleri yönetiminin projelendirilmesi
- w) Trafik yol durumunu gösteren (yol çalışması, kaza var vb..) akıllı levhaların olacağı sistemlerin projelendirilmesi;
- x) Kentsel Ağ Trafik Yönetimi Sisteminin projelendirilmesi fizibilitesi (Sinyalizasyon sistemleri, Özel araç trafiğinin yönetimi, toplu taşıma sistemleri yönetimi, engelli erişimi, Acil Yardım hizmetleri yönetimi (ambulans, itfaiye, vb.), Yolcu Bilgilendirme sistemleri, Sürücü Bilgilendirme sistemleri, Trafik Yönlendirme sistemleri, Afet durumlarında trafik yönetimi)
- y) Altyapı ve taşıtlarda sensörler ve diğer bilişim teknolojileri çözümlerini geliştirme/monte etme
- z) Kentte çeşitli elektronik ve dijital teknolojilerin uygulanması, Kentte yaşam ve çalışma ortamını iyileştirmek üzere bilişim teknolojilerinden yararlanılması, bu bilişim teknolojilerinin yerel veya merkezi yönetim sistemlerine entegrasyonu,
- aa) Kamusal alanların aydınlatmasında kullanılan sokak lambalarının hava kirliliği kontrolü veya kablosuz internet bağlantı gibi başka fonksiyonları da yerine getirmesi. (Sokak lambaları ile iletişim kuran merkezi yönetim sistemleri sayesinde işletme maliyetleri düşürülebilir, hava durumu hakkında anlık bilgi sağlanabilir)
- bb) Güneş, su ve rüzgar gibi yenilenebilir doğal kaynaklardan faydalanılması
- cc) Eskiye tahrip etmeden yeni ile bütünleştiren, şehrin silüetine, tarihsel kimliğine, sosyo-kültürel dinamiklerine uygun mimari peyzaj proje ve uygulamaları,

2.3.5 Uygun Başvuru Sahipleri

Bu programa kar amacı gütmeyen kuruluşların başvuruda bulunmaları önerilmektedir. Buna göre, aşağıda belirtilen kurum ve kuruluşlar proje başvurusu yapabilir:

- Valilikler ve Kaymakamlıklar
- Yerel Yönetimler (Büyükşehir Belediyeleri ve Belediyeler)
- Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları (YİKOB),
- Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları (Odalar, Borsalar... vb),

- Sivil Toplum Kuruluşları (Vakıflar, Dernekler, Birlikler... vb).
- Bölge, İl ve İlçe Müdürlükleri,
- Bakanlıklara bağlı kurum ve kuruluşlar ile Enstitüler,
- Üniversiteler ve Yüksek Okullar.

2.3.6 Programın Uygulama Yeri ve Süresi

Programın amacının gerçekleştirilmesine katkıda bulunacak, **programın önceliklerinden en az birinin kapsamına giren ve süresi en az: 6 ay en fazla: 20 ayı geçmeyecek** projeler uygun kabul edilir.

Projelerin temel faaliyetlerinin **Diyarbakır** ve **Şanlıurfa**'da gerçekleştirilmesi zorunludur.

2.3.7 Programın Bütçesi ve Destek Miktarları

Kentsel Tasarım ve Akıllı Şehirler Mali Destek Programı Programı'nın bütçesi **5.000.000,00 TL** olarak öngörülmüş olup proje bazında asgari ve azami destek miktarlarının aşağıdaki gibi olması önerilmektedir.

Tablo 5 – Kentsel Tasarım ve Akıllı Şehirler Mali Destek Programı Destek Oran ve Tutarları

Proje Faydalanıcısı	Asgari Destek Tutarı (TL)	Azami Destek Tutarı (TL)	Asgari Destek Oranı	Azami Destek Oranı
Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar	75.000,00	750.000,00	% 10	% 75

2.4 Okul Öncesi Eğitim Standartlarının Artırılması (Sosyal Kalkınma) Mali Destek Programı

2.4.1 Gerekçesi ve Amacı

Eğitimin müreffeh toplum yaratmadaki önemi yadsınamaz bir gerçektir. Sosyal ve ekonomik kalkınmanın temeli olan eğitimin uluslararası yüksek standartlara göre şekillendirilmesi ve bu yönde politikalar geliştirilmesi politika yapıcıların en önemli sorumlulukların başında gelmektedir.

Rekabetçiliğin her geçen gün daha da kızıştığı küresel ortamda firmaların ayakta kalabilmeleri ancak yaratıcı ve üretken bir insan kaynağının o toplumda var olması ile sağlanacaktır. Bunu başarabilmenin yolu ise eğitim aracılığı ile toplumlara yeniden şekillendirmekten geçmektedir. Eğitimin ekonomik katkılarının yanında daha iyi bir insan yetiştirme misyonu edinmesi sosyal hayata da

yansıyacaktır. Eğitim yolu ile hem beşeri sermaye güçlenecek hem de insanların bir birine güven duyduğu bir ortamı ifade eden sosyal sermaye de gelişecektir.

Eğitimde başarı sağlamış olan ülkeler incelendiğinde bu başarının altında yatan pek çok neden bulunmaktadır. Eğitimin kalitesini arttıran uluslararası kabul görmüş unsurlar arasında fırsat eşitliği, öğretmen yetkinliği, hesap verebilir bir sistem kurma (izleme ve değerlendirme), uygun okul örgütlenmesi, öğretmen ve öğrenci motivasyonu bulunmaktadır. Bu unsurlara paralel olarak eğitimde başarılı olmuş ülkeler son yıllarda okul öncesi eğitimin de farkına varmış ve okul öncesi eğitimi yaygınlaştırmak ve kalitesini arttırmak için çalışmalar yürütmüştür. Okul öncesi eğitimin ülke genelinde fırsat eşitliğini sağlayacak şekilde yaygınlaştırılması ve kalitesi küresel rekabette ülkelere avantaj sağlamaktadır.

Dünyada özellikle 70'li yıllardan itibaren kadının işgücüne katılımı artmış ve bu artış çocuk bakımının önemi arttırmıştır. Zamanla çocuk bakımı ile eğitimin birlikte sağlanması fikri benimsenmeye başlanmıştır. Okul öncesi eğitimin sonraki yıllarda kişilere katkısını fark eden ülkeler bu alana daha fazla yatırım yapmaya başlamıştır. Bu anlamda çocuk öncesi eğitimin iki türlü bir faydası olmaktadır. Okul öncesi eğitim hem anne yada babanın işi hayatına girişi kolaylaştırılmakta hem de çocuğun mutluluğu, zihinsel ve sosyo-duygusal gelişimi sağlamaktadır. İkinciyi faydayı Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) doğrulamaktadır. PISA sınavı bulgularına göre minimum iki yıl süreyle okul öncesi eğitim alan bireyler daha başarılı olmaktadır. (Bir Bakışta Eğitim, 2017, OECD)

Okul öncesi eğitimde başarı için sürdürülebilir kamu yatırımlarının yapılması elzemdir. Bu alanda yetkin öğretmenlerin istihdam edilmesi, uygun bina ve dersliklerin inşa edilmesi, çocuğun zihinsel ve duygusal gelişimine yardımcı olacak uygun eğitim malzeme ve araçlarının temini okul önceği eğitimde başarının anahtarıdır. Maddi yatırımlara paralel olarak okul öncesi eğitimin süresinin uzatılması (2-6 yaş) gibi yapısal reformların müreffeh toplumlar tarafından hayata geçirildiği gözlemlenmektedir. Bununla birlikte çocuk bakımı ile eğitim faaliyetlerinin birleştirilmesi daha kaliteli, daha ucuz, daya yetişmiş personel ve çocuklar için sonraki eğitim düzeylerine daha kolay bir geçiş imkanı sağlamaktadır. Nitekim OECD ülkelerinin dörtte üçü çocuk bakımı ile eğitim faaliyetlerinin beraber yürütüldüğü programlar geliştirmektedir (Bir Bakışta Eğitim, 2017, OECD)

Tüm bu bulgular ışığında karşılaştırmalı olarak ülkemizin okul öncesi eğitimdeki performansına kısaca göz atmak gerekmektedir. Ülkemizde okul öncesi eğitime katılım oranı eğitim sisteminin değiştiği 2012 ve 2013⁴ yılları dışında sürekli olarak artmıştır. Söz konusu artışa rağmen okul öncesi

⁴ Bir önceki sistemde 5 yaşını doldurmuş çocuklar ilk okula başlayabilmekteydi.

eğitimde okullaşma oranı hem OECD⁵ ortalamasının hem de 2016-2020 MEB Stratejik Planı⁶ ve 10. Kalkınma Planı⁷ hedeflerinin oldukça altındadır.

Tablo 6 – Net Okullaşma Oranı 2015, %

Net Okullaşma Oranı 2015, %				
	2 yaş	3 yaş	4 yaş	5 yaş
Türkiye	0	9	32	72
OECD	39	78	87	95
AB	35	80	90	95

Kaynak: OECD, (2017)

TRC2 Bölgesinde okul öncesi eğitim yaygınlaştırılmamıştır. Bu durumun değişik sebepleri bulunmaktadır. Bu sebeplerin başında okul ve derslik yetersizliği ile birlikte okul öncesi eğitime erişimde olan problemler gelmektedir. Bölgede hem yeteri kadar farkındalık yaratılamaması hem de her ne kadar okul öncesi eğitim hizmeti devlet tarafından sağlansa da bir takım maliyetler (servis, yemek, malzeme ve ekipman alımı gibi) aileleri okul öncesi eğitim konusunda isteksiz bir hale getirmektedir. Nitekim bu sorunların çözümüne dair stratejiler ulusal belgelerde ifade edilmiştir. 10. Kalkınma Planında kaliteli, hesaplı ve kolay erişilebilir kreş ve okul öncesi eğitim imkânlarının yaygınlaştırılması öngörülmüş, MEB stratejik planında ise okul öncesi eğitimde ailelere düşen maliyeti azaltacak düzenlemelerin yapılacağı belirtilmiştir.

TRC2 Bölgesi çocuk ve genç nüfusa yönelik eğitim yatırımları yaparak sosyoekonomik açıdan geri kalmışlıkla mücadele etmesi, ekonomik ve sosyal alandaki gelişmesini bu vesileyle hızlandırması gereken bir bölge konumundadır. Çocuk ve genç nüfusun yoğun olduğu Bölgede beşeri sermayenin geliştirilmesi, kalkınmanın sağlanması için önemli bir araçtır.

Okul öncesi eğitimde yalnızca yeterli düzeyde kaliteye sahip uygulamaların çocukların farklı ihtiyaçlarını karşılamada, onlara temel alışkanlıklar kazandırmada ve uzun vadedeki bilişsel, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemede etkili olması, bu koşulların istenilen düzeyde olmadığı kurumlara devam eden çocukların gelişimlerinin olumsuz etkilemektedir. Kaliteli eğitim içermeyen eğitimin çözüm oluşturmayışi nedeniyle eğitimde eşitlik sağlanamaktadır.

⁵ OECD 2015 yılı gerçekleştirmeleri 2 yaş için %39, 3 yaş için %78, 4 yaş için %87, 5 yaş için %95'tir

⁶ Planda 2019 yılında 4-5 yaş için net %70'lik bir hedef ön görülmüş.

⁷ Onuncu Kalkınma Planında 4-5 yaş grubunda 2018 yılı için brüt %70'lik bir hedef öngörülmüştür

Kaliteli eğitimin en önemli unsurlarından biri nitelikli öğretmenlerin varlığıdır. Alandan gelen, iyi yetişmiş okul öncesi öğretmenleri çocuğun hayatının en kritik döneminde çok önemli rol oynamaktadır. Ayrıca, kaliteli eğitimde; sınıf donanımı yani uygun bir fiziksel ortam, zenginleştirici eğitim materyallerinin de büyük önemi vardır.

TRC2 Bölge Planında 4-5 yaş grubunda her ne kadar brüt %70’lik okullaşma oranına ulaşmak 2023 hedefi olarak belirlenmişse de temel amaç bu oranı %100’e ulaştırmaktır. Bu program ile okul öncesi eğitimde 2023 hedeflerine ulaşmaya katkıda bulunmak amacıyla bölgenin beşeri ve sosyal sermayesini artırıcı ana faaliyetlerden olan örgün eğitim konusuna odaklanılması ve bu sayede eğitim kalitesinin artırılması amaçlanmaktadır.

Tablo 7 – Net Okullaşma Oranı 2017, %

Okullaşma Oranı 2016-2017, %						
	3-5 yaş		4-5 yaş		5 yaş	
	Net	Brüt	Net	Brüt	Net	Brüt
Türkiye	35,52	41,16	45,7	52,08	58,79	73,94
Diyarbakır	30,92	33,57	40,21	43,57	46,02	43,59
Şanlıurfa	27,13	28,29	36,00	37,32	38,85	42,01

Kaynak: MEB, (2017)

TRC2 Bölgesinde Okul Öncesi Eğitim alanında okullaşma oranını arttırmak ve olumsuz çevresel koşullarda yaşayan dezavantajlı bölgelerdeki çocukların diğer çocuklara göre eksik yöndeki eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, okul öncesi eğitim kurumlarında yeni yöntem ve modern yaklaşımlara uygun gerekli fiziki, beşeri ve teknik altyapıyı güçlendirerek eğitim kalite ve cazibesinin artırılmasıdır.

2.4.2 TRC2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı Öncelikleri ile Uyumu

Program önerisi Bölge Planında bulunan *Sosyal Sermaye ve Beşeri Gelişme* eksenini altındaki “Eğitim Aracılığıyla Ekonomik-Sosyal Kalkınmanın Desteklenmesi” amacı ile uyumludur. İlgili amaç altındaki “Okur-Yazarlık ve Okullaşma Oranlarının İyileştirilmesi, Eğitim Kalitesinin Arttırılması” hedefi programının genel olarak gerekçelendirilmesini ortaya koyarken, bu amaç altındaki “Başta kız çocukları olmak üzere örgün eğitimin her kademesinde okullaşma oranlarının iyileştirilmesi” ve “Okulların fiziki ve teknik donanımının iyileştirilmesi” stratejileri okul öncesi eğitime odaklanan program önerisi sayesinde kısmi olarak gerçekleştirilecektir.

Program önerisi ayrıca aynı eksen altında bulunan “**Kurumsal Kapasitenin İyileştirilmesi**” amacı ile doğrudan ilişkilidir. İlgili amaç altındaki “**Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi**” hedefi program önerisinin genel amacı iken, bu hedef altında bulunan “**Kurumların hızlı ve kaliteli hizmet sunumu için kapasitesinin artırılması**” stratejisinin programın önerisi aracılığı okul öncesi eğitim hizmeti sunan okullarda kısmi olarak gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

2.4.3 Program Öncelikleri

Bölgede beşeri gelişme ve sosyal sermayenin geliştirilmesi amacıyla yürütülecek **Okul Öncesi Eğitim Standartlarının Artırılması Mali Destek Programının** öncelikleri aşağıdaki gibi önerilmektedir:

Eğitimde altyapı ve kalitenin geliştirilerek beşeri sermayenin güçlendirmesi, insan kaynakları niteliğinin iyileştirilmesi, eğitim aracılığıyla ekonomik-sosyal kalkınmanın desteklenmesi, okulların fiziki ve teknik donanımının iyileştirilmesi (Beşeri gelişme ve sosyal sermaye gelişme eksen, 1. Amaç, 1. Hedef, strateji 3)

Uluslararası eğitim standartlarına uygun, çağdaş bilgi ve teknoloji ile donanmış bir “Okul Öncesi Eğitim” için okullardaki fiziki altyapı ve teknik donanımın artırılması ve beşeri sermayenin güçlendirmesi,

Okul öncesi eğitim çağında yer alan çocuklarda öğrenmeye ilgi uyandırmak ve çocuğun var olan yeteneklerini görünür kılmaya yönelik özel ders sınıf ve aktivitelerin oluşturulması,

Okul öncesi eğitim kurumları çocukların bedensel, psiko-motor, sosyal, duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerine yardımcı olanakların (görsel sanatlar, müzik, dans, beden eğitimi, drama, satranç gibi) sağlanması,

Okul öncesi öğrencilerin İlköğretime geçişlerinde hazır bulunmuşluk düzeylerini desteklemek ve rekabetçi, toplumsal duyarlılık ile sorumluluğa sahip, özgüvenli bireyler olmalarını sağlamaya yönelik eğitim aktiviteleri düzenlenmesi.

Okul öncesi öğrencilerin, arkadaş grubuna katılma, sağlıklı ilişkiler kurma, kültürel değerlerine sahip çıkma ve sosyalleşme gibi olguları destekleyici faaliyetler düzenlenmesi,

Bölgemizdeki okul öncesi eğitim kurumlarının, Dünya ile uyum becerisi yüksek, üretken, iletişim becerisi gelişmiş, teknolojiyi etkin kullanan, kültürlü ve çok yönlü bireyler yetiştiren yapılara dönüşümlerinin desteklenmesi.

2.4.4 Örnek Proje Konuları

- a) Okullarda fiziksel ve mekansal koşulların iyileştirilmesi, okulların Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenen standartlara ulaştırılması,
- b) Fiziksel koşulların yeni eğitim tekniklerine uygun hale getirilmesi,
- c) Bahçe ve oyun alan düzenlemelerinin yapılması veya oluşturulması (hobi bahçeleri, çimenli-çakıl taşlı alanlar, kum havuzları, toprak tepcikleri, bitki bahçeleri, hayvan beslenme yerleri, trafik eğitim lanları, açık hava tiyatrosu vb alanların sağlığa uygun şekilde oluşturulması),
- d) Yaratıcı faaliyetlere yöneltici, ilgi çekici, çocukların araç kullanma becerilerini geliştirici, zihin ve dil gelişimine yardımcı, sanatsal gelişimini destekleyici, oyun, canlandırma, taklit, hareket vb. ihtiyaçlarını karşılayabilecek ortamların oluşturulması,
- e) Gözlem odası, sağlık odası vb alanların oluşturulması,
- f) İç Mekanların uygun hale getirilmesi (örneğin; oyun odasında dikdörtgen masa, sandalye, resim sehпасı, oyun blokları, evcilik köşesi, koltuklar, büfe, eşya dolabı, halı, paravan; inşaat köşesinde, raflı dolap, inşaat blokları, tekerlek kutu; kitaplık köşesinde dolap, halı, divan, oyuncak dolabı, yayın panosu, çöp kutusu, yazı tahtası ve dinlenme köşesinde, divan, vestiyer, spor dolabı teyp, radyo gibi),
- g) Yeni eğitim tekniklerinin uygulanmasına yönelik faaliyetler,
- h) Genel eğitim faaliyetlerine yönelik çalışmalar;
  - 1) Yabancı dil eğitim programı oluşturulması,
  - 2) Maker ve Steam dersleri için gerekli program ve altyapının kurulması,
  - 3) Lego Robotik eğitimi için sınıf alt yapısının güçlendirilmesi,
  - 4) Görsel sanatlar eğitimi için gerekli altyapının sağlanması,
  - 5) Beden eğitimi ve gelişimi kapsamında paten, bale sınıflarının oluşturulması,
  - 6) Satranç vb oyun alanları oluşturulması,
  - 7) Drama / sahne sanatları eğitimi için gerekli alt yapı ve ekipmanların sağlanması,
  - 8) Müzik duygusu ve yeteneğinin oluşturulması için müzik aletlerinin temini ve eğitim programının dizayn edilmesi,

9) Çocuklara yaşadıkları şehrin kültür ve tarihini tanıtmaya yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi vb,

- i) Okul öncesi öğretmen ile eğitim görevlilerinin yeni eğitim teknikleri hakkında bilgilendirilmesi veya eğitilmesine yönelik eğitim faaliyetleri,
- j) Eğitimde yenilikçi yaklaşımların ve iyi uygulama örneklerinin ilgili eğitimciler (okul öncesi öğretmenleri ve eğitim görevlileri) tarafından incelenmesi ve öğrenilmesine yönelik faaliyetler,

2.4.5 Uygun Başvuru Sahipleri

Bu programa kar amacı gütmeyen kamu kurum ve kuruluşlarının başvuruda bulunmaları önerilmektedir. Buna göre, aşağıda belirtilen kurum ve kuruluşlar proje başvurusu yapabilir:

- a) Valilikler,
- b) Kaymakamlıklar,
- c) Milli Eğitim, İl ve İlçe Müdürlükleri,
- d) Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri,
- e) Yerel Yönetimler (Büyükşehir Belediyeleri ve Belediyeler),
- f) Anaokulu Müdürlükleri,
- g) Anasınıfı Bulunan Okul Müdürlükleri.
- h) Üniversiteler, Enstitüler ve Yüksek Okullar,
- i) Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşları
- j) OSB ve Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Oda ve Birlikleri

2.4.6 Programın Uygulama Yeri ve Süresi

Programın amacının gerçekleştirilmesine katkıda bulunacak, **programın önceliklerinden programın önceliklerinden en az birinin kapsamına giren ve süresi en az 2 ay en fazla 15 ayı geçmeyecek projeler uygun kabul edilir.**

Projelerin temel faaliyetlerinin **Diyarbakır** ve **Şanlıurfa**'da gerçekleştirilmesi zorunludur.

2.4.7 Programın Bütçesi ve Destek Miktarları

Okul Öncesi Eğitim Standartlarının Artırılması Mali Destek Programı'nın bütçesi 3.500.000,00 TL olarak öngörülmüş olup proje bazında asgari ve azami destek miktarlarının aşağıdaki gibi olması önerilmektedir.

Tablo 8 –Okul Öncesi Eğitim Standartlarının Artırılması (Sosyal Kalkınma) Mali Destek Programının Destek Oran ve Tutarları

Proje Faydalanıcısı	Asgari Destek Tutarı (TL)	Azami Destek Tutarı (TL)	Asgari Destek Oranı	Azami Destek Oranı
Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar	25.000,00	300.000,00	% 25	% 90

2.5 Sanayi Altyapısı Mali Destek Programı

2.5.1 Gerekçesi ve Amacı

Bölgenin yatırım çekme konusunda karşılaştığı en büyük engel, sanayi altyapısının yetersiz olmasıdır. Yeni teşvik sistemi ile bölge illerine ciddi yatırım talepleri gelmekte, ancak Diyarbakır başta olmak üzere bölge illeri sanayi altyapısının yetersiz olması ve uygun yatırım yeri sağlanamaması gibi nedenlerle taleplere cevap verilememekte ve yatırım fırsatları değerlendirilememektedir. Bölge illerinde şehirlerin büyüdüğü ve sanayinin hızla geliştiği gerçeğinden hareketle, yatırım-üretim taleplerine cevap verilebilmesi için mevcut sanayi altyapılarının geliştirilmesi ve ivedilikle yeni organize sanayi bölgeleri ile diğer üretim alanlarının oluşturulması gerekmektedir. Bunun yanında yatırım ortamı için gerekli olan kesintisiz enerji sunumunun sağlanması, gerekli altyapının oluşturulması, limanlara, ulusal ve ulusötesi pazarlara erişim olanağı ile tedarik zincirlerinin sağlanması, Bölgeye daha fazla sanayi yatırımı çekilmesi açısından önem taşımaktadır.

Yapılan Değişim Payı İktisadi Analizi kapsamında, Bölgede son beş yıldaki sektörel büyümeler incelenmiş, bu dönemde ulusal büyüme etkisiyle imalat sanayide gerçekleşmesi beklenen büyümenin ancak altıda birinin gerçekleştiği, bölgeye çekilemeyen *sanayi yatırımlarının sanayide daha rekabetçi olan illere kaydığı* görülmektedir. Bu durum, Bölge yerleşmelerinin *sanayi yatırımlarını çekmek için rekabet gücünü artıracak yatırımlara ihtiyaç olduğunu* göstermektedir.

Tablo 9- TRC2 Bölgesi Sanayi Genel Göstergeler

	Şanlıurfa	Diyarbakır	TRC2 Bölgesi	Türkiye
İmalat Sanayi Gelişmişlik Sıralaması (2003)	58	53	22	

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

	Şanlıurfa	Diyarbakır	TRC2 Bölgesi	Türkiye
Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması-(2011)	73	67	-	
Kurulan Şirket ve Kooperatiflerin Toplam Sayısı (2016)	1.167	1.099	2.266	106.452
Kapanan Şirket ve Kooperatiflerin Toplam Sayısı (2016)	145	166	968	31.938
Kişi Başına Toplam Elektrik Tüketimi (kWh) (2015)	1.340	979	1.172	2.760
Kişi Başına Toplam Elektrik Tüketimi İl Sıralaması (2015)	63	73	23	-
Sanayi Elektrik Tüketimi Payı (% , 2015)	0,64	0,25	0,90	100

Kaynak: TÜİK, 2017; Kalkınma Bakanlığı 2017.

TRC2 Bölgesi; bölgesel bazda uygulanmaya başlanan yeni teşvik sistemi ile sanayi yatırımları açısından avantajlı konuma gelmiştir. Bölgede halihazırda 4'ü Şanlıurfa ilinde, 2'si Diyarbakır ilinde olmak üzere toplam 6 adet OSB bulunmaktadır. Organize çalışma alanları (OSB'ler ve KSS'ler); sanayi gelişimi, bölgede iş ortamının iyileştirilmesi ile bölgenin yatırım çekebilmesi ve sanayi üretimi kapasitesi için büyük önem taşımaktadır. TRC2 Bölgesi'ndeki sanayi işletmelerinin mekânsal dağılımına bakıldığında, işletmelerin % 25,8'inin OSB'lerde, % 11,7'sinin KSS'lerde, geriye kalan % 62,5'inin ise bu organize çalışma alanlarının dışında kent merkezlerinde ve düzensiz alanlarda faaliyet gösterdiği görülmektedir.

Tablo 10- TRC2 Bölgesi'ndeki Organize Sanayi Bölgeleri, 2017

OSB Adı	Durumu	Toplam Alanı (ha)	Toplam Parsel Sayısı	Tahsis Edilen Parsel Sayısı	Firma Sayısı	Tahsise Göre Doluluk Oranı (%)
Şanlıurfa OSB 1. Kısım	Faaliyette	377	271	271	207	100
Şanlıurfa OSB 2. Kısım	İnşa aşamasında	800	225	175	78	78
Şanlıurfa OSB 3. Kısım	İnşa aşamasında	532	210	-	-	-
Şanlıurfa Gıda İhtisas OSB	İnşa aşamasında	235	75	-	-	-
Şanlıurfa Viranşehir OSB	Faaliyette	183	83	50	35	70
Birecik Organize Sanayi Bölgesi	İnşa aşamasında	116	42	-	-	-

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

OSB Adı	Durumu	Toplam Alanı (ha)	Toplam Parsel Sayısı	Tahsis Edilen Parsel Sayısı	Firma Sayısı	Tahsise Göre Doluluk Oranı (%)
Siverek Organize Sanayi Bölgesi	Planlama Aşamasında	100	-	-	-	-
Diyarbakır OSB	Faaliyette	532	245	242	224	81
Diyarbakır OSB İlave Alanı	Faaliyette	190	94	76	46	61
Diyarbakır Tarıma Dayalı İhtisas Besi OSB	Faaliyette	186	80	80	58	45
Diyarbakır 2. OSB	Planlama Aşamasında	320	-	-	-	-
Tekstil İhtisas OSB	Planlama Aşamasında	145	-	-	-	-
Diyarbakır Lojistik İhtisas OSB	Planlama Aşamasında	-	-	-	-	-

Kaynak: DBSTİM, 2017; ŞBSTİM 2017

Bölgedeki OSB'lerin bir kısmı inşa halinde olup henüz faaliyete geçmemiş, bir kısmı da faaliyette olmasına rağmen altyapı eksiklikleri nedeniyle kapasitelerinin altında hizmet sunmaktadır.

Diyarbakır'da İlave OSB'ye yönelik olarak il içinden ve dışından bir çok yatırımcının talebi üzerine 190 hektarlık İlave OSB alanı tahsise açılmış ve büyük bir talep görmüştür. Ayrıca 2. Karma OSB kurma çalışmaları başlatılmış olup, yer seçimi onaylanmıştır.

Diyarbakır Valiliği'nin koordinasyonu, Karacadağ Kalkınma Ajansı, Güneydoğu Tekstil Sanayi İş Adamları Derneği (GÜNTİAD) ve Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası (DTSO)'nin destekleri ile Diyarbakır'da Tekstilkent kurulması ile ilgili çalışmalara 2012 yılının ikinci yarısında başlanmıştır Diyarbakır Tekstil İhtisas Organize Sanayi Bölgesi Kuruluş Protokolü 11 Mayıs 2016 tarihinde onaylanarak tüzel kişilik kazanmıştır Yaklaşık 129 hektarlık alanda kurulacak Tekstil İhtisas OSB'nin faaliyete geçmesi ile beraber, bünyesindeki hazır giyim ve konfeksiyon işletmelerinde yaklaşık 7.500 kişinin istihdam edilmesi öngörülmektedir. Söz konusu OSB'de 5.000-20.000 m2 arasında değişen büyüklüklerde 105 adet sanayi parseli bulunmaktadır.

2017 yılında Cazibe Merkezleri Programı kapsamında TRC2 Bölgesinde yatırım yapmak isteyen yatırımcılardan rekor sayıda başvuru alınmıştır. Bu da Bölgenin uygun yatırım ortamının sağlanması halinde büyük bir sanayi potansiyeline sahip olduğunu kanıtlamaktadır.

Şanlıurfa OSB 2. Kısım kalan altyapıları ve 3. Kısım Batı Genişleme (yaklaşık 400 Hektar) alanı altyapı ihalesi 2017 yılı içerisinde gerçekleştirilmiş ve şu an uygulama işleri başlatılmıştır.

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

Diyarbakır ilinde 4'ü merkezde olmak üzere toplam 7 adet KSS, Şanlıurfa ilinde 1'i merkezde olmak üzere toplam 4 adet KSS bulunmaktadır.

TRC2 Bölgesi'ndeki bu sanayi sitelerinde toplam 3.699 işyerinde yaklaşık 11.278 kişi istihdam edilmektedir. Diyarbakır il ve ilçelerinde bulunan KSS'ler yüksek doluluk oranıyla hizmet vermektedir. Mevcut KSS'ler dışında, Diyarbakır ilinde 280 işyeri olarak planlanan Metal İşleri Küçük Sanayi Sitesi inşa edilmiş ve faaliyete geçmiştir. Diyarbakır İlçelerinden Silvan, Bismil ve Ergani'de birer KSS hizmet vermektedir. İlçelerde de doluluk oranı yüksektir. Bismil ve Ergani ilçelerinde kapasite aşımından dolayı yeni KSS alanlarının oluşturulması için girişimler bulunmaktadır.

Şanlıurfa İl Merkezinde Evren Sanayi Sitesi, Birecik, Siverek ve Suruç ilçelerinde de birer KSS bulunmaktadır. Bu KSS'lerin her biri yüksek doluluk oranlarına sahiptir. Bu KSS'ler önemli birer istihdam merkezi konumundadır.

2016 yılı Aralık ayında Diyarbakır ve Şanlıurfa Yatırım Destek Ofislerinin buldukları illerde Kamu Kurumları, Sivil Toplum Kuruluşları ve Özel Sektörden 60'tan fazla temsilcinin katılımı ile birer çalıştay gerçekleştirmiştir. Bu çalıştaylarda yatırım destek ve tanıtım faaliyetleri ile yatırımların önündeki öncelikli sorunlar ve çözüm önerileri üzerinde tartışma ortamı oluşturulmuş ve katılımcıların görüş ve öneriler alınmıştır. Sanayi altyapısının istenilen düzeyde olmamasının hem Şanlıurfa'da hem Diyarbakır'da katılımcılar tarafından önde gelen sorunlardan sayılması dikkat çekmiştir.

Tablo 11- Diyarbakır ve Şanlıurfa İllerindeki KSS'ler, 2016

KSS Adı	Yeri	İşyeri Sayısı	Doluluk Oranı (%)	Yaklaşık İstihdam
Merkez Oto	Diyarbakır-Merkez	394	100	1.576
Marangozlar	Diyarbakır-Merkez	99	100	396
2. Oto Tamircileri	Diyarbakır-Merkez	298	100	2.086
3. Oto Tamircileri	Diyarbakır-Merkez	520	100	1.560
Bismil	Diyarbakır-Bismil	108	100	540
Ergani	Diyarbakır-Ergani	118	100	354
Silvan	Diyarbakır-Silvan	220	90	600
Toplam	Diyarbakır	1.757	-	7.112
Evren	Şanlıurfa-Merkez	1.500	100	2.850
Birecik	Şanlıurfa-Birecik	202	100	600
Siverek	Şanlıurfa-Siverek	150	100	410
Suruç	Şanlıurfa-Suruç	90	83	225
Toplam	Şanlıurfa	1.942		4.085
Genel Toplam	TRC2 Bölgesi	3.699		11.287

Kaynak: DBSTİM, 2017; ŞBSTİM 2017.

Diyarbakır'da daha önce kurulmuş bir İŞGEM mevcut olup etkin bir şekilde işletilmemektedir. Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı kapsamında KOSGEB tarafından yapılacak olan İŞGEM'in inşaatı sona ermiş olup yönetim modeli üzerinde çalışılmaktadır Şanlıurfa'da herhangi bir İŞGEM bulunmamaktadır. Ancak Teknopark bünyesinde bir İŞGEM kurulması fikri mevcuttur.

Bölgedeki OSB ve KSS'lerde;

- Yüksek doluluk oranının görülmesi ve yeni sanayi yatırımı taleplerine cevap verecek kapasitenin bulunmaması,
- Elektrik kesintisi yaşanması, elektrik akımında voltaj dalgalanmaları meydana gelmesi,
- Doğalgaz altyapısının yetersiz olması ve yüksek enerji maliyetleri,
- Fiziksel çevre, altyapı ve üstyapı kalitesinde yetersizlikler,
- Yeterli arıtma tesislerinin bulunmaması nedeniyle katı ve sıvı atıkların bertarafında sorunların yaşanması gibi temel altyapı eksiklikleri,

sanayi işletmelerini ve Bölgede sanayinin gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

Yukarıda detaylı açıklanan sanayi sektörlerindeki altyapı sorunlarından hareketle, Ajansımız tarafından 2013, 2014 ve 2015 yıllarında Sanayi Altyapısı Mali Destek Programı yürütülmüş ve çok olumlu tepkiler alınmıştır. Ancak verilen desteklerin, talebi karşılama ve sanayi altyapısının geliştirilmesi için yeterli olmadığı görülmüştür. Bu nedenle 2017 yılında programın uygulamasına devam edilmesi önerilmektedir.

2017 yılında uygulanması önerilen Sanayi Altyapısı Mali Destek Programıyla, TRC2 Bölgesi'ndeki mevcut ve yeni kurulacak Karma ve İhtisas OSB, KSS, Girişimcilik Merkezleri ile İŞGEM'lerin altyapılarının iyileştirilmesiyle üretim ve istihdam kapasitesinin artırılması, ihtisas sanayi alanlarının oluşturulması ve uzmanlaşmanın teşvik edilmesi, Ar-Ge laboratuvarlarının kurulması, rekabet gücünün artırılması, kamu üniversite sanayi işbirliklerinin oluşturulması, sanayide çalışacak işgücünün yetiştirildiği mesleki eğitim olanaklarının yaratılması gibi faaliyetlerin desteklenmesi amaçlanmaktadır.

2.5.2 TRC2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı Öncelikleri ile Uyumu

Kentsel Ekonomiler ve Ekonomik Büyüme gelişme ekseninde Bölge İllerinde Sanayinin Geliştirilmesi ve Katma Değerli Üretim Yapısına Geçiş amacı ile İş ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi amacı kapsamında bölge sanayisinin geliştirilmesi için belirlenen;

- a) Bölgede sanayi altyapısının iyileştirilmesi,
- b) Bölgenin stratejik sektörlerinde tedarik ve değer zincirlerinin oluşturulması ve kümelenme politikalarının izlenmesi,
- c) Bölgede organize çalışma alanları altyapısının tamamlanması,

hedefleri belirlenmiştir. Sanayi Altyapısı Mali Destek Programının bu hedeflerin gerçekleştirilmesine katkı sunması beklenmektedir.

2.5.3 Program Öncelikleri

- a) Organize çalışma alanlarında sanayi üretimi ve verimliliğini olumsuz yönde etkileyen altyapı sorunlarının giderilmesi (kesintisiz enerji sunumu, arıtma tesisi, atık bertarafı, ulaşım altyapısı vb.),
- b) Bölgede ihtisas sanayi alanlarının (OSB, SS) kuruluş çalışmalarının hızlandırılması ile mevcutların altyapı ve üstyapı eksikliklerinin tamamlanması, ihtisaslaşmanın ve kümelenmenin teşvik edilmesi
- c) Bölgenin ikincil büyüme merkezleri olan ilçelerinde (Siverek, Viranşehir, Ergani, Bismil, Birecik, Silvan... gibi) sanayi altyapısının geliştirilmesi,

- d) Üniversite ve Sanayi arasında bilgi ve teknoloji transferini arttırmak, ortak projeler yürütülmesini sağlamak üzere organize çalışma alanlarında ortak Tasarım Merkezi, Eğitim Merkezi, Üniversite Sanayi İşbirliği Merkezi ve laboratuvar vb. kullanımların oluşturulması,
- e) Girişimciliğin geliştirilmesi için yeni girişimcilik merkezleri ve İŞGEM'lerin oluşturulması ve mevcutların geliştirilmesi,
- f) Şehir merkezinde kalan küçük sanayi işletmelerinin düzenli sanayi sitesi alanlarına taşınması amacıyla eğitim olanaklarının da bulunduğu modern SS'lerin oluşturulması

2.5.4 Örnek Proje Konuları

- a) OSB ve Üniversite ortak eğitim merkezi ve laboratuvar projesi (Üniversite Sanayi İşbirliğine yönelik tüm projelerinin Sanayiye ait Organize Çalışma alanlarında (OSB, SS, İŞGEM gibi) yürütülmesi şarttır),
- b) Mevcut, ilave ve yeni İŞGEM, OSB veya SS'lerin elektrik, su, kanalizasyon, doğalgaz, arıtma tesisi, yol, iletişim ve haberleşme gibi altyapı projeleri, imar planları, halihazır haritaları, jeolojik ve jeoteknik etütlerin hazırlanması ve tesislerin yapılması, tamamlanması veya mevcutların iyileştirilmesi.
- c) Mevcut ve yeni İŞGEM, OSB veya SS'lerin altyapı ağlarına (yol, su, enerji) bağlantılarının sağlanması.
- d) İŞGEM, OSB veya SS'lerde ortak eğitim merkezi, kalite kontrol, tahlil ve test laboratuvarlarının kurulması veya mevcut olanlarının geliştirilmesi.
- e) OSB veya SS'lerde sanayiye yönelik işgücünü geliştirmeye yönelik mesleki eğitim merkezlerinin kurulması,
- f) Mevcut ve yeni İŞGEM, OSB veya SS'lere yönelik çevre düzenleme çalışmalarının yapılması.
- g) Sanayi üretimine yönelik düzenli yeni merkezlerin oluşturulması.

2.5.5 Uygun Başvuru Sahipleri

Bu programa sadece kar amacı gütmeyen kuruluşların başvuruda bulunmaları önerilmektedir.

Buna göre, aşağıda belirtilen kurum ve kuruluşlar proje başvurusu yapabilir:

- a) Valilikler,
- b) Kaymakamlıklar,
- c) Bölge, İl ve İlçe Müdürlükleri,
- d) Bakanlıklara bağlı kurum ve kuruluşlar ile Enstitüler,
- e) Yatırımları İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları
- f) Büyükşehir Belediyeleri ve İlçe Belediyeleri,

- g) Üniversiteler, Fakülteler, Yüksek Okullar ve Üniversite Bünyesindeki Araştırma Merkezleri, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri,
- h) Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları (Odalar, Borsalar... vb),
- i) Sanayi Sektörü İle İlgili Sivil Toplum Kuruluşları (Vakıflar, Dernekler, Birlikler... vb).
- j) OSB Müdürlükleri,
- k) SS Kooperatifleri.

2.5.6 Programın Uygulama Yeri ve Süresi

Programın amacının gerçekleştirilmesine katkıda bulunacak, **programın önceliklerinden en az birinin kapsamına giren ve süresi en az 6 ay, en fazla 20 ayı geçmeyecek** projeler uygun kabul edilir.

Projelerin temel faaliyetlerinin **Diyarbakır** ve **Şanlıurfa**'da gerçekleştirilmesi zorunludur.

2.5.7 Programın Bütçesi ve Destek Miktarları

Sanayi Altyapısı Mali Destek Programı'nın bütçesi **4.000.000,00 TL** olarak öngörülmüş olup proje bazında asgari ve azami destek miktarlarının aşağıdaki gibi olması önerilmektedir.

Proje Faydalanıcısı	Asgari Destek Tutarı (TL)	Azami Destek Tutarı (TL)	Asgari Destek Oranı	Azami Destek Oranı
Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar	75.000,00	750.000,00	% 25	% 75

2.6 Yazılım ve Tasarım Sektöründe Kapasite Oluşturma Mali Destek Programı

2.6.1 Gerekçesi ve Amacı

Bölgesel kalkınmayı tetikleyecek ana dinamiklerin başında rekabetçilik gelmektedir. Bölgesel rekabetçiliği neyin tetiklediği konusunda ortaya atılan çeşitli teoriler arasında uluslararası düzlemde üzerinde mutabık kalınan tek kavram üretkenliktir.

Emeğin, sermayenin, teknolojinin serbestçe yer değiştirdiği küresel ortamda coğrafyanın (bölgenin) artık bir öneminin kalmadığı, söz konusu serbestlik sayesinde bölgelerin karşılaştırmalı üstünlüklerinin kolaylıkla ortadan kalktığı tezinin aksine bölge ve bölgelerin önemi rekabetçi üstünlükleri sayesinde eskisinden daha da önemli hale gelmiştir. Söz konusu rekabetçi üstünlükler bölgeleri daha rekabetçi kılmaktadır. İşgücü maliyetleri, doğal kaynaklar, ölçek ekonomileri, düşük finansman maliyeti gibi karşılaştırmalı üstünlüklerden ziyade artık yeni dünya rekabetinde önemli olan

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

bölgelerin yenilikçi kapasiteleri, beşeri ve sosyal sermayeleri, kültürel değerleri ile girişimcilik gibi içsel rekabetçi üstünlükleri sayesinde arttıracığı üretkenliktir.

Bölgesel seviyede faaliyet gösteren firmalar, içerisinde bulunduğu sektörde rakipleri ile rekabet edebilmek için ya yeniliçilik yolu ile ürün farklılaşmasına gidecek ya da üretim maliyetlerini düşürmeleri gerekecektir. Bilişim teknolojileri bunu başarmada en güçlü araçlardan birisidir. Bilişim teknolojilerinin tedarik zincirinin her bir faaliyetinin etkinliği arttıracak bir potansiyel bulunmaktadır. Bilginin elde edilmesi, işlenmesi ve tedarik zinciri faaliyetlerine bütüncül bir şekilde aktarılması şirketlerin operasyonel etkinliklerini arttıracaktır. Bu noktada bilgi teknolojilerinin çekirdeği olan yazılım araçları hem maliyetleri düşürücü bir etki yaratmakta, hem de bilgisayar ortamında ürün tasarlamaya olanak verdiğinden ürünleri farklılaştırmaya imkan vermektedir.

Ülkemizde 250 ve üzeri istihdama sahip işletmeler küçük ölçekli işletmelere (1-19 istihdam) göre 5,5 kat daha verimli bir şekilde faaliyetlerini yürütmektedir. Bunun önemli sebeplerinden birisi küçük işletmelerin düşük teknoloji kullanım düzeyidir. Kaldı ki 2017 yılı TÜİK Girişimlerde Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırmasına göre birinci gruptaki işletmelerde Kurumsal Kaynak Yazılımı (ERP) paket programları kullanım oranı %50,2 iken, ikinci grup işletmelerde bu oran % 10'da kalmaktadır. Tedarik zincirinde etkinliğin sağlanmasında KOBİ'lerin yazılım ve tasarım araçlarını kullanması önemlidir.

Son yıllarda ülkemizde bilgi teknolojilerine yapılan yatırımlar sayesinde sektörde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Dokuzuncu ve Onuncu kalkınma planlarında bilgi toplumu yaratma hedefi vurgulanmış, Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı ile somut faaliyet önerileri ile nelerin yapılması gerektiği belirtilmiştir. Planlardaki hedeflere uygun olarak teknopark ve yazılım kümeleri ile bir bilgi teknolojisi ekosistemi oluşturulmuştur. Halihazırda ülkemizde faaliyet gösteren 52 adet teknopark ve teknokent bulunmaktadır.

Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı strateji belgesinde Kalkınma Ajanslarına da belli roller tanımlanmıştır. Ajanslar, BT Sektörüne Yönelik Teşvik ve Desteklerde Etkinlik Sağlanması, Oyun Sektörü Stratejisi Oluşturulması, Akıllı Kentler Programı Geliştirilmesi, Akıllı Uygulamaların Desteklenmesi, Yaşayan Laboratuvarlar Programı Geliştirilmesi eylemlerinde ilgili kuruluşlar olarak belirtilmektedir. İlgili eylemlerin hayata geçirilmesinde Bölgesel iç dinamikleri harekete geçirme konusunda yaklaşık on yıllık bir deneyime sahip kalkınma ajanslarına büyük görevler düşmektedir.

TRC2 Bölgesinde de yukarıda değinilen Bilgi Teknolojileri konusunda bir ekosistem oluşmaya başlamıştır. Her iki ilde de bulunan iki teknoparka ek olarak, Harran Üniversitesi Bilgisayar

Mühendisliği Bölümünün 20 yılı aşkın deneyimi bilgi teknolojileri konusunda bir farkındalık yaratmıştır. Ayrıca Bölgede bulunan meslek liselerinde yazılım ve tasarım bölümleri bulunmaktadır. Bölge genç nüfusunun ülke ortalamasının çok üstünde olması bir karşılaştırmalı üstünlük olmakla birlikte, bu genç nüfusun nitelikli bilgi işçisi ve yöneticisi haline gelmesi Bölgeye rekabetçi bir üstünlük sağlayacaktır. Bölgede gençlerin girişimciliğe olan ilgisi düşünüldüğünde, söz konusu girişimcileri yazılım ve tasarım alanlarına yönlendirmek daha katma değerli ürün ve hizmetlerin ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Bunlara ek olarak Bölge Kobilerinin genellikle küçük hacimli (1-19,1-49) bir yapıya sahip olması ölçek ekonomilerinden faydalanma seviyelerini düşürmekte, bu durumu ortadan kaldırmak için bilgi işlem teknolojilerinin tedarik zinciri süreçlerine eklemlenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Yazılım ve tasarım sektörünün dünyadaki önemi, ülkemizin son yıllarda sektörde yaptığı hamleler düşünüldüğünde, TRC2 Bölgesinin de diğer bölgeler ile rekabet edebilmesi için bu alana odaklanması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle yazılım ve tasarım alanlarına özellikle gençleri yönlendirecek bir Mali Destek Programının geliştirilmesi uygun olacaktır.

Yazılım ve Tasarım Sektöründe Kapasite Oluşturma Mali Destek Programı'nın genel amacı bölgede yüksek katma değerli sektörler konusunda farkındalık yaratılması ve işgücü piyasalarında öngörülen değişiklikler doğrultusunda yeni iş alanlarının oluşturulmasına ve beşeri sermayenin bu yönde geliştirilmesine katkı sunulmasıdır.

Programın özel amacı yazılım ve tasarım sektörlerinde yeni girişimlerin, mevcut girişimlerin, yenilikçi ürünlerin üretiminin desteklenmesi ve insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesine yönelik faaliyetlerin yaygınlaştırılmasıdır.

2.6.2 TRC2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı Öncelikleri ile Uyumu

Kentsel Ekonomiler ve Ekonomik Büyüme gelişme ekseninde *Stratejik Hizmet Sektörlerinde Uzmanlaşmanın Sağlanması ve Büyümenin Hızlandırılması* amacı kapsamında bölge kalkınmasının ihyası için belirlenen **Bölge İllerinde Sağlık, Bilgi ve İletişim Teknolojileri, Eğitim, Ulaştırma, Lojistik ve Turizm Hizmetlerinde Uzmanlaşma ve Hizmet Kalitesinin Artırılması** hedefi kapsamında

- Bölge merkezlerinde bilgi ve iletişim teknolojileri altyapısının güçlendirilmesine yönelik yatırımların yapılması,
- Bilişim ve iletişim teknolojilerinin kullanımıyla e-lojistik faaliyetlerini artırmaya yönelik projelerin desteklenmesi,
- Gıda güvenliğini sağlamaya yönelik altyapı, bilişim ve erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi,

stratejileri belirlenmiştir. Yazılım ve Tasarım Sektöründe Kapasite Oluşturma Mali Destek Programı bu stratejilerin gerçekleştirilmesine katkı sunması beklenmektedir.

2.6.3 Program Öncelikleri

- a) Bilişim ve tasarım alanlarındaki yeni girişimlerin desteklenmesi ve mevcut yatırımların hertürlü kapasite artışı faaliyetlerinin desteklenmesi.
- b) Özel Sektör eli ile bölgede yazılım ve tasarım alanında beşeri sermayenin geliştirilmesine yönelik faaliyetler
- c) Ortaklık kültürünün geliştirilmesi ve bilgi ve teknoloji transferinin gerçekleştirilmesi:

2.6.4 Örnek Proje Konuları

- a) Artırılmış gerçeklik (augmented reality) ve Sanal gerçeklik (virtual reality) alanında yapılacak faaliyetler
- b) Firmaların yeni yazılım, donanım, eğitim, danışmanlık hizmetleri vb. ihtiyaçlarının karşılanarak kapasitelerinin artırılmasına yönelik projeler,
- c) Ulusal ve uluslararası etkinliklere katılıma yönelik faaliyetler içeren projeler,
- d) Uluslararası teknik mevzuata uyum sağlamak veya yurt dışı pazarlara girmek amacıyla gerekli belge, sertifika veya akreditasyon alımı, yenileme ve danışmanlık hizmetlerinin karşılanması,
- e) Alanında uzman kişi ve/veya kurum/kuruluşlardan kapasite geliştirmeye ve pazar payını artırmaya yönelik eğitim, danışmanlık alınmasını içeren faaliyetler,
- f) Bu firmaların bölgede yürüttükleri/yürütecekleri hizmetlerin desteklenmesi,
- g) Geliştirilen hizmet ve ürünler için test/analiz çalışmalarının desteklenmesi,
- h) Firma bünyesinde tasarım/yazılım birimlerinin kurulması için gerekli donanımların sağlanması,
- i) Yazılım/web yazılım ve tasarım/web tasarım alanında firmalar tarafından geliştirilecek yenilikçi teknoloji, tasarım ve ürünlere yönelik projeler,
- j) Firmaların kamu/özel sektör/STK'lara yönelik yenilikçi tasarım ve program vb. geliştirilmesine yönelik faaliyetlerinin desteklenmesi,
- k) TRC2 Bölgesinde günlük hayatı kolaylaştıracak tablet bilgisayarlar, cep telefonları veya mobil cihazlarda kullanılacak Mobil uygulama/ programlamaların geliştirilmesi (IOS & Android), pazarlanması,
- l) Bilgisayar oyunları geliştirme ve pazarlama hizmetlerinin desteklenmesi,
- m) Yapay Zeka ve Makine öğrenmesi alanlarında faaliyet ve projelerin desteklenmesi,

- n) 3 Boyutlu tasarım ve Simülasyon alanlarında faaliyet ve projelerin desteklenmesi ve gerekli donanımların sağlanması (3D yazıcı vb.),
- o) Güvenlik yazılımlarının geliştirilmesinin desteklenmesi,
- p) Bu alanlardaki insan kaynakları ihtiyacının giderilmesine yönelik olarak firmalar bünyesinde bunlardan bir kısmının istihdam edilmesi şartı ile makul sayılarda kişilere işbaşı eğitim sağlanması
- q) Bölgede özel sektör eli ile (daha büyük bir yatırımın parçası olmamak veya sadece belli bir kurum/kuruluşa tahsisli olmamak şartı ile) yazılım, tasarım, maker atölyelerinin/eğitim merkezlerinin kurulması ve bu merkezlerde genel katılıma yönelik faaliyetlerin yürütülmesine ilişkin projeler.

2.6.5 Uygun Başvuru Sahipleri

Bu programa **Diyarbakır** veya **Şanlıurfa**'da kayıtlı ve 2016 yılı cirosu veya toplam net satışları 1.000.000 TL'nin altındaki ;

- Özel işletmeler (mikro işletmeler),
- Kooperatifleri ve Birlikleri,
- Diğer gerçek ve tüzel kişiler,
- Dernekler, Vakıflar ve bunlara ait iktisadi işletmeleri

2.6.6 Programın Uygulama Yeri ve Süresi

Programın amacının gerçekleştirilmesine katkıda bulunacak, **programın önceliklerinden en az birinin kapsamına giren ve süresi en az 4 ay en fazla 15 ayı geçmeyecek** projeler uygun kabul edilir.

Projelerin temel faaliyetlerinin **Diyarbakır** ve **Şanlıurfa**'da gerçekleştirilmesi zorunludur.

2.6.7 Programın Bütçesi ve Destek Miktarları

Yazılım ve Tasarım Sektöründe Kapasite Oluşturma Mali Destek Programı'nın bütçesi **1.500.000,00 TL** olarak öngörülmüş olup proje bazında asgari ve azami destek miktarlarının aşağıdaki gibi olması önerilmektedir.

Proje Faydalanıcısı	Asgari Destek Tutarı (TL)	Azami Destek Tutarı (TL)	Asgari Destek Oranı	Azami Destek Oranı
Kar Amacı Güden Kuruluşlar	25.000,00	250.000,00	% 25	% 50

3. GENEL DEĞERLENDİRME

Karacadağ Kalkınma Ajansı, 2017 yılı mali desteklerinin programlanması aşamasında, ulusal kalkınma planı hedefleri, Bölge Planı hedef ve stratejileri ile Ajans yıllık çalışma programlarına uyumlu olmalarına ve bölgede diğer hibe veya kredi desteği veren kurum ve kuruluşların destekleri ile mükerrerliği önlemeye titizlikle gayret göstermektedir.

KOBİ'ler ekonomik kalkınmanın kilit unsurlarıdır. Özellikle Endüstri 4.0'daki gelişmeleri de hesaba katarak KOBİ'lerin hem verimliliklerini artırmak hem de kurumsallaşmalarını sağlamak bölgenin gelişmesi ve ihracat rakamlarının artmasına önemli ölçüde katkı sunacaktır. Bu noktadan hareketle KOBİ'ler için özel bir program tasarlanmıştır. Günümüzde kentler yatırım, turist ve nitelikli nüfusu çekmek için birbirleri ile yarışmaktadır. Bölge yerleşmelerinde gerek turizm potansiyeli gerekse yaşam kalitesi açısından önem arz eden kentsel estetik ve mekan kalitesi düşüktür. Bu nedenle Bölgemizde, kentsel estetik ve mekan kalitesinin artırılması, kentsel sit alanları ve ören yerlerinde koruma kullanma dengesi gözetilerek mekan kalitesinin iyileştirilmesi bunun yanında sunulan sosyal ve kültürel hizmetlerin de artırılmasına ihtiyaç vardır. Kişi başına düşen kentsel tasarım alanı, kent meydanı düzenlemesi, sağlıklılaştırılmış sokak sayısı, sahil düzenlemesi, çevre düzenlemesi yapılmış doğal-tarihi nitelikli alan, restore edilmiş tescilli yapı sayısı, özel nitelikli veya temalı rekreatif kullanımlar, yerel ürünlerin satıldığı otantik pazar alanı gibi olanaklar TRC2 Bölgesi ana kent merkezleri ve ilçelerinde çok düşük kalmaktadır. Bu nedenle doğal, tarihi ve kültürel zenginliklere sahip Bölge yerleşimlerinde turizm altyapısının geliştirilmesi, özellikle ilçelerde olmak üzere yeni turizm destinasyonlarının oluşturulması, kentsel alanlarda çekicilik ve mekan kalitesinin artırılması, kentsel estetik ve güzelleştirme faaliyetlerinin yapılması ve nitelikli rekreasyon alanlarının oluşturulması amacıyla **Kentsel Tasarım ve Akıllı Şehirler ile Kültür ve Turizm Rotalarının** ihya edilmesi için proje teklif çağrısına çıkılması önerilmektedir.

TRC2 Bölgesindeen önemli hedeflerden biri 4-5 yaş grubunda brüt %100'lük okullaşma hedefine ulaşılmasıdır. Bu hedefe ulaşmak için Bölgede koordinasyon rolünü üstlenen Karacadağ Kalkınma Ajansına ve paydaşlarına büyük görevler düşmektedir. Bu kapsamda Bölgenin beşeri gelişme ve sosyal sermayesini artırıcı ana faaliyet olan örgün eğitim konusuna odaklanılması; eğitim kademeleri içerisinde de **okul öncesi eğitimin niteliğinin ve kalitesini artırmaya odaklanacak bir programın tasarlanması** ve uygulanması gerekmektedir.

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

Yukarıda detaylı açıklanan sanayi sektörlerindeki altyapı sorunlarından hareketle, Ajansımız tarafından 2013, 2014 ve 2015 yıllarında Sanayi Altyapısı Mali Destek Programı yürütülmüş ve çok olumlu tepkiler alınmıştır. Ancak verilen desteklerin, talebi karşılama ve **sanayi altyapısının geliştirilmesi için** yeterli olmadığı görülmüştür. Bu nedenle 2017 yılında programın uygulamasına devam edilmesi önerilmektedir.

Son olarak Yazılım ve tasarım sektörünün dünyadaki önemi, ülkemizin son yıllarda sektörde yaptığı hamleler düşünüldüğünde, TRC2 Bölgesinin de diğer bölgeler ile rekabet edebilmesi için bu alana odaklanması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle yazılım ve tasarım alanlarına özellikle gençleri yönlendirecek bir Mali Destek Programının geliştirilmesi uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

- DPT (2003). İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayını.
- DBSTİM (2013). "Diyarbakır İli KSS Verileri", Diyarbakır Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, Diyarbakır.
- DİKTM (2013). Diyarbakır Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Verileri.
- KTB (2016). "Turizm İstatistikleri", Kültür ve Turizm Bakanlığı,.
- MEB (2017). "Okul Öncesi Eğitim İstatistikleri", Milli Eğitim Bakanlığı
- OECD (2017). "Pisa Verileri", Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
- ŞBSTİM (2017). "Şanlıurfa İli KSS Verileri", Şanlıurfa Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü.
- TÜİK (2015). "Enerji İstatistikleri" Türkiye İstatistik Kurumu,
- TÜİK (2016). "Nüfus Konut Araştırması Temel İşgücü Göstergeleri" Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr, 04.12.2012.
- TÜİK (2016). "Nüfus ve Demografi", Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>,

EK 1: TRC2 BÖLGESİ STRATEJİK SANAYİ VE HİZMET SEKTÖRLERİ

<i>Rekabetçi ve Yükselen Sanayi Sektörleri</i>	
Gıda Ürünleri İmalatı,	Elektrikli Teçhizat İmalatı
Tekstil Ürünleri İmalatı	Makine ve Ekipman İmalatı
Giyim Eşyaları İmalatı	Ana Metal Sanayi
Metalik Olmayan Mineral Ürünleri İmalatı	Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı
Ağaç ve Ağaç Ürünleri İmalatı	Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı
Mobilya Ürünleri İmalatı	Kimyasal Madde ve Ürünler İmalatı
Kağıt ve Kağıt Ürünlerinin İmalatı	Motorlu Kara Taşıtı, Treyler (Römork) ve Yarı Treyler (Yarı Römork) İmalatı
Hizmet Sektörleri	
Turizm Faaliyetleri	

EK 2: NACE Rev-2 SINIF. KODLARINA GÖRE DESTEK VERİLECEK SEKTÖRLER VE ALT SEKTÖRLER

NACE Kodu	Sektör	Desteklenecek Konular	Desteklenmeyecek Konular	Açıklama
C 10	Gıda Ürünleri İmalatı			
10.1	Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı	Etin işlenmesi ve saklanması Kümes hayvanları etlerinin işlenmesi ve saklanması Et ve kümes hayvanları etlerinden üretilen ürünlerin imalatı	Sadece depolama/soğuk hava depolama faaliyetlerini içeren projeler desteklenmeyecektir.	
10.3	Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması	Sebze ve meyve suyu imalatı, taze sebze ve meyveden konsantre ürünler imalatı, meyve ve sebzedeki gıda ürünleri imalatı, reçel, marmelat, ve jöle imalatı (pekmez imalatı dahil), kuruyemiş imalatı, sert kabuklu yemişlerin yiyecek ve ezmelerinin imalatı	Kurutulmuş baklagillerden un veya kaba un imalatı, meyvelerin ve yemişlerin şeker içinde muhafaza edilmesi, hazır sebze yemekleri imalatı, yapay konsantreler imalatı desteklenmeyecektir.	
10.4	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı	Sıvı ve katı yağ imalatı		
10.5	Süt ürünleri imalatı	Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı	Ham süt üretilmesi ve mandıralarda üretilmeyen süt ve peynir yerine kullanılan ürünlerin imalatı desteklenmeyecektir.	
10.6	Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı	Sadece mısır yağı üretimi desteklenecektir.	Mısır yağı üretimi dışındaki konular desteklenmeyecektir.	
10.7	Fırın ve unlu mamuller imalatı	Sadece bisküvi imalatı, Makarna, şehriye, kuskus ve benzeri unlu mamullerin imalatı	Ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatı desteklenmeyecektir.	

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

10.8	Diğer gıda maddelerinin imalatı	Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı, Kahve ve çayın işlenmesi Baharat, sos, sirke ve diğer çeşni maddelerinin imalatı, Hazır yemeklerin imalatı (sadece dondurulmuş veya paketlenmiş) Paketlenmiş hazır çorba, et ve balık suları imalatı, karamel imalatı, maya imalatı desteklenecektir.	Şeker imalatı (paketlenme hariç) desteklenmeyecektir.	Yemek fabrikaları ve lokantalarda üretilen hazır yemekler ve diğer ürünler desteklenmeyecektir.
C 11	İçeceklerin İmalatı			
11.0	İçeceklerin imalatı	Alkolsüz içeceklerin imalatı; maden sularının ve diğer şişelenmiş suların üretimi	Sadece alkolsüz içeceklerin imalatı; maden sularının ve diğer şişelenmiş suların üretimi desteklenecektir.	
C 13	Tekstil Ürünlerinin İmalatı			
13.1	Tekstil elyafının hazırlanması ve bükülmesi	Tekstil elyafının hazırlanması ve bükülmesi	Pamuk çırçırılama faaliyetleri desteklenmeyecektir.	
13.2	Dokuma	Dokuma		
13.3	Tekstil ürünlerinin bitirilmesi	Tekstil elyafının, ipliklerinin, kumaşlarının ve giyim eşyaları da dahil tekstil maddelerinin ağartılması ve boyanması, tekstil ürünlerinin ve giyim eşyaları da dahil tekstil maddelerinin kaplanması, kurutulması, buharlanması, daraltılması, yamalanması, sanforlanması, merserize edilmesi, kotların ağartılması, tekstiller üzerine pliseve benzer işler yapılması, satın alınan giysilerin su geçirmez hale getirilmesi, kaplanması veya emprenye edilmesi.		

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

13.9	Diğer tekstil ürünlerinin imalatı	<p>Örgü (triko) veya tığ işi (kroşe) kumaşların imalatı Tamamlanmış tekstil ürünlerinin imalatı (örülmüş veya tığ işi kumaşlar da dahil herhangi tekstil maddesinden yapılmış eşyaların imalatı:</p> <ul style="list-style-type: none"> • seyahat örtüleri de dahil battaniyeler, • yatak, masa, tuvalet veya mutfak havlusu, • yorgan, çarşaf, minder, puf, yastık, uyku tulumu vb. <p>- konfeksiyon mefruşat (döşeme) maddelerinin imalatı:</p> <ul style="list-style-type: none"> • perdeler, saçaklar, çekme perdeler, yatak örtüleri, mobilya veya makine örtüleri vb., • bez astarlı muşambalar, tenteler, çadırlar, kamp malzemeleri, yelkenler, güneşlikler, araba kılıfları, makineler veya mobilyaları örtmede kullanılan örtüler vb., • bayraklar, sancaklar, flamalar vb., • toz bezleri, bulaşık bezleri ve benzer maddeler, cankurtaran yelekleri, paraşütler vb. <p>Ayrıca bu sınıf aşağıdakileri de kapsamaktadır;</p> <ul style="list-style-type: none"> - elektrikli battaniyelerin tekstil kısımlarının imalatı, - elle dokunan resim dokumalı duvar örtüsü imalatı,) <p>Halı ve kilim imalatı, Halat, urgan, kınnap ve ağ imalatı Dokusuz kumaşların ve dokusuz kumaştan yapılan ürünlerin imalatı, giyim eşyası hariç Diğer teknik ve endüstriyel tekstillerin imalatı Başka yerde sınıflandırılmamış diğer tekstillerin imalatı</p>		
C 14	Giyim Eşyalarının İmalatı			
14.1	Kürk hariç, giyim eşyası imalatı	<p>Deri giyim eşyası imalatı İş giysisi imalatı Diğer dış giyim eşyaları imalatı İç giyim eşyası imalatı Diğer giyim eşyalarının ve giysi aksesuarlarının imalatı</p>		

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

14.3	Örme (trikotaj) ve tığ işi (kroşe) ürünlerin imalatı	Örme (trikotaj) ve tığ işi (kroşe) çorap imalatı Örme (trikotaj) ve tığ işi (kroşe) diğer giyim eşyası imalatı		
C 15	Deri ve İlgili Ürünlerin İmalatı			
15.1	Derinin tabaklanması ve işlenmesi; bavul, el çantası, saraçlık ve koşum takımı imalatı	Sadece bavul, el çantası ve benzerleri ile saraçlık ve koşum takımı imalatı desteklenecektir.	Derinin tabaklanması ve işlenmesi, kürkün işlenmesi ve boyanması desteklenmeyecektir.	
15.2	Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı	Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı		
C 16	Ağaç ve Ağaç Ürünleri İmalatı; Saz, Saman ve Benzeri Malzemelerden Örülerek Yapılan Eşyaların İmalatı			
16.2	Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı	Ahşap kaplama paneli ve ağaç esaslı panel imalatı Birleştirilmiş parke yer döşemelerinin imalatı Diğer bina doğramacılığı ve marangozluk ürünlerinin imalatı Ahşap konteynır imalatı		
C 17	Kağıt ve Kağıt Ürünlerinin İmalatı			
17.2	Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı	Oluklu kağıt ve mukavva imalatı ile kağıt ve mukavvadan yapılan muhafazaların imalatı, Kağıttan yapılan ev eşyası, sıhhi malzemeler ve tuvalet malzemeleri imalatı, Kağıt kırtasiye ürünleri imalatı, duvar kağıdı imalatı, Kağıt ve mukavvadan diğer ürünlerin imalatı		
C 20	Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı			

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

20.1	Temel kimyasal maddelerin, kimyasal gübre ve azot bileşikleri, birincil formda plastik ve sentetik kauçuk imalatı	Sanayi gazları imalatı Boya maddeleri ve pigment imalatı Diğer inorganik temel kimyasal maddelerin imalatı Diğer organik temel kimyasalların imalatı Kimyasal gübre ve azot bileşiklerinin imalatı Birincil formda plastik hammaddelerin imalatı Birincil formda sentetik kauçuk imalatı		
20.2	Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı	Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı		
20.3	Boya, vernik ve benzeri kaplayıcı maddeler ile matbaa mürekkebi ve macun imalatı	Boyalar, vernikler, mineler (emaye) veya lakların imalatı, hazır pigmentlerin, şeffaf veya renkli boyaların imalatı, cam haline getirilebilir mineler, şeffaf sırlar ve benzeri karışımların imalatı, macun imalatı, kalafat macunları ve benzeri ateşe dayanıklı olmayan dolgu veya yüzey hazırlama müstahzarları imalatı, organik kompozit solventler (çözücüler) ve tinerlerin (incelticilerin) imalatı, hazır boya ya da cila temizleyicileri ve çıkarıcıları imalatı, matbaa mürekkebi imalatı.		
20.4	Sabun ve deterjan, temizlik ve parlaticı maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri imalatı	Sabun ve deterjan ile temizlik ve parlaticı maddeler imalatı, Parfümlerin, kozmetiklerin ve kişisel bakım ürünlerinin imalatı		
20.5	Diğer kimyasal ürünlerin imalatı	Tutkal imalatı, uçucu yağların imalatı ve diğer kimyasal ürünlerin imalatı	Patlayıcı madde imalatı desteklenmeyecektir.	

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

C 21	Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı			
21.2	Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı	Yapışkanlı bandajlar, katkütler ve benzeri tıbbi malzemelerin üretimi (steril cerrahi katgütler, eczacılık maddeleri ile birlikte kullanılan tamponlar, hidrofıl pamuk, gazlı bez, sargı bezi vb.)		
C 22	Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı			
22.1	Kauçuk ürünlerin imalatı	İç ve dış lastik imalatı; lastiğe sırt geçirilmesi ve yeniden işlenmesi ve diğer kauçuk ürünleri imalatı		
22.2	Plastik ürünlerin imalatı	Plastik tabaka, levha, tüp ve profil imalatı Plastik torba, çanta, poşet, çuval, kutu, damacana, şişe, makara vb. paketleme malzemelerinin imalatı Plastik inşaat malzemesi imalatı Diğer plastik ürünlerin imalatı		
C 23	Metalik Olmayan Mineral Ürünleri İmalatı			
23.1	Cam ve cam ürünleri imalatı	Düz cam imalatı Düz camın şekillendirilmesi ve işlenmesi Çukur cam imalatı Cam elyafı imalatı Diğer camların imalatı ve işlenmesi (teknik amaçlı cam eşyalar dahil)		
23.3	Kilden inşaat malzemeleri imalatı	Sadece seramik karo ve fayans imalatı desteklenecektir.	Seramik karo ve fayans imalatı dışındaki faaliyetler desteklenmeyecektir.	

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

23.4	Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı	Seramik ev ve süs eşyaları imalatı Seramik sıhhi ürünlerin imalatı Seramik yalıtkanların (izolatörlerin) ve yalıtkan bağlantı parçalarının imalatı Diğer teknik seramik ürünlerin imalatı Başka yerde sınıflandırılmamış diğer seramik ürünlerin imalatı		
23.6	Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı	İnşaat amaçlı alçı ürünlerin imalatı, lif ve çimento karışımı ürünlerin imalatı Beton, alçı ve çimentodan yapılmış diğer ürünlerin imalatı	Hazır beton imalatı desteklenmeyecektir.	
23.7	Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi	Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi	Taş ve mermer ocağında yapılan faaliyetler desteklenmeyecektir.	
C 24	Ana Metal Sanayi			
24.1	Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı	Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı		
24.2	Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı	Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı		
24.3	Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı	Barların soğuk çekilmesi Dar şeritlerin soğuk haddelenmesi Soğuk şekillendirme veya katlama Tellerin soğuk çekilmesi		
24.4	Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı	Değerli metal üretimi Alüminyum üretimi Kurşun, çinko ve kalay üretimi Bakır üretimi Demir dışı diğer metallerin üretimi		

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

24.5	Metal döküm sanayi	Demir döküm, çelik dökümü, Hafif metallerin dökümü Diğer demir dışı metallerin dökümü		
C 25	Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı			
25.1	Metal yapı malzemeleri imalatı	Metal yapı ve yapı parçaları imalatı Metalden kapı ve pencere imalatı		
25.2	Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı	Merkezi ısıtma radyatörleri ve sıcak su kazanları imalatı, Metalden diğer tank, rezervuar ve konteynirler imalatı		
25.3	Buhar jeneratörü imalatı, merkezi ısıtma sıcak su kazanları (boylerleri) hariç	Buhar jeneratörü imalatı, merkezi ısıtma sıcak su kazanları imalatı		
25.5	Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi	Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi		
25.6	Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme	Metallerin işlenmesi ve kaplanması Metallerin makinede işlenmesi ve şekil verilmesi		
25.7	Çatal-bıçak takımı ve diğer kesici aletler ile el aletleri ve genel hırdavat malzemeleri imalatı	Çatal-bıçak takımları ve diğer kesici aletlerin imalatı Kilit ve menteşe imalatı El aletleri, takım tezgahı uçları, testere ağızları vb. imalatı		
25.9	Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı	Çelik varil ve benzer muhafazaların imalatı Metalden hafif paketleme malzemeleri imalatı Tel ürünleri, zincir ve yayların imalatı Bağlantı malzemelerinin ve vida makinesi ürünlerinin imalatı Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı		

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

C 27	Elektrikli Teçhizat İmalatı			
27.1	Elektrik motoru, jeneratör, transformatör ile elektrik dağıtım ve kontrol cihazlarının imalatı	Elektrik motorlarının, jeneratörlerin ve transformatörlerin imalatı Elektrik dağıtım ve kontrol cihazları imalatı		
27.2	Akümülatör ve pil imalatı	Akümülatör ve pil imalatı		
27.3	Kablolamada kullanılan teller ve kablolar ile gereçlerin imalatı	Fiber optik kabloların imalatı Diğer elektronik ve elektrik telleri ve kablolarının imalatı Kablolamada kullanılan gereçlerin imalatı		
27.4	Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı	Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı		
27.5	Ev aletleri imalatı	Elektrikli ev aletlerinin imalatı Elektriksiz ev aletlerinin imalatı		
27.9	Diğer elektrikli ekipmanların imalatı	Diğer elektrikli ekipmanların imalatı		
C 28	Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı			
28.1	Genel amaçlı makinelerin imalatı	Motor ve türbin imalatı (hava taşıtı, motorlu taşıt ve motosiklet motorları hariç) Akışkan gücü ile çalışan ekipmanların imalatı Diğer pompaların ve kompresörlerin imalatı Diğer musluk ve valf/vana imalatı Rulman, dişli/dişli takımı, şanzıman ve tahrik elemanlarının imalatı		

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

28.2	Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı	Fırın, ocak (sanayi ocakları) ve brülör (ocak ateşleyicileri) imalatı Kaldırma ve taşıma ekipmanları imalatı Büro makineleri ve ekipmanları imalatı Motorlu veya pnömatik (hava basınçlı) el aletlerinin imalatı Soğutma ve havalandırma donanımlarının imalatı, evde kullanılanlar hariç Diğer genel amaçlı makinelerin imalatı		
28.3	Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı	Tarım ve ormancılıkta kullanılan traktörlerin imalatı, yaya kontrollü traktör imalatı, biçici makinelerin imalatı, tarımsal amaçlı kendinden yüklemeli veya kendinden boşaltmalı römorklar veya yarı römork imalatı, toprağın hazırlanması, ekilmesi veya gübrenmesi için tarımsal makinelerin imalatı	Motorsuz tarımsal el aletleri imalatı desteklenmeyecektir.	
28.4	Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imalatı	Metal işleme makinelerinin imalatıDiğer takım tezgahlarının imalatı(Metal işleyen takım tezgahlarının imalatı, tornalama, delme, öğütme, planyalama vb. için takım tezgahı imalatı, ahşap, kemik, taş, sert kauçuk (ebonit), sert plastik, soğuk cam vb. işlemek için takım tezgahlarının imalatı, damga ya da pres makineleri imalatı, metal işlemede kullanılan makinelerin vb. imalatı, elektriksiz kaplama tezgahlarının imalatı ve diğer makinelerin imalatı)		

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

28.9	Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı	Metalürji makineleri imalatı Maden, taş ocağı ve inşaat makineleri imalatı Gıda, içecek ve tütün işleme makineleri imalatı Tekstil, giyim eşyası ve deri üretiminde kullanılan makinelerin imalatı Kağıt ve mukavva üretiminde kullanılan makinelerin imalatı Plastik ve kauçuk makinelerinin imalatı Başka yerde sınıflandırılmamış diğer özel amaçlı makinelerin imalatı Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı		
C 29	Motorlu Kara Taşıtı, Treyler (Römork) ve Yarı Treyler (Yarı Römork) İmalatı			
29.1	Motorlu kara taşıtlarının imalatı	Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı		
29.2	Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı	Karoser (kaporta) imalatı (motorlu kara taşıtları için kabin imalatı da dahil), her çeşit motorlu araç, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) donatımı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı: tankerler, ayrılabilir treylerler (römork) vb.		
29.3	Motorlu kara taşıtları için parça ve aksesuar imalatı	Motorlu kara taşıtları için elektrik ve elektronik donanımların imalatı, motorlu kara taşıtları için diğer parça ve aksesuarların imalatı		
C 31	Mobilya İmalatı			
31.0	Mobilya imalatı	Büro ve mağaza mobilyaları imalatı Mutfak mobilyalarının imalatı		

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

		Yatak imalatı Diğer mobilyaların imalatı		
I 55	Konaklama			
55.1	Oteller ve benzeri konaklama yerleri	3 yıldız ve altı oteller ile diğer konaklama tesisleri ve belediye belgeli tesisler desteklenecektir.	4 yıldız ve üzeri oteller ve konaklama tesisleri desteklenmeyecektir.	
		Kentsel sit alanları içinde bulunan tescilli taşınmazların butik otel veya özel konaklama tesisi olarak otele dönüştürülmesi.	Tescilli olmayan yapılar bu kapsamda değerlendirilmeyecektir.	
NACE Kodu	Sektör	Desteklenecek Konular	Desteklenmeyecek Konular	Açıklama
62	Bilgisayar programlama, danışmanlık ve ilgili faaliyetler			
62.0	Bilgisayar programlama, danışmanlık ve ilgili faaliyetler			
62.01	Bilgisayar programlama faaliyetleri	<p>Bu sınıf, yazılımların yazılması, modifiye edilmesi, test edilmesi ve desteklenmesi faaliyetlerini kapsamaktadır. Kullanıcıların talimatları doğrultusunda programların yazılması da burada kapsamaktadır. Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır;</p> <p>- aşağıdakileri oluşturmak ve yürütmek için gerekli yapı ve içeriğin tasarlanması ve gerekli bilgisayar kodlarının yazılması;</p> <ul style="list-style-type: none"> • sistem yazılımları (güncellemeler ve yamalar dahil), • yazılım uygulamaları (güncellemeler ve yamalar dahil), • veritabanları,		

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

		<ul style="list-style-type: none"> • web sayfaları, - yazılımların müşterilerin isteğine göre uyarlanması, örneğin; müşterinin bilgi sistemi içerisinde uygulamanın işlevsel olabilmesi için bu mevcut uygulamanın amaca göre değiştirilmesi ve yapılandırılması		
62.03	Bilgisayar tesisleri yönetim faaliyetleri	Bu sınıf, müşterilerin bilgisayar sistemlerine ve/veya veri işleme tesislerine yerinde yönetim sağlanmasını ve bunların işletilmesinin yanı sıra ilgili destek hizmetlerini kapsamaktadır.		
63	Bilgi hizmet faaliyetleri	Bu bölüm, temel olarak bilgi sağlayan diğer faaliyetler de dahil, web arama portallarının faaliyetleri, veri işleme ve barındırma faaliyetlerini kapsamaktadır.		
63.1	Veri işleme, barındırma ve ilgili faaliyetler; web portalları	Bu grup, internet için arama araçlarının ve diğer portalların sağlanması da dahil, barındırma, veri işleme hizmetleri ve ilgili faaliyetler için altyapının sağlanmasını.		
63.11	Veri işleme, barındırma ve ilgili faaliyetler	Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır; <ul style="list-style-type: none"> - barındırma, veri işleme hizmetleri ve ilgili faaliyetler için altyapının sağlanması, - özelleştirilmiş barındırma faaliyetleri, örneğin;<ul style="list-style-type: none"> • web barındırma, • veri akış hizmetleri, • uygulama barındırma, - uygulama hizmeti sağlama, - müşterilere ana bilgisayarın kısa süreli kiralanması - veri işleme faaliyetleri:		

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

		<ul style="list-style-type: none"> • müşteriler tarafından temin edilen verilerin tümüyle işlenmesi, • müşteriler tarafından temin edilen verilerden özel raporların elde edilmesi, - veri giriş hizmetlerinin sağlanması.		
63.12	Web portalları	<p>Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır;</p> <ul style="list-style-type: none"> - kolaylıkla araştırılabilir bir formatta internet adresleri ve içeriklerin kapsamlı veri tabanlarının oluşturulması ve muhafaza edilmesi için bir arama motoru kullanan web sitelerinin işletilmesini kapsamaktadır - periyodik olarak güncellenmiş içerik sağlayan medya siteleri gibi internet portalı olarak çalışan diğer web sitelerinin işletimini de kapsamaktadır.		

EK 3: TRC2 BÖLGESİNDEKİ DİĞER KURUMLARIN DESTEKLERİ

1. KOSGEB DESTEKLERİ

1.1. KOBİ Proje Destek Programı

Programın Amacı ve Gerekçesi

- ☞ İşletmelere özgü sorunların işletmeler tarafından projelendirildiği ve projelendirilen maliyetlerin desteklenebildiği bir programa ihtiyaç duyulması,
- ☞ KOBİ'lerde proje kültürü ve bilincinin oluşturulması,
- ☞ İşletmelerin proje yapabilme kapasitelerinin geliştirilmesi, Esnek destekleme sistemine ihtiyaç duyulması,

Program Süresi	: 3 yıl
Proje Süresi	: 6-24 ay (+12ay)
Destek Üst Limiti	: 150.000 TL
Destek Oranı	: 1. ve 2. Bölge için % 50; 3. 4. 5. ve 6. Bölge için % 60

Desteklenecek Proje Konuları

Bu program kapsamında desteklenecek proje giderlerine Kurul karar verir. Ancak, arsa, bina, inşaat, tadilat, tefrişat ve benzeri, taşıt aracı, vergi, resim ve harçlar, sosyal güvenlik primleri, haberleşme giderleri, proje ile ilgili olmayan personel giderleri, enerji ve su giderleri, kira giderleri, finansman giderleri, proje ile ilişkilendirilmemiş diğer maliyetler desteklenmez.

Desteklenecek Proje Giderleri

- ☞ Bu program kapsamında desteklenecek proje giderlerine Kurul karar verir. Ancak, arsa, bina, inşaat, tadilat, tefrişat ve benzeri, taşıt aracı, vergi, resim ve harçlar, sosyal güvenlik primleri, haberleşme giderleri, proje ile ilgili olmayan personel giderleri, enerji ve su giderleri, kira giderleri, finansman giderleri, proje ile ilişkilendirilmemiş diğer maliyetler desteklenmez.
- ☞ Proje kapsamında desteklenmesi uygun görülen gider gruplarının toplamı Kurul tarafından belirlenir ve sabitlenir. Her bir proje gider grubunun desteklemeye esas tutarı; makine-teçhizat, hammadde, malzeme için, sabitlenen toplam tutarın % 10'unu ve personel, yazılım ve hizmet/diğer gider gruplarının her biri için % 40'ını geçmeyecek şekilde belirlenir. Proje bütçe gerçekleşmesindeki değişiklikler bu tutarları değiştirmez.

1.2. Tematik Proje Destek Programı

Programın Amacı ve Gerekçesi

- ☞ KOBİ'lerin kendi işletmelerini geliştirmeleri ve Meslek Kuruluşları tarafından küçük ve orta ölçekli işletmelerin geliştirilmesi amacıyla daha fazla proje hazırlamalarının teşvik edilmesi,
- ☞ Makro strateji dokümanlarında işaret edilen öncelikler dikkate alınarak belirlenen tematik alanlarda bölgesel ve sektörel ihtiyaçların karşılanması,
- ☞ KOBİ'lerin uluslararası mevzuat ve önceliklere uyumunun sağlanması.

Tablo 12-Tematik Proje Destek Programı Destek Unsurları

	Çağrı Esaslı Tematik Program	Meslek Kuruluşu Proje Destek Programı
Başvuru Yapabilecekler	KOBİ'ler ve Meslek Kuruluşları	Meslek Kuruluşları
Program Süresi	Proje Teklif Çağrısında Belirlenir	36 Ay
Proje Süresi		24 Ay (+12 Ay)
Destek Oranı		1. ve 2. Bölgede % 50 3., 4., 5. ve 6. Bölgede % 60
Destek Türü		Geri Ödemesiz
Destek Üst Limiti		150.000 TL

Çağrı Esaslı Tematik Program Desteklenecek Proje Giderleri

- ☞ Personel net ücretleri ve seyahat giderleri,
- ☞ Yeni Makine-ekipman, yazılım ve donanım alımı veya kiralanması giderleri,

- ☞ Sarf malzemesi giderleri,
- ☞ Hizmet alım giderleri,
- ☞ Genel idari giderler.

Meslek Kuruluşu Proje Destek Programı Desteklenecek Proje Giderleri

Kurul tarafından uygun bulunan ve aşağıda belirtilenler *dışında kalan* giderler destek kapsamındadır:

Bina inşaat yapımı, tadilatı, gayrimenkul alımı, makine-teçhizat, tefrişat, taşıt aracı, vergi, resim ve harçlar, sosyal güvenlik primleri, haberleşme giderleri, finansman giderleri, proje ile ilgili olmayan personel giderleri, enerji, su, kira giderleri, proje ortaklarından alınan danışmanlık ve hizmet alımı giderleri ve proje ile ilişkilendirilmemiş maliyetler.

1.3. İşbirliği – Güç birliği Destek Programı

Programın Amacı ve Gerekçesi

KOBİ'lerin işbirliği-güçbirliği anlayışıyla bir araya gelerek; ortak tedarik, ortak tasarım, ortak pazarlama, ortak laboratuvar, ortak imalat, ortak hizmet sunumu ve benzeri konular ile Orta-Yüksek ve Yüksek Teknoloji alanlarında hazırlayacakları ortak imalata yönelik işbirliği-güçbirliği projelerinin desteklenmesi amaçlanmaktadır.

İşbirliği-Güç birliği Ortaklık Modelleri

- ☞ Proje ortağı işletmeler mevcudiyetlerini koruyarak kurulacak işletici kuruluşa ortak olmaları gerekmektedir,
- ☞ Proje ortağı işletmelerin bir kısmı ya da tamamı kendilerini feshederek kurulacak işletici kuruluşa dâhil olmaları gerekmektedir,

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

☞ Proje ortağı işletmelerin bir kısmı kendilerini feshederek ortaklardan birinin bünyesinde birleşmesi gerekmektedir.

Ayrıca, proje başvurusunda, işbirliği-güçbirliği amacı ile en az 5 (beş) işletmenin bir araya gelmesi şartı aranır. Projenin, Orta-Yüksek ve Yüksek Teknoloji alanlarında gerçekleştirilecek olması durumunda ise en az 3 (üç) işletmenin bir araya gelmesi yeterlidir.

Desteklenecek Proje Konuları

- ☞ Hammadde, ara mamul, mamul, lojistik ve diğer hizmetleri daha hızlı ve ucuz temin edebilmeleri amacıyla ortak tedarik,
- ☞ Üretim ve hizmet kapasitelerini, çeşitlerini, verimliliğini ve kalitelerini artırmak amacıyla ortak imalat ve hizmet sunumu,
- ☞ Ürün ve hizmet kalitelerini yükseltmek, ulusal ve uluslararası pazar paylarını artırmak, marka imajı oluşturmak, uluslararası pazarın ihtiyaçlarına cevap vermeleri amacıyla ortak pazarlama,
- ☞ Ürün ve hizmet standartlarını geliştirmeleri amacıyla ortak laboratuvar,
- ☞ Müşteri istekleri ve pazarın talebi doğrultusunda ürün ve hizmet geliştirmeleri, ürettikleri ürün ve hizmetleri yeni pazarlara sunmaları amacıyla ortak tasarım,

ve benzeri alanlarda ortak sorunlara ortak çözümler getiren, maliyet düşürücü ve rekabet avantajı sağlayıcı nitelikteki projeler ile Orta-Yüksek ve Yüksek Teknoloji Alanlarında ortak imalata yönelik gerçekleştirilecek İşbirliği-Güçbirliği Projeleri işletici kuruluş marifetiyle desteklenir.

Tablo 13-Program ve Proje Limitleri

Proje Süresi	6-24 ay (+ 12 ay)
--------------	-------------------

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

Destek Üst Limiti	1.000.000 TL 300.000 TL (Geri Ödemesiz), 700.000 TL (Geri Ödemeli) Orta-Yüksek ve Yüksek Teknoloji Alanlarındaki Ortak İmalata Yönelik Projeler İçin: 1.500.000 TL 300.000 TL (Geri Ödemesiz), 1.200.000 TL (Geri Ödemeli)
Proje Destek Oranı	1. Bölgede %50* 2., 3. ve 4. Bölgelerde %60* 5. ve 6. Bölgelerde %70*

(* Projeye konu satın alınacak makine ve teçhizatın; Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca 13/09/2014 tarih ve 29118 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan SGM 2014/35 sayılı Yerli Malı Tebliği'ne uygun olarak alınmış yerli malı belgesi ile tefrik edilmesi durumunda, bu destek oranlarına % 15 (onbeş) ilave edilir.

1.4. Ar-Ge, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı

Programın Amacı ve Gerekçesi

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

Ar-Ge ve İnovasyon Programının kapsamı; bilim ve teknolojiye dayalı yeni fikir ve buluşlara sahip küçük ve orta ölçekli işletmeler ile girişimcilerin geliştirilmesi, yeni ürün, yeni süreç, bilgi ve/veya hizmet üretilmesi konularında yürütülen projelerin KOSGEB tarafından desteklenmesidir. Bilim ve teknolojiye dayalı yeni fikir ve buluşlara sahip KOBİ ve girişimcilerin geliştirilmesi,

Endüstriyel Uygulama Programı kapsamı; yeni bir ürün/hizmetin; üretilmesi, kalitesinin artırılması, maliyet düşürücü nitelikte yeni tekniklerin uygulamaya alınması, ürün veya süreçlerinin pazara uygun biçimde ticarileştirilmesi amacıyla hazırlanan projelerin KOSGEB tarafından desteklenmesidir.

Proje Süresi

- ☞ Ar-Ge ve İnovasyon Programı için en az 12 (on iki), en çok 24 (yirmi dört) ay,
- ☞ Endüstriyel Uygulama Programı için en çok 18 (on sekiz) ay,
- ☞ Her iki program için de Kurul kararı ile 12 (on iki) aya kadar ek süre verilebilir.

Tablo 14- Ar-Ge, İnovasyon Ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı ve Proje Limitleri

AR-GE, İNOVASYON VE ENDÜSTRİYEL UYGULAMA DESTEK PROGRAMI	Destek Üst Limiti (TL)	Destek Oranı (%)
Ar-Ge ve İnovasyon Programı		
İşlik Desteği	İşliklerden bedel alınmaz	
Kira Desteği	30.000 (Teknopark içi)	75
	24.000 (Teknopark Dışı)	
Makine-Teçhizat, Donanım, Hammadde, Yazılım ve Hizmet Alımı Giderleri Desteği	150.000	75*

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

Makine-Teçhizat, Donanım, Hammadde, Yazılım ve Hizmet Alımı Giderleri Desteği (Geri Ödemeli)	300.000	75*	
Personel Gideri Desteği	150.000	75	
Başlangıç Sermayesi Desteği	20.000	100	
Proje Geliştirme Desteği	Proje Danışmanlık Desteği	25.000	75
	Eğitim Desteği	10.000	
	Sınai ve Fikri Mülkiyet Hakları Desteği	20.000	
	Proje Tanıtım Desteği	5.000	
	Yurtiçi – Yurtdışı Kongre /Konferans/ Fuar Ziyareti/ Teknolojik İşbirliği Ziyareti Desteği	15.000	
	Test, Analiz, Belgelendirme Desteği	25.000	
Endüstriyel Uygulama Programı			
Kira Desteği	18.000	75	
Makine-Teçhizat, Donanım, Sarf Malzemesi, Yazılım ve Tasarım Giderleri Desteği	150.000	75*	
Makine-Teçhizat, Donanım, Sarf Malzemesi, Yazılım ve Tasarım Gid. Desteği (Geri Ödemeli)	500.000	75*	
Personel Gideri Desteği	150.000	75	

* Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca 13/09/2014 tarih ve 29118 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan SGM 2014/35 sayılı Yerli Malı Tebliği’ne uygun olarak alınmış yerli malı belgesi ile tefrik edilmesi durumunda, destek oranlarına % 15 (onbeş) ilave edilir.

1.5. Girişimcilik Destek Programı

Programın Amacı

- ☛ Girişimciliğin desteklenmesi

- ☞ Girişimciliğin yaygınlaştırılması
- ☞ Başarılı işletmelerin kurulması

Girişimcilik Destek Programı 3 alt programdan oluşur:

Bu program,

- ☞ Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi,
- ☞ Yeni Girişimci Desteği,
- ☞ İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM) Desteği
- ☞ İş Planı Ödülünden oluşur.

a) Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi

Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri, ülkede girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması ve başarılı işletmelerin kurulması genel hedefine uygun olarak; girişimcilerin iş kurma ve yürütme konularında bilgi ve beceri sahibi olmaları, bu süreçte kendi rol ve sorumluluklarının farkına varmaları ve kendi iş fikirlerine yönelik iş planı hazırlayabilecek bilgi ve deneyim kazanmaları amacıyla düzenlenir.

Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri;

- ☞ KOSGEB birimleri tarafından düzenlenen,
- ☞ Ulusal veya uluslararası projeler kapsamında, KOSGEB tarafından yürütülen,
- ☞ KOSGEB ile işbirliği içerisinde çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenen eğitimler,

☞ Üniversiteler tarafından örgün eğitim kapsamında verilen girişimcilik dersleri'dir.

Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri, en az 32 saat süren, genel katılıma açık ve ücretsiz eğitimlerdir.

b) Yeni Girişimci Desteği

Destekten Kimler Yararlanabilir?

Bu destekten Uygulamalı Girişimcilik Eğitimini tamamlayan ya da İŞGEM'de yer alacak Girişimciler yararlanabilir.

Girişimcinin başvuru tarihi itibarıyla son 1 (bir) yıl içerisinde aynı faaliyet konusunda (Güncel NACE-Ekonomik Faaliyet Sınıflamasında yer alan 4'lü koda göre) şahıs işletmesinin bulunmaması gerekmektedir. Ayrıca Girişimcinin tüzel kişi statüsünde kurulmuş herhangi bir işletmede %50'den fazla ortaklığının olmaması gerekmektedir.

Girişimcinin kuracağı işletme, Türk Ticaret Kanunu'nda tanımlı gerçek veya tüzel kişi statüsünde olmalıdır.

Girişimcinin destek sürecinde; başka bir işletme/kurum/kuruluşta SGK hükümlerine tabi olarak çalışmaması gerekmektedir. Ancak İnkübatör'lerde yer alacak öğretim elemanları için bu şart aranmaz.

Tablo 15- Destek Unsurları

Destek Unsuru		Üst Limiti (TL)	Destek Oranı (%) (1. ve 2.bölge)	Destek oranı (%) (3., 4., 5. ve 6. Bölge)
İşletme Kuruluş Desteği	Geri Ödemesiz	2.000	-	-
Kuruluş Dönemi Makine, Teçhizat, Ofis Donanım ve Yazılım Desteği		18.000	60	70
İşletme Giderleri Desteği		30.000	(Kadın Girişimci, Gazi, Birinci derecede şehit yakını veya Engelli)	(Kadın Girişimci, Gazi, Birinci derecede şehit yakını veya Engelli)
Geri Ödemesiz Destekler Toplamı		50.000		

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

Sabit Yatırım Desteği	Geri Ödemeli	100.000	Girişimciye %80 uygulanır.)	Girişimciye %90 uygulanır.)
-----------------------	--------------	---------	-----------------------------	-----------------------------

(1) İşletme kuruluş giderleri için geri ödemesiz olarak 2.000 (iki bin) TL destek sağlanır.

(2) Kuruluş Dönemi Makine, Teçhizat, Ofis Donanım ve Yazılım Desteği kapsamında, işletmenin kuruluş tarihinden itibaren 24 (yirmi dört) ay içinde satın alınan/alınacak makine, teçhizat, yazılım ve ofis donanımları için geri ödemesiz olarak üst limiti 18.000 (on sekiz bin) TL destek sağlanır.

(3) İşletme Giderleri Desteği kapsamında, işletme kuruluş tarihinden itibaren 24 (yirmi dört) ay içinde gerçekleşen işyeri kirası ve personel net ücretlerine yönelik olarak, aylık azami 5.000(beş bin) TL ve toplamda geri ödemesiz olarak 30.000 (otuz bin) TL destek sağlanır.

(4) Kuruluş Dönemi Makine, Teçhizat, Yazılım ve Ofis Donanım Desteği ile İşletme Giderleri Desteği üst limitleri; bu destek unsurları için belirlenen üst limitlerin toplamını aşmamak üzere ihtiyaç duyulması halinde Kurul Kararı ile % 50 (elli)'ye kadar arttırılabilir. Bu durumda Kuruluş Dönemi Makine, Teçhizat, Yazılım ve Ofis Donanım Desteğinin üst limiti 27.000 (yirmi yedi bin) TL, İşletme Giderleri Desteği üst limiti 45.000 (kırk beş bin) TL ve her iki desteğin üst limitleri toplamı ise 48.000 (kırk sekiz bin) TL'yi geçemez.

(5) Sabit Yatırım Desteği kapsamında, işletme kuruluş tarihinden itibaren 24 (yirmi dört) ay içinde satın alınacak makine, teçhizat ve yazılım için teminat karşılığı geri ödemeli olarak 100.000 (yüz bin) TL destek sağlanır.

c) İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM) Desteği

KOBİ'lere işletme geliştirme koçluğu, destek ağlarına ulaşım, finans kaynaklarına erişim imkânı, uygun koşullarda iş yeri mekânı, ortak ofis ekipmanı ve ofis hizmetleri sunmak amacıyla kurulacak bir İŞGEM'in, kuruluş ve işletme giderlerine destek sağlanmaktadır.

Desteğe Kimler Başvurabilir?

- Belediyeler,
- Yüksek Öğretim Kurumları,
- Özel İdareler,
- Meslek Kuruluşları,

- İnkübatörler.

İŞGEM Kuruluş Desteği süresi en fazla 18 ay, İŞGEM İşletme Desteği süresi en fazla 36 ay'dır.

Tablo 16- Destek Unsurları, Oranı, Süresi ve Üst Limiti

DESTEK UNSURU		ÜST LİMİTİ (TL)	DESTEK ORANI (%) (1. ve 2. Bölge)	DESTEK ORANI (%) (3., 4., 5. ve 6. Bölge)
İŞGEM Kuruluş Desteği	Geri Ödemesiz	650.000	60	70
- Bina Tadilatı		500.000		
- Mobilya Donanım		100.000		
- Personel Gideri		50.000		
İŞGEM İşletme Desteği		200.000	60	70
- Personel		100.000		
- Eğitim, Danışmanlık		50.000		
-Küçük Tadilat		20.000		
İŞGEM tanıtım /organizasyon giderleri, işbirliği ağlarına erişim giderleri için		30.000		

İŞGEM Kuruluş Desteği

1. Bina tadilatı için 500.000 (beş yüz bin) TL,
2. Ofisler ve ortak kullanım alanları için gerekli olan mobilyalar ve donanım (bilgisayar altyapısı dâhil) alımı için toplam 100.000 (yüz bin) TL,
3. c) Personel net ücreti (asgari geçim indirimi, ikramiye, prim vb. ek ödemeler hariç), kişi başına 3.000(beş bin)TL'yi geçmemek üzere en fazla 3(üç) personel için, toplam 50.000 (elli bin) TL olmak üzere, geri ödemesiz destek üst limiti 650.000 (altı yüz elli bin) TL'dir.

İŞGEM İşletme Desteği

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

- a) Personel net ücreti (asgari geçim indirimi, ikramiye, prim vb. ek ödemeler hariç), kişi başına 3.000 (üç bin) TL'yi geçmemek üzere en fazla 5 (beş) personel için, toplam 100.000 (yüz bin) TL
- b) İŞGEM işletmelerine yönelik toplu eğitim/danışmanlık faaliyetleri için 50.000 (elli bin) TL,
- c) İŞGEM Binası küçük tadilat işleri için 20.000 (yirmi bin) TL,
- ç) İŞGEM tanıtım/organizasyon giderleri, işbirliği ağlarına erişim giderleri için 30.000 (otuz bin) TL, olmak üzere geri ödemesiz destek üst limiti 200.000 (iki yüz bin) TL'dir.

Destekten Yararlanma Koşulu ve Başvuru

İŞGEM kuruluş ve işletme desteği için KOSGEB Müdürlüğü'ne iş planı ve ilgili belgeler ile birlikte başvuru yapılması esastır. Destekten yararlanmak isteyen işletici kuruluş, www.kosgeb.gov.tr adresindeki KOSGEB Veri Tabanına kayıt olur

d) İŞ PLANI ÖDÜLÜ

Yüksek Öğretim Kurumları tarafından örgün eğitim kapsamında verilen "Girişimcilik" dersini alan öğrenciler arasında İş Planı Ödülü Yarışması düzenlenir.

İş Planı Ödülünden yararlanmak isteyen üniversite KOSGEB'e başvurur.

İş planları ilk üç dereceye girmiş olan öğrencilere, en fazla 24 ay içinde işini kurmuş olmaları kaydı ile;

- Birinciye 15.000 TL,
- İkinciye 10.000 TL,
- Üçüncüye 5.000 TL ödül verilir.

1.6. Genel Destek Programı

Programın Amacı ve Gerekçesi

- ☞ Proje hazırlama kapasitesi düşük KOBİ'ler ile KOSGEB hedef kitlesine yeni dahil olmuş sektörlerdeki KOBİ'lerin de mevcut KOSGEB desteklerinden faydalanması,
- ☞ KOBİ'lerin kaliteli ve verimli mal/hizmet üretmelerinin sağlanması,
- ☞ Mevcut KOSGEB desteklerinin revize edilerek daha fazla KOBİ'nin bu desteklerden yaygın şekilde faydalanması,
- ☞ KOBİ'lerin rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek amacıyla genel işletme geliştirme faaliyetlerinin teşvik edilmesi,
- ☞ KOBİ'lerin yurt içi ve yurt dışı pazar paylarını artırmak amacıyla tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesi.

Tablo 17- Program Destek Üst Limit ve Oranları

S.N.	Genel Destek Programı Destekleri	Destek Üst Limiti (TL)	Destek Oranı (%)		
			1. Bölge	2., 3., 4. Bölgeler	5. ve 6. Bölgeler
1	Yurt İçi Fuar Desteği	45.000	% 50	% 60	% 70
2	Yurt Dışı İş Gezisi Desteği	20.000*			
3	Tanıtım Desteği	25.000			
4	Eşleştirme Desteği	30.000			
5	Nitelikli Eleman İstihdam Desteği	50.000			
6	Danışmanlık Desteği	22.500			
7	Eğitim Desteği	20.000			
8	Enerji Verimliliği Desteği	75.000			
9	Tasarım Desteği	22.500			
10	Sınai Mülkiyet Hakları Desteği	30.000**			

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

11	Belgelendirme Desteği	30.000**			
12	Test, Analiz ve Kalibrasyon Desteği	30.000			
13	Bağımsız Denetim Desteği	15.000			
14	Gönüllü Uzmanlık Desteği	15.000			
15	Lojistik Desteği	40.000			

(*)KOSGEB KOBİ ve Girişimcilik Ödülleri kapsamında her yıl belirlenen finalistler, KOSGEB tarafından düzenlenen Yurtdışı İş Gezisi Programından bir defaya mahsus olmak üzere üst limitler dikkatte alınmaksızın %100 (yüz) oranında desteklenir.

(**)TSE ve TPE'den alınacak belgeler, bölge farkı aranmaksızın % 100 (yüz) oranında desteklenir.

1.7. TEKNOPAZAR - Teknolojik Ürün Tanıtım ve Pazarlama Destek Programı

Programın Amacı ve Gerekçesi

- Teknoloji Tabanlı KOBİ'lerin uluslararası pazarlarda rekabet güçlerinin artırılması
- Ar-Ge ve İnovasyon projelerinin sonuçlarının ticarileştirilmesine yönelik destek mekanizmalarına ihtiyaç duyulması.
- Teknolojik Ürüne yönelik Tanıtım ve Pazarlama faaliyetlerinin desteklenmesi,

Program Süresi

- Destek Programı süresi **12 (on iki) ay**'dır.

Başvuru Şartları

- Ar-Ge, yenilik veya tasarım projesi kamu kaynakları ile desteklenerek başarıyla tamamlanan projelerin sonucunda ortaya çıkmış teknolojik ürün/prototipe sahip veya kullanım hakkını sözleşme ile hak sahibinden devralmış işletmeler,
- Patent belgesi ile koruma altına alınmış teknolojik ürün/prototipe sahip veya patent hakkını Türk Patent Enstitüsü nezdinde devralmış işletmeler,

- Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından verilen Teknolojik Ürün (TÜR) Deneyim Belgesine sahip işletmeler

Destek Limitleri ve Oranları

- Bu Program kapsamında destek üst limiti **150.000 (yüz elli bin) TL** geri ödemesiz destek sağlanır.
- Yurt dışındaki tanıtım ve pazarlama faaliyetleri için **100.000 (yüz bin) TL**,
- Yurt içindeki tanıtım ve pazarlama faaliyetleri için ise **50.000 (elli bin) TL**,

Program kapsamında uygulanacak desteklerin oranı **tüm bölgelerde %100 (yüz)** olarak uygulanır.

1.8. Uluslararası Kuluçka Merkezi ve Hızlandırıcı Destek Programı

Programın Amacı

Bu programın amacı; Ar-Ge ve inovasyon faaliyetleri ülkemizde gerçekleştirilen teknolojik ürünlerin uluslararası pazarlarda yer alması, ihracatın artırılması, yerli teknoloji yoğun başlangıç işletmelerinin gelişmiş girişimcilik ekosistemleri içerisinde yer alması için, uluslararası kuluçka merkezi kurulmasını ve işletmelerin hızlandırma programlarına katılmasını desteklemektir.

Programın Kapsamı

Bu program,

- a) Uluslararası Kuluçka Merkezi Kurma Programı
- b) Uluslararası Hızlandırıcı Programı olmak üzere iki alt programdan oluşur.

1. Uluslararası Kuluçka Merkezi Kurma Programı;

Programdan Kimler Yararlanabilir?

Uluslararası Kuluçka Merkezi Kurma Programı'ndan üniversiteler, üniversitelerin bu amaçla kurulmuş iştirakleri ve teknoloji geliştirme bölgesi yönetici şirketleri tek başına ya da konsorsiyum olarak başvuru yapmaları halinde faydalanabilir.

Tablo 18- Destek Oranı, Süresi ve Üst Limitleri

Program Süresi	5 Yıl
Destek Üst Limiti	Kuruluş ve Donanım Desteği kapsamında 100.000 ABD Doları Operasyonel Giderler Desteği kapsamında 3.750.000 ABD Doları
Destek Oranı	1. ve 2. yıl %80, 3., 4. ve 5. yıl %60

2. Uluslararası Hızlandırıcı Programı;

Programdan Kimler Yararlanabilir?

Uluslararası Hızlandırıcı Programı'ndan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler faydalanabilir.

Tablo 19-Destek Oranı, Süresi ve Üst Limitleri

Program Süresi	3 Yıl
Destek Üst Limiti	60.000 ABD Doları
Destek Oranı	%80

1.9. Gelişen İşletmeler Piyasası KOBİ Destek Programı

Programın Amacı

Gelişen İşletmeler Piyasası KOBİ Destek Programı" ile gelişme ve büyüme potansiyeline sahip küçük ve orta ölçekli işletmelerin;

- Borsa İstanbul (BIST) Gelişen İşletmeler Piyasası'nda işlem görmesinin sağlanması,
- Sermaye piyasalarından fon temin edilmesine imkan sağlanması

Programın Kapsamı

Program kapsamında, KOBİ'lerin paylarının Gelişen İşletmeler Piyasası'nda(GİP) işlem görmek üzere halka açılma sürecinde;

- Piyasa danışmanı danışmanlık hizmet bedeli,

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

- Bağımsız denetim hizmeti bedeli,
- Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) kurul kaydına alma ücreti,
- Borsa İstanbul (BIST) Listesine kabul ücreti,
- Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) masrafı,
- Aracı kuruluşa ödenecek aracılık komisyonu,

KOSGEB tarafından geri ödemesiz destek olarak söz konusu maliyetler KOSGEB tarafından karşılanacaktır.

Programın Unsurları, Oranı Ve Üst Limiti

Program kapsamında sağlanan desteğin toplam üst limiti 100.000 (Yüz bin) TL olup, destek unsurlarının üst limit ve oranları aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 20- Destek Unsurları

Destek Unsurları	Destek Ödemesi Üst Limiti (TL)	Oranı (%)
Piyasa danışmanı danışmanlık hizmet bedeli (azami 2 yıl)	60.000	75
Bağımsız denetim hizmeti bedeli	20.000	75
SPK kurul kaydına alma ücreti	10.000	100
Borsa İstanbul (BIST) Listesine kabul ücreti		
Merkezi Kayıt Kuruluşu masrafı		
Aracı kuruluşa ödenecek aracılık komisyonu	10.000	75

1.10. Kredi Faiz Desteği

Programın Amacı ve Gerekçesi

Kredi Faiz Desteği programları ile KOSGEB tarafından; küçük ve orta ölçekli işletmelere uygun koşullarda finansal destek temin edilerek,

- Üretim, kalite ve standartlarını artırmaları,
- Finansman sorunlarının çözümü,
- İstihdam yaratmaları,
- İhracata yönelmeleri,
- Uluslararası düzeyde rekabet etmelerinin

sağlanmasıdır.

Programın Kapsamı

İşletmelerin finansman sorunlarının çözümüne yönelik olarak, yatırım, işletme sermayesi ve ihracata yönelik olarak kullanılacak kredilerin faiz giderlerinin KOSGEB'ce desteklenmesini kapsar.

Yatırım, işletme sermayesi ve ihracat kredilerinin faizi için KOSGEB tarafından sağlanacak kredi faiz desteğinin üst limiti, esas ve usulleri KOSGEB'ce belirlenerek uygulanacak her bir destek programı kapsamında işletme başına **300.000 TL'yi** geçemez.

Kullanılacak kredilerin vadesi, faiz oranı ve 48 (kırksekiz) ayı geçmeyecek şekilde geri dönüşü günün koşullarına uygun olarak, KOBİ'lerin lehine olacak şekilde yürürlükte bulunan cari faiz oranlarının altında olmak kaydıyla Türkiye'de yerleşik şubesi bulunan yerli ve yabancı bankalarla yapılacak protokollerle belirlenir.

Kullanılacak kredinin türüne ve günün koşullarına uygun olarak geri ödemesiz dönem bankalarla yapılacak protokol ile belirlenir.

1.11. KOBİGEL - KOBİ Gelişim Destek Programı

Programın Amacı ve Gerekçesi

- Ülkenin ulusal ve uluslararası hedefleri doğrultusunda, küçük ve orta ölçekli işletmelerin, ekonomideki paylarının ve etkinliklerinin artırılması,

- KOBİ'lerin rekabet güçlerinin ve sağladıkları katma değerini yükseltmesi, amacıyla hazırlayacakları projelerin desteklenmesidir.

Destek Unsurları

Destek unsurları, Proje Teklif Çağrısı özelinde konunun özelliği dikkate alınarak değişiklik arz edecektir.

Tablo 21- Destek Unsurları

Proje Süresi	En az 6, En Fazla 36 Ay (+6) Ay
Destek Üst Limiti	Geri Ödemesiz Destek - En fazla 300.000 TL Geri Ödemeli Destek - En fazla 700.000 TL
Proje Destek Oranı	1. ve 2. Bölgelerde en fazla %60 3., 4., 5. ve 6. Bölgelerde en fazla %80

Desteklenecek Proje Giderleri

- Program kapsamında desteklenecek proje giderleri Proje Teklif Çağrısında belirlenir ve belirlenen esaslar dahilinde desteklenecek proje giderlerine Kurul karar verir. Ancak; gayrimenkul alım, bina inşaat, tefrişat, taşıt aracı alım ve kiralama, proje ile ilişkilendirilmemiş personel giderleri ve diğer maliyetler ile vergi, resim ve harçlar, sosyal güvenlik primleri desteklenmez.

- Personel giderleri, net ücret (asgari geçim indirimi, ikramiye, prim vb. ek ödemeler hariç) üzerinden desteklenir.

- Proje kapsamında desteklenmesi uygun görülen gider grupları toplamı ile destek türleri, Proje Teklif Çağrısında belirlenen üst limit, oran ve varsa gider kısıtlarını geçmeyecek şekilde Kurul tarafından belirlenir.

2. TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU DESTEKLERİ

a) Kırsal Kalkınma (IPARD) Programının Amacı ve Öncelikli Eksenleri

Avrupa Komisyonu tarafından 25 Şubat 2008 tarihinde onaylanan Kırsal Kalkınma (IPARD) Programı; Türkiye'nin katılım öncesi dönemdeki öncelikleri ve ihtiyaçlarını dikkate alarak, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için kapasite oluşturmayı hedeflemekte, işletmeleri Topluluk standartlarına yükseltmeyi amaçlamaktadır.

Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma (IPARD) Fonları, aşağıda yer alan öncelik eksenlerine yönelik olarak kullanılacaktır.

Öncelik Eksen 1: Ortak Tarım Politikası ve gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı ile ilgili alanlara ilişkin Topluluk standartlarının uygulanması ve tarım sektörünün sürdürülebilir adaptasyonuna katkı sağlanması.

Öncelik Eksen 2: Tarım-çevre tedbirlerinin ve yerel kırsal kalkınma stratejilerinin uygulanması için hazırlık niteliğinde faaliyetlere katkı sağlanması (IPARD Programının ikinci döneminde uygulanacaktır).

Öncelik Eksen 3: Kırsal ekonominin gelişimini destekleyerek, kırsal alanların sürdürülebilir kalkınmasına katkı sağlanması.

b) Programın Kaynağı

Faydalanıcılara uygun harcamalar karşılığında sağlanacak olan mali desteğin kaynağı, Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Eş-finansmanından oluşturulan **IPARD Programı Fonudur**. Bu destek **“Kamu Katkısı”** olarak adlandırılmaktadır. Bu kamu katkısı, program çerçevesinde gerçekleşmiş projeler için geri ödemesiz olarak kullanılacaktır.

Tablo 22: Her bir Tedbir İçin Finansal Plan, AVRO Olarak, 2014-2020

	Toplam Kamu Desteği (Avro)
Tarım İşletmelerinin Fiziki Varlıklarına Yönelik Yatırımlar	448,560,000

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması Konusunda Fiziki Varlıklara Yönelik Yatırımlar	234,960,000
Tarım Çevre İklim Değişikliği ve Organik Tarım	18,847,059
Yerel Kalkınma Stratejilerinin Uygulanması – LEADER Yaklaşımı	26,700,000
Kırsal Altyapı Yatırımları	94,235,294
Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirme	202,920,000
Teknik Destek	18,847,059
TOPLAM	1,045,069,412

c) Desteklenecek İller

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının ilgili kuruluşu olan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK), Türkiye Cumhuriyeti adına Avrupa Birliği'nin Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı olan IPA'nın Kırsal Kalkınma Bileşeni kapsamında uygulanacak projelere ilişkin 28.07.2010 tarihinde Şartlı Proje Başvuru İlanına çıkmış bulunmaktadır. Desteklerine Proje teklif Çağrısı yöntemiyle çıkan kurum, çağrı dönemleri bazında başvuruları almaktadır.

3. TÜBİTAK DESTEKLERİ

1.1. 1501-Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı

Destek Üst Limiti: Proje başına 18.750.000 TL'dir.

Destek Alt Limiti: -

Destek Oranı: %60

Programın amacı, firma düzeyinde katma değer yaratan kuruluşların Araştırma-Geliştirme (Ar- Ge) çalışmalarını desteklemek ve bu yolla Türk sanayisinin Ar-Ge yeteneğinin yükseltilmesine katkıda bulunmaktadır.

Bu kapsamda;

- Yeni bir ürün üretilmesi,
- Mevcut bir ürünün geliştirilmesi veya iyileştirilmesi,
- Ürün kalitesi veya standardının yükseltilmesi,
- Maliyet düşürücü nitelikte yeni tekniklerin, yeni üretim teknolojilerinin geliştirilmesi vb. projeleri desteklenmektedir.

Başvuruda bulunan kuruluşların sektör ve ölçeğine bakılmaksızın, temel destek oranı %40'tır. Toplam destek oranı; temel destek oranı ve diğer ilave desteklerle beraber en fazla %60 olabilmektedir.

Desteklenen gider kalemleri;

- Personel giderleri,
- Proje personeline ait proje kapsamındaki seyahat giderleri kapsamında; uçak, tren, otobüs, gemi ile yapılan şehirlerarası ve uluslararası ekonomi sınıfı ulaşım giderleri,
- Alet, teçhizat, yazılım ve yayın alım giderleri,
- Malzeme ve sarf giderleri,
- Yurt içi ve yurt dışı danışmanlık hizmeti ve diğer hizmet alım giderleri,
- Türkiye'deki üniversiteler, TÜBİTAK'a bağlı Ar-Ge birimleri, özel sektör Ar-Ge kuruluşları ve benzeri Ar-Ge kurum ve kuruluşlarına yaptırılan Ar-Ge hizmet giderleri.

Destek süresi proje bazında en fazla otuz altı aydır. Ancak uluslararası ortaklı projeler için destek süresinde kısıtlama yoktur. Proje uluslararası proje süresi kadar desteklenir.

1.2. 1507- KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı

Destek Üst Limiti: 500.000 TL

Destek Alt Limiti: -

Destek Oranı: %75

Bu destek ile KOBİ'lerin, teknolojik ve yenilik kapasitelerinin artırılması, sistematik bir şekilde proje hazırlamasına yardımcı olunması, katma değeri yüksek ürün geliştirme kapasitelerinin artırılması, KOBİ'lere kurumsal araştırma ve teknoloji geliştirme kültürü aşılması hedeflenmektedir.

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı ile KOBİ'lerin mevcut kapasitelerini geliştirmesi, yeni bir ürün üretmesi, ürün kalitesini ve standardını yükseltmesi veya maliyetlerin düşürülmesi yönünde yeni yöntemlerin, yeni üretim teknolojilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Destek kapsamında en fazla 500.000 TL'ye kadar ve 18 ay süre ile toplam üç proje desteklenmektedir.

Destek sağlanacak projelerin:

- Kavram geliştirme
- Teknolojik/teknik ve ekonomik yapılabirlik etüdü
- Geliştirilen kavramdan tasarıma geçiş sürecinde yer alan laboratuvar ve benzeri çalışmalar
- Tasarımı, tasarım uygulama ve tasarım doğrulama çalışmaları
- Prototip üretimi
- Pilot tesisin kurulması
- Deneme üretimi ve tip testlerinin yapılması, aşamalarından tamamını veya bir kısmını içermesi beklenir.

KOBİ'lerin en az ikisi ortaklı olmak üzere iki projeleri desteklenebilecektir. Toplamda 2'si ortaklı olmak üzere 5 proje desteklenebilecektir.

1.3. 1509 - Uluslararası Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı

Destek Üst Limiti: -

Destek Alt Limiti: -

Destek Oranı: Büyük Ölçekli Firmalar için %60, KOBİ'ler için %75

Programın amacı, Uluslararası Ar-Ge ve yenilik projeleri yapan Türkiye'de yerleşik kuruluşlara sağlanacak destekle, ülkemizdeki teknik yeterliliğin ve bilgi birikiminin artırılması, kuruluşların uluslararası teknoloji birikimine erişiminin ve teknoloji transferinin sağlanması, edinilen teknolojik bilgi ve deneyimin kuruluş bünyesinde içselleştirilerek, özgün teknolojilerin geliştirilmesinde ivme kazandırıcı ve yönlendirici bir etken olması ve kuruluşların uluslararası pazarlarda yer almasına katkı sağlanmasıdır.

Bu program kapsamında destek almaya hak kazanan

- Büyük ölçekli firmaların Ar-Ge projelerinin, uygun bulunan proje harcamalarına en fazla %60,
- KOBİ'lerin proje harcamalarına da %75 oranında hibe destek sağlanması öngörülmektedir.

Programa başvuruda bulunacak projelerin destek süresinde ve proje bütçelerinde herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır.

Uluslararası Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı;

- Eureka
- Eurostars
- Ortak Teknoloji Girişimleri
- 7. Çerçeve Programı vb. programlar kapsamındaki çağrılardan, KOBİ'lerin yararlanabilmesi amacıyla oluşturulmuştur.

1.4. 1511- Öncelikli Alanlar Araştırma Teknoloji Geliştirme ve Yenilik Projeleri Destekleme Programı

Destek Üst Limiti: Destek sınırı bulunmamaktadır.

Destek Alt Limiti: Destek sınırı bulunmamaktadır.

Destek Oranı: Büyük ölçekli kuruluşlar için %60, KOBİ'ler için %75

Ülkemiz öncelikli alanlarında hedef ve ihtiyaç odaklı, izlenebilir sonuçları olan projelerin desteklenmesi amaçlanmaktadır. Program kapsamında sağlanacak desteklerle,

- Teknolojik yeterlilik ve bilgi birikiminin artırılması
- Mevcut yeteneklerin farklı alanlarda da değerlendirilmesi

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

- Özgün teknolojilerin geliştirilmesi
- Teknolojik gelişimde ivme kazanılması hedeflenmektedir.

Firmaların desteklenen proje giderlerine harcama sonrası büyük ölçekli kuruluşlar için %60, KOBİ'ler için %75 oranında geri ödemesiz (hibe) destek verilmektedir.

Destek Süresi: Her çağrı duyurusunda belirtilir.

Desteklenen giderler:

- Personel giderleri
- Seyahat (yalnızca ulaşım) giderleri
- Alet, teçhizat, yazılım ve yayın alım giderleri
- Ülke içindeki üniversiteler, TÜBİTAK'a bağlı Ar-Ge birimleri, özel sektör Ar-Ge kuruluşları ve benzeri Ar-Ge kurum ve kuruluşlarına yaptırılan Ar-Ge hizmet giderleri
- Yurtiçi ve yurtdışı danışmanlık hizmeti ve diğer hizmet alım giderleri
- Malzeme ve sarf giderleri
- Projenin Ar-Ge faaliyetlerini yürütmek amacıyla proje kapsamında gerçekleşen; destek personeli, elektrik, su, gaz, bakım-onarım, haberleşme, vb. giderlere karşılık gelen proje genel giderleri (proje genel giderleri, projenin her bir AGY311'i için belirlenen dönemsel desteklemeye esas harcama tutarının %10'u olup, bu tutar dönemsel desteklemeye esas harcama tutarına ilave edilir.)

Program kapsamında, ülkemizin Ar-Ge ve yenilik kapasitesinin güçlü olduğu veya geliştirilmesinin amaçlandığı alanlardaki hedefleri veya ihtiyaçları doğrultusunda çağrı duyuruları yapılarak Ar-Ge projeleri desteklenecektir.

Ulusal Bilim Teknoloji Yenilik Stratejisi 2011-2016' belgesinde ülkemiz öncelikli alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

- Öncelikli Alanlar: Otomotiv, BİT, Makine İmalat
- İvme Kazanmamız Gereken Alanlar: Enerji, Gıda, Su, Savunma, Uzay, Sağlık

Öncelikli Alanlar dışında, Bilim Kurulu kararı ile de öncelikli alanlara girmeyen alanlarda çağrı açılabilmektedir. Programa ait çağrılar, TÜBİTAK web sitesinde yayınlanmaktadır.

2012-2016 yıllarında 144 Çağrıya çıkılmış, 2.165 proje başvurusu alınmış, 479 proje için destek kararı verilmiştir.

1.5. 1515 Öncül Ar-Ge Laboratuvarları Destekleme Programı

Programın amacı, Türk bilim insanlarının araştırma niteliklerinin yükseltilmesi ve ülkemizin belirli bilim ve teknoloji alanlarında küresel çekim merkezi olmasının sağlanmasıdır.

Belirtilen amaçlarla, alanında öncül bilimsel ve teknolojik bilgi üreten ulusal/uluslararası kuruluşların Türkiye’de kuracağı Ar-Ge laboratuvarlarının belirli giderleri geri ödemesiz olarak desteklenmektedir.

Desteklenecek öncül teknoloji alanları Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK) tarafından belirlenen öncelikli alanları kapsamaktadır. Öncelikli alanlar haricinde gelen başvuruların değerlendirmeye alınması öncesinde Bilim Kurulu kararı aranmaktadır.

1515 Öncül Ar-Ge laboratuvarları kapsamında, ülkemizde Ar-Ge laboratuvarı kurmayı amaçlayan ve alanında önde gelen teknolojiler oluşturan firmaların, Türkiye’deki sermaye şirketi şeklindeki yapılanmaları başvuru yapabilmektedir.

TÜBİTAK’a niyet beyanında bulunan ve kuruluşun içerisinde yer aldığı ulusal veya uluslararası alanında önde gelen teknolojiler oluşturan firmanın;

- Son üç yıldaki ortalama Ar-Ge yoğunluğunun en az %1 olan ve
- Son üç yıldaki net satış ortalamasının 2 Milyar TL olması gerekmektedir.

Başvurusu onaylanan Ar-Ge laboratuvarı 5+5 yıl süreyle programdan yararlanabilmekte, ArGe laboratuvarı bütçesinin %75’i desteklenmektedir. 2015 yılında 6 firmadan 6 tane niyet mektubu gelmiştir. Farklı konu kapsamalarına sahip niyet mektupları ilgili Yürütme Komitesi onayından geçmiştir. Bu şirketler başvuru sürecine devam etmektedirler.

1.6. 1505 - Üniversite Sanayi İşbirliği Destek Programı

Destek Üst Limiti: 1.000.000 TL

Destek Alt Limiti: -

Destek Oranı: %75 (KOBİ'ler), %60 (Büyük işletmeler)

Üniversite Sanayi İşbirliği Destek Programı'nın amacı, üniversitelerdeki bilgi birikimi ve teknolojinin, ürüne ya da sürece dönüştürülerek sanayiye aktarılması ve ticarileştirilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Programa KOBİ'ler ve büyük işletmeler başvurabilmektedir.

- Proje bütçesi için üst sınır 1.000.000 TL olup, destek miktarı KOBİ'ler için %75'i, büyük ölçekli işletmeler için %60'tır.
- Destek süresi 24 ay olarak belirlenmiştir.

- TÜBİTAK'ın karşılayacağı bütçe oranı, müşteri kuruluş KOBİ ise proje bütçesinin %75'i, büyük ölçekli ise %60'ıdır. Kalan tutar müşteri kuruluş tarafından karşılanacaktır.

1.7. 1512 - Teknogirişim Sermaye Desteği (BiGG-Bireysel Genç Girişim)

Destek Üst Limiti: 2. Aşama için: 150.000 TL'dir. 3. Aşama için; 500.000 TL

Destek Oranı: 2. Aşama için; %100, 3. Aşama için; %75 (bu aşamada ayrıca %10 genel gider desteği)

1512-Teknogirişim Sermaye Destek Programı ile girişimcilerin, teknoloji ve yenilik odaklı iş fikirlerini, katma değer ve nitelikli istihdam yaratma potansiyeli yüksek teşebbüslere dönüştürebilmeleri için, fikir aşamasından pazara kadar olan faaliyetlerin desteklenmesi, böylece nitelikli girişimciliğin

özendirilmesi ve uluslararası rekabet gücü olan, yenilikçi, teknoloji düzeyi yüksek ürün ve hizmetleri geliştirebilen başlangıç firmalarının oluşturulması amaçlanmaktadır.

Program kapsamında girişimcilere girişimcilik eğitimi verilmekte, ayrıca sanayi deneyimi olan rehberler ile girişimciye teknik, ticari ve idari konularda destek sağlanmaktadır.

Bu program yenilikçi iş fikirlerinin ticari ürüne/sürece/hizmete dönüştürülmesine yönelik aşağıda açıklanan üç aşamadan oluşmaktadır. Girişimci her bir aşamayı sırasıyla tamamlayarak TÜBİTAK tarafından uygun bulunması durumunda bir sonraki aşamaya geçebilmektedir.

Aşama 1; girişimcilerin iş fikirlerini uygulayıcı kuruluşlara sunduğu, uygulayıcı kuruluşun bu iş fikirlerini değerlendirdiği, başarılı bir iş planına dönüşme olasılığı yüksek olan iş fikirleri için girişimcilere eğitim, rehberlik, kuluçka vb. hizmetler verdiği, iş fikrinin iş planına dönüşmesi sürecinde fikrin ticari açıdan doğrulanması çalışmalarının yürütüldüğü aşamadır. Aşama 1, teknogirişim sermaye desteği çağrısında belirtilen iş planı son başvuru tarihinde tamamlanmaktadır.

Uygulayıcı Kuruluş aracılığı ile yürütülecek 1. Aşama sürecinde tüm Türkiye'den ve teknoloji alanı gözetmeksizin her teknoloji alanından gelecek iş fikri başvuruları Uygulayıcı Kuruluşlar tarafından toplanacak, değerlendirilecek ve 2. Aşama başvurusu yapacak girişimci adayları belirlenilmektedir. Aşama 2: Uygulayıcı Kuruluşlarca belirlenen adaylar arasından, TÜBİTAK İş planı değerlendirme panelleri ile seçilmiş iş planı sahiplerine şirket kurdurur. Ticari prototip ve pazarlama desteği bu aşamada sağlanmaktadır.

2012 yılından bu yana program kapsamında 6.459 iş fikri başvurusu alınmış, bu iş fikirlerinden 1.623 iş planı hazırlanmış ve iş planlarından, 558'i firmalarını kurmuşlardır.

Aşama 3: İleri Ar-Ge aşaması. İlk Ar-Ge Projesi 1507 KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı kapsamında desteklenmektedir.

1.8. Sanayi Tezleri Programı (SAN-TEZ)

Destek Üst Limiti: -

Destek Alt Limiti: -

Destek Oranı: %75

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

Bu destek programı ile sektör ve büyüklüğüne bakılmaksızın katma değer yaratan firmaların, üniversiteler ile işbirliği halinde hazırlayacağı projeler desteklenmektedir.

Programın amaçları Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından aşağıdaki şekilde belirtilmektedir:

- Üniversite-sanayi-kamu işbirliğini kurumsallaştırmak,
- Katma değeri yüksek, teknoloji tabanlı ürün ve üretim yöntemleri geliştirilmesi desteklenerek ülkemizin dünya pazarında rekabet gücünün yükseltilmesine yardımcı olmak,
- KOBİ'lerin teknoloji ve AR-GE kültürü edinmelerini sağlamak,
- Özellikle, sanayimizin %98'ini oluşturan ve halen geleneksel üretim yöntemi ile çalışmaya devam eden KOBİ'lerimizi teknolojik ürün ve üretim yöntemlerini kullanmaya cesaretlendirmek,
- Bu işletmelerin kendi öz varlıklarıyla gerçekleştiremeyecekleri AR-GE, teknoloji ve inovasyona yönelik çalışmaların hem üniversite hem de devlet desteği ile gerçekleştirilmesini sağlamak,
- Üniversitede yapılan akademik bilginin ticarileşmesini sağlamak,
- Akademisyenler ve üniversite mezunu gençler arasında şirketleşme kültürünü yaygınlaştırarak yenilikçi yeni şirketler doğmasını sağlamak,
- Üniversitelerde doktora veya yüksek lisans programlarında öğrenim gören öğrencilerin tez konularının KOBİ'ler tarafından talep edilen, imalat sanayine yönelik yeni teknolojilere dayalı ürün, üretim yöntemi ve AR-GE tabanlı ihtiyaçlara yönelik olarak belirlenmesini sağlamak,
- Bu projelerde daha fazla sayıda yüksek lisans ve doktora öğrencisinin desteklenmesini sağlayarak nitelikli eleman sayısının artırılmasına yardımcı olmak,
- Bu projelerde çalışan tez öğrencilerinin ileride bu firmalarda AR-GE personeli olarak istihdam edilmesinin önünü açmaktır.

San-Tez projelerinde proje ortağı firma;

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

- Mikro işletme ise en az %15
- Küçük işletme ise en az %20
- Orta büyüklükteki işletme ise en az %25
- Büyük işletme ise en az %35 oranında proje katkı payını üstlenmektedir.

Kalan tutar program kapsamında Bakanlıkça hibe olarak desteklenmektedir.

SAN-TEZ Projelerinin birinci dönem son başvuru tarihi, her yılın Mart ayının 15'i, ikinci dönem son başvuru tarihi ise her yılın Ağustos ayının 15'i olarak belirlenmiştir.

Bu programdan yararlanmak isteyen firmalar ve üniversiteler, San-Tez Proje Başvuru Dokümanına uygun şekilde hazırlanmış projesi planını, 2 kopya halinde hazırlayarak Sanayi Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğe teslim etmelidir. Bakanlık tarafından uygulanan en yüksek destek oranı %75 olup, toplam proje bedelinin %25'inin firmalar tarafından karşılanması gerekmektedir.

1.9. 1513-Teknoloji Transfer Ofisleri Destek Programı

Üniversitelerdeki bilgi ve teknolojinin, uygulamaya dönüştürülerek ticarileştirilmesine, üniversite ve özel sektör kuruluşları arasında işbirliği oluşturulmasına ayrıca sanayinin ihtiyaç duyduğu bilgi ve teknolojinin üniversitelerde üretilmesine yardımcı olan Teknoloji Transfer Ofisleri (TTO)'ne hibe destek verilmektedir.

TTO'ların faaliyetleri 5 modül çerçevesinde desteklenmektedir:

- Ar-Ge projeleri oluşturma, geliştirme ve lojistik destek sağlama,
- Üniversite sanayi işbirliğinin gelişmesine katkı sağlama,
- Fikri ve sınai mülkiyet haklarının tescili ve korunması, pazarlanması, ticarileştirilmesi,
- Girişim sermayesi desteği, kuluçka merkezi kurma, iş rehberliği, danışmanlık ve eğitim hizmetleri sağlama,
- Bu konularda bilinçlenme oluşturacak etkinlikler düzenleme, yayınlar yapma Türkiye'de kurulmuş veya kurulacak teknoloji transfer ofislerinin projelerine katkı sağlama.

Başvuru Yapabilecek Kuruluşlar şunlardır:

- Üniversiteler,
- Üniversitelerin ortak olduğu şirketler,
- Teknopark yönetici şirketleri,
- Teknopark yönetici şirketinin ortak olduğu şirketler.

Destekleme süresi 5 yıldır. Bu süre en fazla 5 yıl daha uzatılabilir. Yıllık destek miktarı her bir TTO için 1.000.000 TL'ye kadardır. Destek, ön ödeme ve hibe şeklindedir. Destek oranı ilk 5 yıl için %80, ikinci beş yıl için %60'dır.

“1601 TTO Kapasite Geliştirme” çağrısından 16 Üniversite, 1513 Programı ile 25 Üniversite, toplamda 41 Üniversite desteklenmiştir. 2013-2016 yıllarında toplam 41 TTO'ya yaklaşık 79 Milyon TL (*2016 Sabit Fiyatlarıyla) hibe destek verilmiştir.

1.10. 1503-Proje Pazarları Destekleme Programı

Destek Üst Limiti: Ulusal İşbirlikleri için 20.000 TL, Uluslararası İşbirlikleri için 25.000 TL

Destek Alt Limiti: -

Destek Oranı: %75

Proje Pazarları Destekleme Programı;

- Somut Ar-Ge düşünce ya da proje önerilerine sahip olup, bunları gerçekleştirmek için kendi yetenekleri dışında başka uzmanlık alanlarında katkıya gereksinim duyan,
- Proje öneri veya sonuçlarına ilişkin talep varlığını araştıran,
- Arz edilen proje işbirliği önerilerine teknolojik veya finansal katkıda bulunmak isteyen,

Üniversite, araştırma ve özel sektör kuruluşlarından temsilcilerin bir araya gelerek aktif katılımları ile projelerini birbirlerine tanıtılmaları yoluyla işbirliği olanaklarına ortam oluşturulmasına yönelik düzenlenen ulusal ve/veya uluslararası etkinliklerdir.

Proje Pazarı etkinliğinde en az bir üniversite ile

- Sanayi Odası,
- Ticaret Odası,
- Ticaret ve Sanayi Odası,
- İhracatçı Birliğinden herhangi biri veya daha fazlasının katılımcı olması zorunlu olup, bu katılımcı kuruluşlardan (üniversite, sanayi odası, ticaret odası, ticaret ve sanayi odası, ihracatçı birliği) herhangi biri TÜBİTAK'a etkinlik için destek başvurusunda bulunabilir.

TÜBİTAK tarafından belirlenen üst sınırı geçmeyecek biçimde, etkinliği düzenleyen kuruluşun talebinin uygun görülen kısmı için hibe destek sağlanmaktadır.

1.11. 1601-Yenilik Girişimcilik Alanlarında Kapasite Artırılmasına Yönelik Destek Programı

Destek süresi: Çağrıda duyurulur. En fazla 36 aydır.

Bütçe: Projeler geri ödemesiz olarak % 100'e kadar desteklenebilmektedir. Proje bütçesi üst sınırı ve destek oranı çağrı duyurusunda belirtilmektedir.

Girişimciliğin geliştirilmesine yönelik eğitim, mentorlük, iş birliği ağları, proje ve teknoloji yönetimi, yatırımcı pazarı gibi mekanizmaları içeren projelere hibe destek sağlanmaktadır. Özel sektör, üniversiteler ve bireysel girişimcilere yönelik farklı çağrılarla TÜBİTAK tarafından proje bazlı destek sağlanacak programla, özel sektörün Ar-Ge ve yeniliğe yaptıkları yatırımın sonuçlarını etkin bir şekilde alabilmeleri, üniversite sanayi işbirliklerinin canlanması ve teknolojik iş fikirleri olan girişimcilerin kurduğu başlangıç firmalarının daha hızlı gelişmesine katkı sağlanması hedeflenmektedir.

2013, 2014 ve 2015 Çağrıları: 2013 yılında açılan Üniversitelerde Girişimcilik Sertifika Programı Oluşturulması ve Yürütülmesi Çağrısı kapsamında 14 üniversitenin kendi lisans ve lisansüstü öğrencileri ile öğretim elemanlarına yönelik açtığı sertifika programları desteklenmektedir.

1.12. 10.3.12. 1602 - TÜBİTAK Patent Destek Programı

Ülkemiz kaynaklı ulusal ve uluslararası patent başvuru sayısının artırılması, gerçek ve tüzel kişilerin patent başvurusu yapmaya teşvik edilmesi ve ülkemizdeki patent sayısının artırılması hedeflenen programda destekler hibe şeklindedir.

Destek Üst Limiti: Gerçek kişiler için 5 başvuru, tüzel kişiler için 20 başvuruya kadar

Destek Alt Limiti: Destek alt limiti bulunmamaktadır

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

Destek Oranı: -

1602 kodlu "TÜBİTAK Patent Destek Programı" ile Türk Patent Enstitüsüne (TPE), Dünya Fikri Haklar Örgütüne (WIPO), Avrupa Patent Ofisine (EPO), Japonya Patent Ofisine (JPO), Amerika Birleşik Devletler Patent ve Marka Ofisine (USPTO) yapılacak olan her patent başvurusu için destek alınabilecektir.

TPE, WIPO, EPO, JPO veya USPTO'dan herhangi birisine başvuru yaparak, başvuru numarası alan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları veya ülkemizde yerleşik olan şirketler, üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları bu Uygulama Esasları kapsamında öngörülen desteklerden faydalanabilirler.

Gerçek kişiler bir takvim yılı içerisinde en fazla 5 patent başvurusu için, Tüzel kişiler bir takvim yılı içerisinde en fazla 20 patent başvurusu için desteklerden faydalanabilirler.

Ulusal Patent Tescil Ödülü ve Uluslararası Patent Tescil Ödüllerine sadece gerçek kişiler, üniversiteler ile KOBİ ölçeğindeki şirketler başvurabilir.

Türk Patent Enstitüsü'ne (TPE) yapılacak olan Ulusal Patent Başvurularında;

- Araştırma Raporu Desteği,
- İnceleme Raporu Desteği,
- Vekil kullanılan başvurulara vekil desteği,
- Patent alınması durumunda ise Patent Sahibine ve başvuru süreçlerin patent vekillerine Patent Tescil ödülü verilecektir.

WIPO, EPO, USPTO, ve JPO'ya yapılan patent başvurularında ise;

- Başvuru veya Araştırma Raporu Desteği,
- İnceleme Raporu Desteği,
- EPO, USPTO veya JPO'dan Patent alınması durumunda patent ödülü verilecektir.

Ulusal Patent Başvurusu Araştırma ve İnceleme Raporu, Uluslararası Patent Başvuru Desteklerine uygun şartları sağlayan tüm başvurular desteklenecektir.

1.13. Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programı (1001)

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

Destek Üst Limiti: 360.000 TL

Destek Alt Limiti: Destek sınırı bulunmamaktadır.

Destek Oranı: %100

Destek Süresi: En fazla 36 ay

Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programının amacı, yeni bilgiler üretilmesi, bilimsel yorumların yapılması veya teknolojik problemlerin çözümlenmesi için bilimsel esaslara uygun olan projeler desteklemektir. Özel sektörde çalışan araştırmacılardan oluşan ekiplerin projelerine %100 geri ödemesiz (hibe) destek verilmektedir.

Desteklenen giderler:

- Alet, makine, teçhizat, yazılım ve yayın alım giderleri,
- Malzeme ve sarf malzemesi alım giderleri,
- Danışmanlık ve hizmet alım giderleri,
- Proje kapsamında kullanılan cihazların bakım onarım giderleri,
- Yurt içi ve yurt dışı seyahat giderleri,
- Posta ve nakliye giderleri,
- Yardımcı personel giderleri,
- Bursiyer giderleri,
- Proje teşvik ikramiyesi,
- Kurum hissesi,
- Proje ile doğrudan veya dolaylı ilgili olan diğer giderler.

Program yılda iki kere olmak üzere dönemli başvuru almaktadır. Son başvuru tarihleri, her yılın Mart ve Eylül ayları içerisinde yer almaktadır. Başvurular, son başvuru tarihlerinden yaklaşık 2 ay önce çevrimiçi olarak alınmaya başlanmaktadır.

1.14. Öncelikli Alanlar Araştırma ve Geliştirme Projeleri Destekleme Programı (1003)

Destek Üst Limiti: 2.500.000 TL

Destek Alt Limiti: Destek sınırı bulunmamaktadır.

Destek Oranı: %100

Destek Süresi: En fazla 36 ay

Bu destek programının amacı, Ulusal Bilim Teknoloji ve Yenilik Stratejisi çerçevesinde belirlenecek öncelikli alanlarda sonuç odaklı, izlenebilir hedefleri olan, ilgili bilim/teknoloji alanlarının dinamiklerini gözeten ve yurt içinde yapılan Ar-Ge projelerini desteklemek ve bu projeler arasında eşgüdüm sağlamaktır.

Özel sektörde çalışan araştırmacılardan oluşan ekiplerin projelerine %100 geri ödemesiz (hibe) destek verilmektedir. Ancak, makine-teçhizat kaleminin %50'si öneren kuruluş tarafından karşılanmaktadır.

Desteklenen giderler:

- Alet, makine, teçhizat, yazılım ve yayın alım giderleri,
- Malzeme ve sarf malzemesi alım giderleri,
- Danışmanlık ve hizmet alım giderleri,
- Proje kapsamında kullanılan cihazların bakım onarım giderleri,
- Yurt içi ve yurtdışı seyahat giderleri,
- Posta ve nakliye giderleri,
- Personel giderleri,
- Bursiyer giderleri,
- Proje teşvik ikramiyesi,
- Kurum hissesi,

- Toplantı, fuar ve organizasyon giderleri (Bu destek programı kapsamında beklenen proje çıktılarının ilgili paydaşlar ve potansiyel kullanıcılar ile paylaşılmasına yönelik yapılacak toplantı, fuar, sergi, çalıştay vb. çalışmalar için proje bütçesine ödenek konulabilir),
- Proje ile doğrudan veya dolaylı ilgili olan diğer giderler.
- Program kapsamında, ülkemizin Ar-Ge ve yenilik kapasitesinin güçlü olduğu veya geliştirilmesinin amaçlandığı alanlardaki hedefleri veya ihtiyaçları doğrultusunda çağrı duyuruları yapılarak Ar-Ge projeleri desteklenmektedir.

Ulusal Bilim Teknoloji Yenilik Stratejisi 2011-2016 belgesinde ülkemiz öncelikli alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

- Öncelikli Alanlar: Otomotiv, BİT, Makine İmalat
- İvme Kazanmamız Gereken Alanlar: Enerji, Gıda, Su, Savunma, Uzay, Sağlık Programına ait çağrılar, TÜBİTAK web sitesinde yayınlanmaktadır.

1.15. Ulusal Yeni Fikirler ve Ürünler Araştırma Destek Programı (1005)

Destek Üst Limiti: 200.000 TL

Destek Alt Limiti: Destek sınırı bulunmamaktadır.

Destek Oranı: %100

Destek Süresi: En fazla 18 ay

Programın amacı; ülkemizde ihtiyaç duyulan, teknolojik dışa bağımlılığımızı azaltacak ve/veya ülkemizin rekabet gücünü artıracak ulusal/uluslararası yeni bir ürün/süreç/yöntem/model geliştirme amacına yönelik uygulamalı araştırma ve/veya deneysel geliştirme projelerinin desteklenmesidir. Özel sektörde çalışan araştırmacılardan oluşan ekiplerin projelerine %100 geri ödemesiz (hibe) destek verilmektedir.

Desteklenen giderler:

- Alet, makine, teçhizat, yazılım ve yayın alım giderleri,
- Malzeme ve sarf malzemesi alım giderleri,
- Danışmanlık ve hizmet alım giderleri,

- Proje kapsamında kullanılan cihazların bakım onarım giderleri,
- Yurt içi ve yurtdışı seyahat giderleri,
- Posta ve nakliye giderleri,
- Personel giderleri,
- Bursiyer giderleri,
- Proje teşvik ikramiyesi,
- Kurum hissesi,
- Toplantı, fuar ve organizasyon giderleri (Bu destek programı kapsamında beklenen - proje çıktılarının ilgili paydaşlar ve potansiyel kullanıcılar ile paylaşılmasına yönelik - yapılacak toplantı, fuar, sergi, çalıştay vb. çalışmalar için proje bütçesine ödenek konulabilir),
- Proje ile doğrudan veya dolaylı ilgili olan diğer giderler.

Program yılda iki kere olmak üzere dönemli başvuru almaktadır. Son başvuru tarihleri, her yılın Mart ve Eylül ayları içerisinde yer almaktadır. Başvurular, son başvuru tarihlerinden yaklaşık 2 ay önce çevrimiçi olarak alınmaya başlanmaktadır.

1.16. Kamu Kurumları Araştırma ve Geliştirme Projelerini Destekleme Programı (1007)

Destek Üst Limiti: Her çağrı duyurusunda belirtilir.

Destek Alt Limiti: Destek sınırı bulunmamaktadır.

Destek Oranı: %100

Destek Süresi: En fazla 48 ay.

Kamu kurumlarının Ar-Ge ile giderilebilecek ihtiyaçlarının karşılanması ya da sorunlarının çözümü amacıyla 10 Mart 2005 tarihinde yapılan “Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK)” toplantısında alınan karar doğrultusunda Kamu Kurumları Araştırma ve Geliştirme Projelerini Destekleme Programı (1007 Programı) başlatılmıştır.

Program ile;

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

- Kamuda satın almaya dayalı tedarik yöntemi,
- Teknolojik nitelikli ürün/sistem tedarikinin yurtdışından yapılması,
- Teknolojik nitelikli ürün/sistem için çok miktarda kaynağın yurtdışına aktarımı, yerine
- Ar-Ge'ye dayalı tedarik yöntemi,
- Teknolojik nitelikli ürün/sistem tedarikinin ulusal kaynaklardan sağlanması,
- Teknolojik nitelikli ürün/sistem ithalatı için yurtdışına aktarılan kaynakların daha az maliyetle yurtiçinde üretime aktarılması hedeflenmektedir.

Kamu kurumları tarafından tespit edilen sorunların çözümüne ve/veya ihtiyaçlara yönelik olarak ilan edilen çağrılara üniversiteler, kamu Ar-Ge birimleri ve özel kuruluşların bilgi birikimi, yetişmiş insan gücü ve alt yapı imkanları kullanılarak sunulan Ar-Ge nitelikli projeler desteklenmektedir.

Özel sektörde çalışan araştırmacılardan oluşan ekiplerin projelerine %100 geri ödemesiz (hibe) destek verilmektedir. Özel kuruluşların seri üretim amacıyla da kullanılacak makine teçhizat talepleri en fazla %40 oranında desteklenmektedir.

Desteklenen giderler:

- Alet, makine, teçhizat, yazılım ve yayın alım giderleri,
- Malzeme ve sarf malzemesi alım giderleri,
- Danışmanlık ve hizmet alım giderleri,
- Proje kapsamında kullanılan cihazların bakım onarım giderleri,
- Yurt içi ve yurtdışı seyahat giderleri,
- Posta ve nakliye giderleri,
- Personel giderleri,
- Bursiyer giderleri,
- Proje teşvik ikramiyesi,
- Kurum hissesi,

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

- Toplantı, fuar ve organizasyon giderleri (Bu destek programı kapsamında beklenen - proje çıktılarının ilgili paydaşlar ve potansiyel kullanıcılar ile paylaşılmasına yönelik - yapılacak toplantı, fuar, sergi, çalıştay vb. çalışmalar için proje bütçesine ödenek konulabilir),
- Proje ile doğrudan veya dolaylı ilgili olan diğer giderler. Programa ait çağrılar, TÜBİTAK web sitesinde yayımlanmaktadır.

1.17. Başlangıç Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı (3001)

Destek Üst Limiti: 60.000 TL

Destek Alt Limiti: Destek sınırı bulunmamaktadır.

Destek Oranı: %100

Destek Süresi: En fazla 24 ay.

Programın amacı, Ar-Ge projesi hazırlama ve yürütme kültürünün yaygınlaşmasını sağlamak için, ARDEB tarafından desteklenen projelerde yürütücü olarak görev almamış olan, üniversite, kamu kurum/kuruluşu veya özel kuruluşlardaki araştırmacıların sunacakları Ar-Ge projelerini desteklemektir. Özel sektörde çalışan araştırmacılardan oluşan ekiplerin projelerine %100 geri ödemesiz (hibe) destek verilmektedir.

Desteklenen giderler:

- Alet, makine, teçhizat, yazılım ve yayın alım giderleri, - Malzeme ve sarf malzemesi alım giderleri, - Danışmanlık ve hizmet alım giderleri, - Proje kapsamında kullanılan cihazların bakım onarım giderleri, - Yurt içi ve yurtdışı seyahat giderleri, - Posta ve nakliye giderleri, - Personel giderleri, - Bursiyer giderleri, - Proje teşvik ikramiyesi, - Kurum hissesi, - Toplantı, fuar ve organizasyon giderleri (Bu destek programı kapsamında beklenen - proje çıktılarının ilgili paydaşlar ve potansiyel kullanıcılar ile paylaşılmasına yönelik - yapılacak toplantı, fuar, sergi, çalıştay vb. çalışmalar için proje bütçesine ödenek konulabilir), - Proje ile doğrudan veya dolaylı ilgili olan diğer giderler. Program, yılın 365 günü başvuruya açıktır.

1.18. Girişimcilik Aşamalı Destek Programı

Destek Üst Limiti: 100.000 TL'dir.

Destek Alt Limiti: -

Destek Oranı: Harcamaların tamamı desteklenmektedir.

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

TÜBİTAK Girişimcilik Aşamalı Destek Programı (1512) ile girişimcilerin, katma değer odaklı yenilikçi iş fikirlerini işletme kurarak faaliyete geçirebilmeleri amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, fikir aşamasından pazara kadar olan faaliyetlerin desteklenerek, yenilikçi, teknoloji düzeyi yüksek ürün ve süreçleri geliştirebilen Ar-Ge yoğun firmaların kurulması hedeflenmektedir.

Program doğrultusunda girişimci adaylarına öncelikle girişimcilik eğitimi verilmekte, ayrıca sanayi deneyimi olan kişilerin rehberliğinde girişimci adaylarına teknik, ticari ve idari konularda destek sağlanmaktadır.

Program, 4 aşamadan oluşmaktadır:

1. aşama; girişimcinin iş fikri başvurusunu sunması ve fikrin olumlu değerlendirilmesi durumunda girişimciye bu fikri bir girişim planı ile projelendirmesi için isteğe bağlı olarak eğitim ve rehber desteği sağlanması ile başlamaktadır.
2. aşama; girişimciye geri ödemesiz “Teknogirişim Sermaye Desteği” sağlandığı ve bu doğrultuda kavramsal tasarım, teknik ve ekonomik fizibilite, teknolojik doğrulama çalışmalarının desteklendiği aşamadır.
3. aşama; ikinci aşamada elde edilen çıktıların Ar-Ge çalışmasına dönüşeceği durumlarda, detay tasarım, prototipin geliştirilmesi, denemeler ve saha testleri gibi faaliyetlerinin "KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı" kapsamında desteklendiği aşamadır.
4. aşama; işletmenin talebi üzerine TÜBİTAK'ın girişim sermayesi firmalarına çağrıda bulunarak alternatif finansman kaynaklarının arandığı ve işletme tarafından üretilen ürünün satışını kolaylaştırmak üzere belirli aralıklarla TÜBİTAK tarafından proje pazarları vb. düzenlendiği aşamadır.

Programa;

- Üniversitelerin örgün öğrenim veren herhangi bir lisans programından mezun veya - Üniversitelerin herhangi bir yüksek lisans veya doktora programına kayıtlı öğrenci veya

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

- Üniversitelerin herhangi bir yüksek lisans veya doktora programından mezun kişilerden; - Başvuru tarihinde; 45 yaşından gün almamış (doktora programı mezunlarında bu şart aranmaz) ya da doktora mezuniyet tarihinin üzerinden 5 sene geçmemiş ve - Herhangi bir şirkete ortak olmayan kişiler başvurabilecektir. Programa ait çağrılar TÜBİTAK web sitesinde yayınlanmaktadır. Programa dair önemli bilgiler: - 2. aşamaya geçen girişimcilere 100.000 TL'ye kadar geri ödemesiz sermaye desteği sağlanarak, iş fikrini ispatlayacak bir çıktı (ön prototip, demo, yazılım algoritması, vb.) elde etmesi beklenir. - 2. aşamada desteklenecek projelerin süresi en fazla 12 aydır. - 2. aşamada isteğe bağlı olarak teknik, mali ve idari rehberlik desteği sağlanır. - Desteklenecek proje giderleri, Personel giderleri; Seyahat giderleri, Alet, teçhizat, yazılım, yayın giderleri, Malzeme ve sarf giderleri, Yurtiçi danışmanlık ve hizmet alımları, Yeminli Mali Müşavir giderleri (YMM), Proje genel giderleri (%20) - 2. aşama çıktıları üzerine daha fazla Ar-Ge yapmak isteyen firmalar 3. aşamaya geçerek 1507-TÜBİTAK KOBİ Ar-Ge Destek Programına başvuru yapabilirler. - 3. aşamada 550.000 TL destek sağlanmakta olup, giderlerin %75'i desteklenmektedir.

1.19. TÜBİTAK Uluslararası İşbirliklerine Katılımı Özendirmeye Yönelik Destek ve Ödül Programları

Avrupa Birliği Çerçeve Programları'na Türkiye'den katılımı özendirmek ve sunulan proje kalitesini artırmak amacıyla tasarlanan "TÜBİTAK Uluslararası İşbirliklerine Katılımı Özendirmeye Yönelik Destek ve Ödül Programları" kapsamında verilen destek ve ödüllere ilişkin bilgiler şu şekildedir:

1.19.1. Ufuk2020 Seyahat Desteği

U2020 Seyahat Desteği, Ufuk2020 Programı'na sunulacak projelerde yer almak isteyen proje yürütücüsü adaylarının proje pazarları, bilgi günleri, konsorsiyum toplantıları ve TÜBİTAK tarafından uygun görülebilecek diğer toplantılara ve etkinliklere katılımı için verilmektedir.

U2020 Seyahat Desteği, Ufuk2020 Programı'na sunulacak projelerde yer almak isteyen akademisyenler ile kamu sektörü veya özel sektör çalışanı olan proje yürütücüsü adaylarına yöneliktir.

Destek sürekli başvuruya açıktır ve online olarak başvuru alınmaktadır. Destek için belirlenen üst limit seyahat başına 1.500 Avro'dur.

1.19.2. MSCA Ön Değerlendirme Desteği Programı

Marie Skłodowska-Curie Programları kapsamındaki Bireysel Burslar (Individual FellowshipsIF) ve Kurumsal Burs Desteği Programı (CO-FUND) projeleri için, proje önerilerinin başarı şansını yükseltmek amacıyla uzman kişi ve kuruluşlardan ön değerlendirme hizmeti alınması için verilen destektir.

Marie Skłodowska-Curie Proje Ön Değerlendirme Destek Programı kapsamında, Avrupa Komisyonu'na sunulacak proje önerilerinin, projeler sunulmadan önce, bu konulardaki başvuruları değerlendirme konusunda uzman kişi ve kuruluşlarca incelenmesi amacıyla ön değerlendirme desteği verilmektedir.

Desteğe konu proje önerisinin Avrupa Komisyonu'nun belirlediği değerlendirme kriterlerine göre yazılmış olması gerekmektedir. Destek için belirlenen üst limit 8.000 Avro'dur.

1.19.3. Ufuk2020 Koordinatörlüğü Destekleme Programı

Program ile Türkiye'den koordinatör sayısını ve sunulan proje kalitesini artırmak hedeflenmiş olup program kapsamında seyahat desteği, organizasyon desteği, proje yazma-sunma eğitimi, proje yazdırma ve proje ön değerlendirme hizmeti alımı destekleri yer almaktadır.

Ufuk2020 Koordinatörlüğü Destekleme Programı, Ufuk2020'ye koordinatör olarak başvuruda bulunacak, Türkiye'de faaliyet gösteren kuruluşlarda görev yapmakta olan proje koordinatör adaylarına ve onların ekiplerine yönelik bir destek programıdır.

Program kapsamında beş alt destek bulunmakta olup bu alt destekler Konsorsiyum Kurma Amaçlı Seyahat Desteği, Konsorsiyum Kurma Amaçlı Organizasyon Desteği, Proje Yazma Sunma Eğitimi Desteği, Proje Yazdırma Desteği ve Proje Ön Değerlendirme Desteğidir.

Programa yapılan genel başvurunun onaylanmasının ardından alt desteklerin her biri için yeni başvuru yapılması ve TÜBİTAK'tan onay alınması gerekmektedir. Bu başvurularda hizmet alınacak uzman kişi/kuruluşun yayınlanmış kriterlere uygunluğu veya eğitim/seyahat/organizasyon gerçekleştirilecekse ilgili etkinliğin amacına bakılarak değerlendirme yapılmaktadır.

Program kapsamında destek üst limiti 33.000 Avro'dur.

1.19.4. Eşik Üstü Ödülü

Eşik üstü ödülü, Ufuk2020'ye sunulan ve Avrupa Komisyonu, Ortak Teknoloji Girişimleri, ERC, EURAMET veya Eurostars tarafından atanan bağımsız hakemlerce değerlendirildikten sonra, her çağrı özelinde TÜBİTAK tarafından belirlenen eşğin üstünde puanı alan proje önerilerine verilmektedir.

Destek kapsamında proje teklifleri eşik üstü puan alan ancak desteklenmeyen projelerin yürütücü adaylarına ve ekiplerine 12.000 Avro'ya kadar ödül verilmektedir.

1.19.5. Başarı Ödülü

Ufuk2020'ye sunulup Avrupa Komisyonu, Ortak Teknoloji Girişimleri, ERC, EURAMET veya Eurostars tarafından bağımsız hakemlerce değerlendirildikten sonra desteklenen proje önerilerine verilecek olan ödüdür. Ödüle hibe sözleşmelerinin imzalanması sonrası başvuru yapılabilmektedir.

Başarı ödülünün, %80'i proje yürütücüsü ve varsa proje ekibine, %20'lik kısmı ise genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri hariç olmak üzere proje yürütücüsünün kuruluşuna ödenmekte, MSCA-IF ve ERC projeleri için ödül yalnızca proje yürütücüsüne ve kuruluşuna verilmektedir. Başarı ödülünün %20'lik kısmının proje yürütücüsünün kuruluşuna ödenmediği durumlarda, ödülün tamamı proje yürütücüsüne ve varsa proje ekibine ödenebilmektedir.

Başarı ödülü miktarı alınan fon miktarına göre belirlenmekte olup, ödül için belirlenen üst limit bulunmamaktadır.

4. GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI

4.1. Alan Bazlı Tarımsal Destekler

- ☞ Mazot, Gübre ve Toprak Analizi Desteği
- ☞ Organik Tarım ve İyi Tarım Uygulamaları Desteği
- ☞ Alternatif Ürün Desteği
- ☞ Fındık Üreticilerine Alan Bazlı Gelir Desteği ve Alternatif Ürüne Geçen Üreticilere Telafi Edici Ödeme

4.2. Fark Ödemesi Destekleri

- ☞ Kütlü Pamuk Desteği
- ☞ Yağlık Ayçiçeği Desteği
- ☞ Soya Fasulyesi Desteği
- ☞ Kanola Desteği
- ☞ Dane Mısır Desteği
- ☞ Zeytinyağı Desteği
- ☞ Aspir Desteği
- ☞ Hububat ve Baklagil Desteği
- ☞ Yaş Çay Desteği

4.3. Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Yatırımların Desteklenmesi

Başvuru Tarihleri: 13 Eylül - 11 Aralık 2017

Destek Oranları: %50

Destek Miktarları: En Az 30.000 TL, 1.000.000 TL (Yatırım Cinsine Bağlı olarak Değişiyor)

Yatırım Süresi: 1/10/2018 (+90 gün)

Uygulama illerinin yatırım konuları

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

Program çerçevesinde Afyonkarahisar, Ağrı, Amasya, Ankara, Aydın, Balıkesir, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, **Diyarbakır**, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Giresun, Hatay, Isparta, Mersin, Kars, Kastamonu, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muş, Nevşehir, Ordu, Samsun, Sivas, Tokat, Trabzon, Şanlıurfa, Uşak, Van, Yozgat, Aksaray, Karaman, Ardahan illerinde;

- a) Yaş meyve sebze tasnif, paketlenme ve depolama yatırımları hariç bitkisel ürünlerin işlenmesi, paketlenmesi ve depolanması,
- b) Hayvansal ürünlerin işlenmesi, paketlenmesi ve depolanması konusunda sadece ham derinin işlenmesi ve günlük en fazla 20 baş hayvan kesim kapasiteli mezbaha,
- c) Soğuk hava deposu,
- ç) Çelik silo,
- d) Hayvansal ve bitkisel orijinli gübre işlenmesi, paketlenmesi ve depolanması,
- e) Yenilenebilir enerji kullanan yeni sera,
- f) Yenilenebilir enerji üretim tesisleri,
- g) Kırsal ekonomik alt yapı yatırım konularından; çiftlik faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik altyapı sistemleri, bilişim sistemleri ve eğitimi yatırımları.

4.4.Hayvancılık Destekleri

- ☞ Güneydoğu Anadolu Projesi Eylem Planı Kapsamındaki İllerde Süt Sığırcılığı Yatırımlarının Desteklenmesine İlişkin Karar (50 ve üzeri büyükbaş yatırımlarında bu karar kapsamında 2009-2012 yılları arasında aşağıda belirtilen oranlarda hibe desteği uygulanır. İnşaat %30, Hayvan alımı % 40, Makina Alımı % 40)

4.5.Diğer Tarımsal Amaçlı Destekler

- ☞ Yurtiçi Sertifikalı Tohum, Fidan, Çilek Fidesi ve Standart Fidan Kullanımı ile Sertifikalı Tohum Üretiminin Desteklenmesi

T.C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi

- ☞ Çevre Amaçlı Tarımsal Arazilerin Korunması Desteği
- ☞ Ar-Ge Destekleri